

Përgatitur
nga MetroPOLIS,
Tetor 2016

Decentralization and Local
Development Programme (dlDP)
Mbështetja ndaj Bashkisë Pukë
për planin afatshkurtër
dhe planin e integruar
të manaxhimit
të mbetjeve

Plani Lokal për Manaxhimin e Integruar të Mbetjeve të Ngurta Urbane në Bashkinë Pukë

dlDP
decentralisation and local
development programme

HELVETAS
Swiss Intercooperation

ALBANIA

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Përmbajtja

1.	HYRJE	8
1.1.	Koncepte mbi planin lokal të manaxhimit të mbetjeve të ngurta urbane.....	8
1.1.1.	Nevoja për hartimin e një plani lokal të manaxhimit të mbetjeve	9
1.2.	Hartimi i planit.....	9
2.	POLITIKAT KOMBËTARE DHE KUADRI LIGJOR	10
2.1.	Politika dhe Strategjia Kombëtare mbi mbetjet	10
2.2.	Principet e Manaxhimit të mbetjeve	11
2.3.	Kuadri ligjor shqiptar mbi mbetjet.....	13
2.4.	Rolet dhe përgjegjësitë.....	14
3.	PËRSHKRIMI I SITUATËS SË PËRGJITHSHME.....	16
3.1	Profili i Bashkisë.....	16
3.1.1	Pozita gjeografike dhe demografia	16
3.1.2	Burimet natyrore	17
3.1.3	Rrjeti rrugor dhe i transportit	17
3.1.4	Aspekti social-ekonomik.....	17
3.1.5	Gjendja e përgjithshme mjedisore.....	18
3.2	Aspektet institucionale në menaxhim	18
3.2.1	Organizimi në nivel qendror	18
3.2.2	Organizimi në nivel lokal.....	20
3.2.3	Rregulloret lokale dhe marrëveshjet për mbetjet	22
3.3	Analiza e mbetjeve (prodhimi, përbërja)	23
3.4	Infrastruktura për grumbullimin, transportin dhe depozitimin final të mbetjeve.....	27
3.5	Shërbimet e mbetjeve.....	28
3.5.1	Mbledhja dhe grumbullimi i mbetjeve urbane	28
3.5.2	Pastrimi i rrugëve	30
3.5.3	Depozitimi.....	30
3.5.4	Riciklimi	32
3.5.5	Administrimi i mbetjeve voluminoze.....	32
3.6	Ekonomia dhe financimi	33
3.6.1	Buxheti i shërbimit të pastrimit.....	33
3.6.2	Tarifat dhe realizimi i të ardhurave.....	33

4.	Planifikimi lokal i menaxhimit të mbetjeve	35
4.1.	Vizioni.....	35
4.2.	Objektivat.....	35
4.3.	Objekti i Planit	36
4.3.1.	Rryma e mbetjeve, objekti i planit	36
4.3.2.	Zona e Administrimit të Mbetjeve (ZAM) dhe përfituesit e shërbimit të pastrimit.....	37
4.4.	Evidentimi i alternativave për administrimin e mbetjeve	38
4.4.1.	Shërbimet e pastrimit të rrugëve	38
4.4.2.	Grumbullimi i mbetjeve	39
4.4.3.	Mbledhja e diferencuar e mbetjeve.....	42
4.4.4.	Proceset e Minimizimit të Mbetjeve	44
4.4.5.	Manaxhimi i mbetjeve voluminoze dhe ndërtimore	49
4.4.6.	Variantet për grumbullimin dhe transportin e mbetjeve për bashkinë e Pukës.....	51
4.4.6.	Mbetjet jo-urbane.....	63
4.5.	Treguesit e performancës	64
4.6.	Organizimi i shërbimit të administrimit të mbetjeve	65
5.	PERSPEKTIVA FINANCIARE.....	68
5.1.	Financimi dhe strategjia e “mbulimit të kostos”	68
5.1.1	<i>Llogaritja e kostove të dy skenarëve të administrimit të mbetjeve.....</i>	68
5.1.2.	Strategjia e mbulimit të kostos dhe niveli i tarifave.....	72
6.	KUADRI LIGJOR DHE INSTITUCIONAL	77
6.1.	Rregullorja vendore.....	77
6.2	Zbatimi dhe sanksionet	78
6.3	Licencimi mjedisor	78
6.4	Pjesëmarrja e sektorit privat.....	79
6.5	Mbështetja politike.....	80
7.	NDËRGJEGJËSIMI PUBLIK	80
8.	Plan Veprimi	82
8.2.	Komponenti: Grumbullimi dhe Transportimi i Mbetjeve dhe Pastrimi i Rrugëve	85
8.3.	Komponenti: Depozitimi dhe Trajtimi i Mbetjeve.....	86
8.4.	Komponenti: Ndarja dhe Riciklimi i mbetjeve	87
8.5.	Komponenti: Aspektet Financiare	88

8.6 Komponenti: Ndërgjegjësimi Publik dhe Edukimi	89
9. RISHIKIMI I PLANIT	90
9.1. Monitorimi	90
10. IMPAKTI I PROCESIT TË PLANIFIKIMIT	92
ANEKSI I: PLANI I DETAJUAR PËR REHABILITIMIN E VEND-DEPOZITIMIT TË MBETJEVE .	93
Gjendja e ekzistuese e venddepozitimi të mbetjeve në Fushë Qarr	94
Vendndodhja	94
Gjeomorfologjia dhe hidrologjia e zonës së vend-depozitimit	95
Situata mjedisore e venddepozitimit të Fushë Qarrit	96
Konkluzione	99
Rekomandime	100
ANEKS II: PLAN I DETAJUAR PËR PROGRAMIN E NDËRGJEGJËSIMIT NË LIDHJE ME PROCESIN E MANAXHIMIT TË MBETJEVE DHE SKEMAVE TË MINIMIZIMIT TË TYRE	105
Objektivat e projektit dhe të programit të ndërgjegjësimit	105
Programi i fushatës ndërgjegjëse dhe informuese për manaxhimin e mbetjeve	106
Informimi për Sistemin e ri të tarifave	109
Kompostimi i mbetjeve	110

TABELAT

Tabela 1. Hierarkia e menaxhimit të mbetjeve.	12
Tabela 2. Kuadri Ligjor i Menaxhimit të Mbetjeve në Republikën e Shqipërisë.	13
Tabela 3. Statistika për Bashkinë Pukë.....	16
Tabela 4. Norma e gjenerimit të mbetjeve dhe sasi të për Bashkinë Pukë.	24
Tabela 5. Shtrirja e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve për Bashkinë Pukë, 2015 – 2016.....	24
Tabela 6. Përbërja mercologjike e mbetjeve të gjeneruara në Bashkinë Pukë.....	25
Tabela 7. Projeksioni i parashikuar për gjenerimin e mbetjeve dhe rrymave kryesore të saj.	26
Tabela 8. Buxheti vjetor i Bashkisë dhe buxheti i sektorit të menaxhimit të mbetjeve.	33
Tabela 9. Niveli i tarifimit nga Bashkia Pukë.	34
Tabela 10. Realizimi i të ardhurave nga Bashkia.....	34
Tabela 11. Analiza e nevojës për konteiner në territorin e Bashkisë Pukë.	40
Tabela 12. Shpërndarja e kostove sipas zërave (shprehur për banorë dhe ton mbetje/vit).	52

Tabela 13. Shpërndarja e kostove sipas zërave (shprehur për banorë dhe ton mbetje/vit).	54
Tabela 14. Kostot e përgjithshme për menaxhimin e mbetjeve dhe depozitim të tyre në Fushë – Qarr...55	
Tabela 15. Shpërndarja e kostove sipas zërave (shprehur për banorë dhe ton mbetje/vit).	56
Tabela 16. Shpërndarja e kostove sipas zërave (shprehur për banorë dhe ton mbetje/vit).	57
Tabela 17. Kostot e përgjithshme për menaxhimin e mbetjeve për variantin II.	58
Tabela 18. Projektioni i gjenerimit të mbetjeve sipas rrymave për Bashkinë Pukë.	59
Tabela 19. Diferencat e projektuara të sasive të mbetjeve ricikluar në vite.....	60
Tabela 20. Sasitë e vlerësuara të mbetjeve, sipas rrymave, pas diferencës së ricikluar.....	61
Tabela 21. Kosto të projektuara për menaxhimin e mbetjeve Varianit – I.	61
Tabela 22. Kosto të projektuara për menaxhimin e mbetjeve Varianit – II.	62
Tabela 23. Kosto të projektuara për variantin 2.1	62
Tabela 24. Indikatorët e performances.....	65
Tabela 25. Investimet kapitale për variantet 1 dhe 2.1	69
Tabela 26. Investimet kapitale për variantin 2.1	69
Tabela 27. Shpërndarja e kostove administrative sipas zërave.	72
Tabela 28. Të dhënat mbi shkallën e gjenerimit të mbetjeve siaps konsumatorëve.	73
Tabela 29. Tarifat për zonën 1, Varianti 1 dhe 1.2 (Depozitim në vend-depozitimet aktuale).....	74
Tabela 30. Tarifat për zonën 1, Varianti 1 dhe 1.2 (Depozitim në Bushat)	74
Tabela 31. Tarifat për zonën 2, Varianti 1 dhe 1.2 (Depozitim në vend-depozitimet aktuale).....	74
Tabela 32. Tarifat për zonën 2, Varianti 1 dhe 1.2 (Depozitim në Bushat)	75
Tabela 33. Pjesëmarrja e sektorit privat në administrimin e mbetjeve të ngurta	79

FIGURAT

Figura 1. Harta e Pozitës gjeografike të Bashkisë Pukë sipas ndarjes së re administrative	16
Figura 2. Struktura e Bashkisë Pukë për Shërbimin e Menaxhimit të Mbetjeve	22
Figura 3. Pesha specifike e secilës prej rrymave të mbetjeve në raport me totalin e gjeneruar.	25
Figura 4. Shpërndarja e pikave të grumbullimit në qytetin e Pukës.	27
Figura 5. Pikë depozitimi ilegale për mbetjet urbane dhe shkarkim i ujrave të ndotura në trupa ujorë sipërfaqësor.	29
Figura 6. Venddepozitimi në Fushë Qarr.....	30
Figura 7. Grumbullimi i tarifës së menaxhimit të mbetjeve nga Bashkia Pukë, 2015.....	34

Figura 8. Pikë grumbullimi me sistem ndarje në burim të rrymave të riciklueshme.	43
Figura 9. Hierarkia e grumbullimit të mbetjeve të riciklueshme.	44
Figura 10. Rolet e sektorit publik në sistemin e menaxhimit të mbetjeve urbane.	46
Figura 11. Mënyrat e përfshirjes së sektorit privat në sistemin e menaxhimit të mbetjeve urbane.	47
Figura 12. Skema praktike të kompostimit në mjedis të hapur për mbetjet organike, skemë kompostimi në shtëpi.	48
Figura 13. Kostifikimi i shërbimit për menaxhimin e mbetjeve në Zonën 1 (Pukë, Qelëz, Rrapë, Qerret)	52
Figura 14. Kostifikimi total për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve në zonën I.....	53
Figura 15. Kostifikimi i shërbimit për menaxhimin e mbetjeve në Zonën 2 (Gjegjan).....	53
Figura 16. Kostifikimi total për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve në zonën I.....	54
Figura 17. Kostifikimi i shërbimit për menaxhimin e mbetjeve në Zonën 1 (Pukë, Rrapë, Qelëz dhe Qerret).....	55
Figura 18. Kostifikimi total për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve në zonën I (Depozitimi mbetjeve – Bushat).....	56
Figura 19. Kostifikimi i shërbimit për menaxhimin e mbetjeve në Zonën 2 (Gjegjan).....	57
Figura 20. Kostifikimi total për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve në zonën II (Depozitimi mbetjeve – Bushat).....	58
Figura 21. Projektioni i gjenerimit të mbetjeve në vite për rryma specifike.	60
Figura 22. Krahasimi i skenareve dhe i varianteve sipas Kostos së Menaxhimit të Mbetjeve	62
Figura 23. “Skema e menaxhimit të mbetjeve – Skenari 1”	66
Figura 24. Skema e administrimit të mbetjeve – Skenari 2”.....	68
Figura 25. Krahasimi i kostove dhe investimeve për 2 skenarët e propozuar.....	70
Figura 26. Krahasimet e kostove njësi.	71

1. HYRJE

1.1. Koncepte mbi planin lokal të manaxhimit të mbetjeve të ngurta urbane.

Plani Lokal i Manaxhimit të Mbetjeve të Ngurta Urbane (PLMMNB) është një dokument planifikimi strategjik, i cili mundëson zbatimin e politikave kombëtare të mbetjeve në nivel lokal, ky si një dokument/ udhëzues i rëndësishëm për manaxhimin e mbetjeve urbane në Bashkinë Pukë.

Ky plan mundëson orientimin strategjik për të ardhmen e këtij sektori si edhe njëkohësisht krijon një qendrim të përbashkët midis aktorëve të ndryshëm për manaxhimin e mbetjeve në nivel lokal. PLMMNU është më shumë i orientuar në veprime konkrete dhe të detajuara në lidhje me sistemin e grumbullimit, trajtimit, riciklimit, trajtimit final dhe impianteve respektive të trajtimit të mbetjeve.

Qëllimi i PLMMNU është parashtrimi i një përfaqje të qartë të politikave të manaxhimit të mbetjeve në nivel lokal, duke harmonizuar interesat e të gjithë aktorëve dhe publikut të cilit ky shërbimi i ofrohet për të siguruar një manaxhim më efikas dhe të qëndrueshëm, ku do të krahasohen dhe vlerësohen të gjitha opsionet e mundshme, duke përfshirë impiantet e përshtatshme për trajtimin final të mbetjeve.

Më konkretisht, ky plan ka si qëllim të mundësojë dhe sigurojë si më poshtë:

- Përputhshmëri me Strategjinë Kombëtare të Mbetjeve (SKM) dhe objektivat e saj: duke kontribuar në zbatimin e politikave kombëtare dhe arritjen e objektivave kombëtare në fushën e menaxhimit të mbetjeve;
- Opsionet më të mira për manaxhimin e mbetjeve: për të mundësuar grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve në përputhje me objektivat kombëtare. Plani identifikon fushat dhe teknologjitë e duhura për minimizimin dhe depozitimin (asgjësimin) final të mbetjeve;
- Instrumente institucionale, organizative dhe rregullore: mundëson paraqitje të plotë të kuadrit institucional, organizativ dhe rregullator dhe rekomandon masat për përmirësimin e elementeve përbërës të tij, duke përfshirë ato që kontrollojnë mbetjet në të gjithë sistemin e manaxhimit për të siguruar përputhshmërinë me standardet e manaxhimit të mbetjeve;
- Nevojat financiare për investime: duke përshkruar dhe argumentuar nevojat financiare dhe nevojën për investime për zbatimin e skemave të grumbullimit dhe trajtimit të mbetjeve;
- Burime financiare për investime: duke krijuar një klimë të favorshme për sigurimin e fondeve qeveritare për mbetjet sikurse dhe fonde nga institucione ndërkombëtare.

1.1.1. Nevoja për hartimin e një plani lokal të manaxhimit të mbetjeve

Që prej vitit 1994 grumbullimi dhe trajtimi i mbetjeve dhe shërbimet e tjera të pastrimit i janë deleguar autoriteteve lokale, duke i bërë këto të fundit përgjegjëse për manaxhimin e tyre dhe njëkohësisht, duke u siguruar financimin nga qeverisja qendrore me anë të “granteve të pakushtëzuara”. Hartimi i planit vendor nga Njësitë e Qeverisje vendore është një detyrim ligjor i përcaktuar nga **Ligji i ri nr.10 463, datë 22.09.2011 “Për manaxhimin e integruar të mbetjeve”**, ku në nenin 12, pika 2 citohet: *Çdo njësi e qeverisjes vendore apo grup njësisish të qeverisjes vendore harton planin vendor të menaxhimit të integruar të mbetjeve për territorin që ka nën juridiksion, në përputhje me planin kombëtar dhe planin rajonal të menaxhimit të integruar të mbetjeve dhe me kërkesat e nenit 10 të këtij ligji.*

Planifikimi krahas edukimit dhe aspekteve financiare si edhe legjislativë është përcaktuar si një nga katër shtyllat kryesore vendimtare për zbatimin e politikës de strategjisë së menaxhimit të mbetjeve.

Një Plan Vendor i Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve të Ngurta Urbane, konsiston në përpilimin e një dokumenti strategjik i cili do të mundësojë zbatimin e direktivave dhe politikave kombëtare për menaxhimin e mbetjeve në nivel vendor.

1.2. Hartimi i planit

Në kuadër të projektit “Mbështetja ndaj Bashkisë Pukë për planin afatshkurtër dhe planin e integruar të manaxhimit të mbetjeve”, pjesë e Programit të Decentralizimit dhe Zhvillimit Lokal (DLDP), Bashkia Pukë me mbështetjen e Helvetas Sëiss Intercooperation dhe asistencën teknike të Metropolis/Co-PLAN Instituti për Zhvillimin e Habitatit, mundësoi hartimin e Planit Lokal të Manaxhimit të Mbetjeve Urbane për Bashkinë Pukë.

Në fazën e parë të projektit u themelua grupi i punës me përfaqësues nga zyrtarë të bashkisë, përfaqësues të Co-PLAN dhe DLDP. Ata ishin pjesë e zhvillimit të Planit Lokal të Mbetjeve që në fillimet e tij duke rishikuar dhe përzgjedhur opsionet që i përshtaten më shumë interesave të Bashkisë. Çdo etapë e këtij plani, duke përfshirë prioritetet e bashkisë, vizionin, objektivat, opsionet, investimet dhe afatet kohore u diskutuan dhe u ranë dakort gjatë takimeve të grupit të punës.

Konkretisht të shprehura në mënyrë të listuar hapat bazë të ndjakura në procesin e planifikimit të menaxhimit të mbetjeve janë si mëposhtë:

- Hapi 1. Krijimi i strukturave organizative
- Hapi 2. Vlerësimi i gjëndjes ekzistuese
- Hapi 3. Planifikimi operacional i menaxhimit të mbetjeve
- Hapi 4. Planifikimi financiar i menaxhimit të mbetjeve
- Hapi 5. Konsultimet dhe zbatimi i planit.

Në hapa të ndryshëm të hartimit të planit, grupi i punës organizoi seanca diskutimi dhe konsultimi me përfaqësuesit kryesorë të bashkisë. Procesi i konsultimit, i cili çoi në punën e ngushtë midis aktorëve, duke rakorduar në ato që i nevojiten bashkisë, duke ofruar mundësi për komente apo diskutime të ndryshme. Përfaqësuesit e Bashkisë së Pukë kanë asistuar gjatë gjithë kohës gjatë lëvizjeve në terren dhe kanë dhënë asistencën e tyre në lidhje me identifikimin e gjëndjes ekzistuese të ofrimit të shërbimit në të gjithë territorin e bashkisë së madhe.

2. POLITIKAT KOMBËTARE DHE KUADRI LIGJOR

2.1. Politika dhe Strategjia Kombëtare mbi mbetjet

Strategjia Kombëtare e Mbetjeve dhe Plani Kombëtar për Manaxhimin e Mbetjeve¹ ka përcaktuar drejtimin e politikës së Qeverisë së Shqipërisë për manaxhimin e qëndrueshëm të mbetjeve deri në 2025, duke synuar minimizimin e impaktit të mbetjeve në mjedis në nivelin kombëtar dhe lokal si dhe përmirësimin e përdorimit eficient të burimeve në Shqipëri. Kjo strategji është krijuar duke u mbështetur në angazhimin financiar të Qeverisë Shqiptare për të transformuar statusin e vendit në lidhje me reduktimin e mbetjeve, riciklimin, kompostimin apo

¹ Miratuar në Janar 2011

përpunimin me përfitim energjie. Ajo ka vendosur objektiva sfidues dhe realiste njëkohësisht, të cilët synojnë mundësimin e ndryshimit rrënjësor të mënyrës së manaxhimit të mbetjeve në Shqipëri.

Strategjia kombëtare e mbetjeve paracakton katër shtylla kryesore me qëllim zbatimin e politikës dhe strategjisë së mbetjeve nëpërmjet Planit Kombëtar të Manaxhimit të Mbetjeve (PKMM). Këto shtylla politike janë thelbësore dhe shumë të rëndësishme për të garantuar qëndrueshmërinë dhe suksesin e të gjithë manaxhimit të mbetjeve në Shqipëri. Shtyllat politike janë si në vazhdim:

Planifikimi: Hapi i parë në zbatimin e procesit duhet të jetë zhvillimi i planeve për të çuar përpara axhendën e strategjisë dhe politikës së mbetjeve në lidhje me zbatimin.

Edukimi: Partnerët/bashkëpunëtorët kryesorë të sistemit duhet të edukohen në mënyrë që të përmbushin potencialin e tyre brenda sistemit dhe të lehtësojnë zbatimin e reformave.

Mbështetja financiare: Burimet njerëzore dhe vetë sistemi duhet të mbështeten financiarisht në mënyrën e duhur. Planifikimi financiar është i domosdoshëm për të siguruar qëndrueshmërinë e zbatimit të planit që në fillimet e tij.

Kuadri ligjor: Sistemi kërkon një paketë rregulloresh. Për më tepër, për të siguruar hyrjen në Bashkimin Evropian, vendi do të duhet të bëjë përafrimin me legjislacionin përkatës të Komitetit Evropian në fushën e mjedisit në vitet në vijim.

Strategjia Kombëtare e Mbetjeve përshkruan mekanizmat kyç për investimet në sektorin e mbetjeve dhe ka parashikuar nevojat për financim sipas dy fazave, duke marrë në konsideratë periudhat e para dhe pas pranimit. Në mënyrë që të arrihet përputhje me direktivat e Bashkimit Evropian në fushën e mbetjeve, është llogaritur që një kosto investimesh prej 150-200 Milion EURO do të kërkohej në nivel vendi dhe më pas një fond shtesë prej 52 Milion EURO në vit si kosto operacionale.

Në mënyrë që të mirëmanaxhohen mbetjet, vendi është ndarë në nivel strategjik në 12 zona mbetjesh bazuar në kufijtë gjeografikë sipas qarqeve aktuale. Këto njësi janë parë si strukturë bazë, por nuk përjashtohet mundësia e bashkimit apo bashkëpunimit midis këtyre zonave për të përfituar nga ekonomia e shkallës. Në vazhdim, çështjet e këtyre zonave të mbetjeve do të manaxhohen nga një strukturë apo grup i zonës së mbetjeve që përbëhet nga partnerë mjedisorë rajonal dhe lokalë. Plani Kombëtar i Mbetjeve ka përmbledhur dhe sugjeruar disa masa dhe veprime për mirëmanaxhimin e mbetjeve urbane dhe jo urbane, nga teknologjitë e trajtimit të mbetjeve deri tek minimizimi dhe riciklimi e tyre.

2.2. Principet e Manaxhimit të mbetjeve

Direktivat e BE-së dhe dokumentat strategjik, rekomandojnë që të gjithë planet në nivel kombëtar, rajonal dhe lokal duhet të bazohen në parimet e përgjithshme të paraqitur më poshtë:

- **Hierarkia e mbetjeve:** Hierarkia e mbetjeve përfaqëson një nga parimet kryesore udhëzuese në manaxhimin e mbetjeve në BE. Hierarkia përshkruan një set të metodave prioritare në manaxhimin e mbetjeve duke vendosur “parandalimin dhe ripërdorimin” në majë dhe depozitimin si alternativën më pak të favorshme.

Tabela 1. Hierarkia e menaxhimit të mbetjeve.

- **Parimi reduktues:** Të sigurojë ruajtjen e burimeve natyrore, duke minimizuar sa më shumë të jetë e mundur gjenerimin e mbetjeve. Qëllimi kryesor në reduktimin e mbetjeve qëndron në domosdoshmërinë e ndërprerjes së lidhjes midis rritjes ekonomike dhe gjenerimit të tyre.
- **Parimi parandalues:** Të sigurojë reduktimin e impakteve nga mbetjet në shëndetin e njerëzve dhe të mjedisit, veçanërisht të reduktojë substancat e rrezikshme tek mbetjet. Ky parim mundëson vënien në lëvizje të mekanizmave institucional dhe kontrollues të cilët

nëpërmjet monitorimeve të vazhdueshme arrijnë të adresojnë potencialet që vijnë nga mbetjet e rrezikshme si edhe gjenerimin e tepruar të mbetjeve urbane.

- **Parimi i afërsisë dhe vetëmjaftueshmërisë:** Parimi i afërsisë dhe vetëmjaftueshmërisë kërkon që mbetjet të manaxhohen sa më afër vendit ku prodhohet. Politika e BE-së rekomandon që shtetet anëtare të merren vetë me mbetjet e tyre, duke shmangur eksportin në vende të tjera.
- **Parimi i përgjegjësisë së prodhuesit apo ndotësit:** Parimi “Ndotësi paguan” kërkon që prodhuesit e mbetjeve të mbulojnë koston e manaxhimit të mbetjeve që gjenerojnë. Kështu kostot mjedisore dhe kostoja e manaxhimit të mbetjeve në të gjitha proceset duhet të reflektohen në çmimin e produktit si dhe në tarifën për ofrimin e shërbimit. Objektivi është ofrimi i një sistemi të drejtë dhe dekurajues për prodhimin pa kriter të mbetjeve.

2.3. Kuadri ligjor shqiptar mbi mbetjet

Qeveria Shqiptare është e angazhuar në procesin e anëtarësimit të plotë në BE dhe për këtë qëllim Ministria e Mjedisit është duke punuar drejt përafrimit dhe adoptimit të legjislacionit Shqiptar në përputhje me instrumentet legjislative të BE-së. Progresi më i madh në fushën e mbetjeve është bërë në fushën e legjislacionit. Gjatë periudhës 2008-2016, legjislacioni Shqiptar për manaxhimin e mbetjeve është përmirësuar me ligje të reja, vendime dhe rregullore që reflektojnë direktivat e BE-së dhe detyrimet nga Konventa e Baselit. Në tabelën më poshtë është bërë një përmbledhje e kuadrit ligjor Shqiptar në fushën e Manaxhimit të mbetjeve:

Tabela 2. Kuadri Ligjor i Menaxhimit të Mbetjeve në Republikën e Shqipërisë.

Ligjet	Ligji nr. 10 463, datë 22.9. 2011 “Për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve”
	Ligji nr. 9537, datë 18.5.2006 “Për manaxhimin e mbetjeve të rrezikshme”
	Ligji nr. 10 431, datë 9.6.2011 “Për mbrojtjen e mjedisit”.
VKM-të	VKM nr. 428, datë 08.06.2016 “Për krijimin e bazës së të dhënave shtetërore për hartën dixhitale venddeozitimeve të mbetjeve urbane”
	VKM nr.687 datë 29.07.2015 "Për miratimin për mbajtjen, përditësimin dhe publikimin e statistikave të mbetjeve"
	VKM nr.575 datë 24.06.2015 "Për miratimin e kërkesave për menaxhimin e mbetjeve inerte"
	VKM nr.387 datë 06.05.2015 "Për miratimin e rregullave për kontrollin e asgjësimit të PCB-ve, ç'ndotjen apo asgjësimin e pajisjeve që përmbajnë PCB dhe/ose asgjësimin e mbetjeve të PCB-ve të përdorura "
	VKM nr.127 datë 11.02.2015 "Për kërkesat për përdorimin në bujqësi të llumrave të ujrave të ndotura"
	VKM nr.641, datë 01.10.2014 "Për miratimin e rregullave për eksportin e mbetjeve dhe kalimin tranzit të mbetjeve jo të rrezikshme dhe mbetjeve inerte "
	VKM nr.608 datë 17.09.2014 "Për masat e nevojshme për grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve BIO si dhe kriteret dhe afatet për pakësimin e tyre"
	VKM nr.579 datë 03.09.2014 "Për një shtesë në vendimin nr.99, datë 18.02.2005 të Këshillit të Ministrave, për miratimin e Katalogut Shqipëtar të Klasifikimit të Mbetjeve"
	VKM nr.418 datë 25.06.2014 "Për grumbullimin e diferencuar të mbetjeve në burim"
	VKM nr.371 datë 11.06.2014 "Për miratimin e rregullave për dorëzimin e mbetjeve të rrezikshme"

	dhe të dokumentit të dorëzimit të tyre"
	VKM nr.229 datë 23.04.2014 "Për miratimin e rregullave për transferimin e mbetjeve jo të rrezkshme dhe informacionit që duhet të përfshihet në dokumentin e transferimit"
	VKM nr.52, datë 05/02.2014 për disa ndryshime në Vendimin Nr.117, datë 13/02/2013 të Këshillit të Ministrave "Për kriteret që përcaktojnë kur disa tipe të metalit srap pushojnë së qeni mbetje"
	VKM nr.117, datë 13/02/21013 "Për kriteret në bazë të të cilave përcaktohet kur disa tipe të metalit skrap pushojnë së qeni mbetje"
	VKM nr.957, datë 19/12/2012 "Për mbetjet nga pajisjet elektrike dhe elektronike"
	VKM nr.866, datë 04/12/2012 "Për bateritë, akumulatorët dhe mbetjet e tyre"
	VKM nr.765, datë 07/11/2012 "Për miratimin e rregullave për grumbullimin e diferencuar dhe trajtimin e vajrave të përdorura"
	VKM nr.705, datë 10/10/2012 "Për menaxhimin e mbetjeve të automjeteve në fund të jetës"
	VKM nr.452, datë 11/07/2012 "Për landfill-et e mbetjeve"
	VKM nr.177, datë 06/03/2012 "Për ambalazhet dhe mbetjet e tyre"
	VKM nr.178, datë 06/03/2012 "Për incinerimin e mbetjeve"
	VKM nr.175, datë 19/01/2011 "Për miratimin e strategjisë kombëtare të menaxhimit të mbetjeve dhe të planit kombëtar të menaxhimit të mbetjeve"
	VKM nr.798, datë 29/09/2010 për miratimin e rregullores "Për administrimin e mbetjeve spitalore"
	VKM nr.99, datë 18/02/2005 "Për miratimin e katalogut Shqipëtar të klasifikimit të mbetjeve"
Udhëzime	Udhëzim nr.1738, datë 12.03.2015 "Mbi kriteret e studim-projektimit për rehabilitimin e vend-depozitimeve të mbetjeve të ngurta urbane, si dhe ndërtimin e Landfilleve apo impianteve të trajtimit të mbetjeve të ngurta urbane"

2.4. Rolet dhe përgjegjësitë

Politika kombëtare për mbetjet ka përcaktuar me detaje ngritjen dhe miratimin e disa strukturave shtesë për të mundësuar zbatimin e plotë të politikës kombëtare të mbetjeve dhe të strategjisë nëpërmjet PKMM dhe të një serie të planeve të "Zonave të Mbetjeve" si dhe planeve lokale. Strukturat e reja të propozuara janë:

- i. **Komiteti Ndërmintor për Mbetjet (KNMM):** Ky komitet është një organ themelor në nivel qendror; ai do të përbëhet nga përfaqësues të qeverisë në nivel zv/ministrash nga secila ministri që lidhet drejtpërsëdrejti me sektorin e mjedisit;
- ii. **Grupi Kombëtar Këshillues për Mbetjet (GKKM):** do të jetë një entitet politik i përbërë nga përfaqësues në nivel kombëtar dhe rajonal me kompetencë teknike në manaxhimin e mbetjeve. Përfaqësuesit mund të zgjidhen nga sektori publik dhe privat me qëllim këshillimin e ministrave në aspekte të ndryshme të strategjisë së planifikimit të manaxhimit të mbetjeve, politikës dhe investimeve;
- iii. **Grupet e Zonave të Mbetjeve (GZM):** të përbërë nga përfaqësues në nivelin rajonal dhe lokal që do të sigurojnë zhvillimin e planeve, politikave dhe projekteve në partneritet dhe interes lokal për zbatimin e strategjisë dhe politikës kombëtare të mbetjeve. Ky grupim do të ketë përgjegjësi rajonale për këshillimin e autoriteteve rajonale dhe lokale në çështje të manaxhimit të mbetjeve dhe do të jetë përgjegjës për të siguruar, që planet

rajonale dhe lokale të ofrojnë qëndrueshmëri dhe të jenë efektive, eficiente dhe të mirëkoordinuara midis tyre dhe në përputhje me politikën kombëtare. Grupi i Zonave të Mbetjeve do të kryesohet nga një përfaqësues i Këshillit të Qarkut dhe mbështetja për sekretarinë, anën administrative dhe aktivitetet e tij për grupin e zonave të mbetjeve do të sigurohet nga Qarku. Anëtarët e Grupit të Zonave të Mbetjeve do të jenë ekspertë rajonalë për manaxhimin e mbetjeve, por do të ketë gjithashtu edhe përfaqësues nga sfera të tjera të interesit si autoritetet lokale dhe rajonale, kompanitë e mbetjeve apo industria e riciklimit, ekspertët lokalë të pavarur apo OJQ-të me eksperiencë për çështjet e mbetjeve.

Qëllimi i PLMMNB është të parashtrijë një përfaqëse të qartë të politikave të manaxhimit të mbetjeve në nivel lokal, duke harmonizuar interesat e të gjithë aktorëve për një manaxhim të qëndrueshëm, ku do të krahasohen dhe vlerësohen të gjitha opsionet e mundshme, duke përfshirë impiantet e përshtatshme për trajtimin final të mbetjeve.

Më konkretisht, ky plan ka si qëllim të mundësojë dhe sigurojë si më poshtë:

- Përputhshmëri me Strategjinë Kombëtare të Mbetjeve (SKM) dhe objektivat e saj: duke kontribuar në zbatimin e politikave kombëtare dhe arritjen e objektivave kombëtare në fushën e mbetjeve;
- Opsionet e manaxhimit të mbetjeve: për të mundësuar grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve në përputhje me objektivat kombëtare. Plani identifikon fushat dhe teknologjitë e duhura për minimizimin dhe depozitimin (asgjësimin) final të mbetjeve;
- Instrumente institucionale, organizative dhe rregullore: mundëson paraqitje të plotë të kuadrit institucional, organizativ dhe rregullator dhe rekomandon masat për përmirësimin e elementeve përbërës të tij, duke përfshirë ato që kontrollojnë mbetjet në të gjithë sistemin e manaxhimit për të siguruar përputhshmërinë me standardet e manaxhimit të mbetjeve;
- Nevojat financiare për investime: duke përshkruar dhe argumentuar nevojat financiare dhe nevojën për investime për zbatimin e skemave të grumbullimit dhe trajtimit të mbetjeve;
- Burime financiare për investime: duke krijuar një klimë të favorshme për sigurimin e fondeve qeveritare për mbetjet sikurse dhe fonde nga institucione ndërkombëtare.

3. PËRSHKRIMI I SITUATËS SË PËRGJITHSHME.

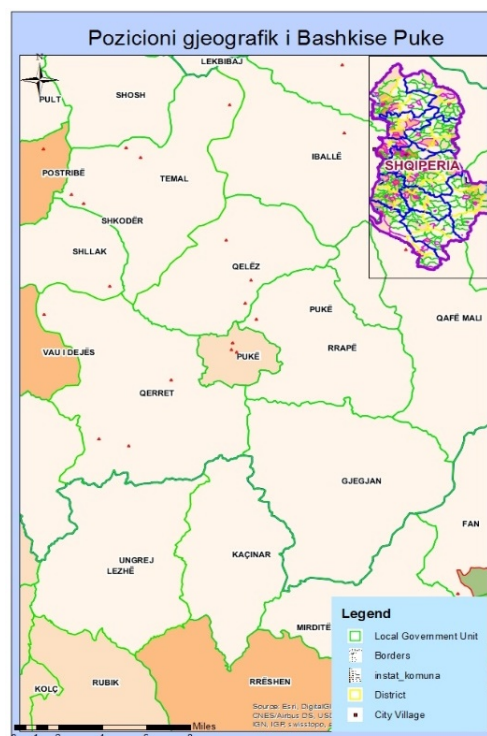
3.1 Profili i Bashkisë

3.1.1 Pozita gjeografike dhe demografia

Bashkia e Pukës është një njësi administrative me shtrirje të gjerë territoriale në pjesën verilindore të territorit të Republikës së Shqipërisë, ku kufizohet me Bashkinë Mirditë, Vau i Dejës, Fushë-Arrëz dhe Lezhë. Kjo bashki shtrihet kryesisht në terren malor në lartësi rreth 780-850 m mbi nivelin e detit.

Në kuadër të reformës së re territoriale, Bashkia Pukës aktualisht përbëhet nga nga 5 NJA (Njësi Administrative), të cilat janë: Pukë, Rrapë, Qelëz, Gjegjan dhe Qerret, ku qendra e bashkisë është qyteti i Pukës.

Figura 1. Harta e Pozitës gjeografike të Bashkisë Pukë sipas ndarjes së re administrative

Bashkia e madhe ka një popullsi afërsisht **16 720 banorë** (sipas të dhënave të gjendjes civile) dhe **12 976 banorë** (sipas vlerës të grantit të llogaritur nga Ministria e Financës²).

Numri i familjeve raportohet të jetë **3,454**. Bashkia e re ka një sipërfaqe prej 950 km², dhe në total në të gjithë territorin e bashkisë operojnë 180 biznese të vogla, 18 të mëdha dhe 33 institucione.

Në tabelën më poshtë jepen të dhëna më të detajuara:

Tabela 3. Statistika për Bashkinë Pukë

NJA	Nr. popullsisë sipas gjendjes civile 2011	Nr. popullsisë sipas MF	Nr. Familjeve	Nr. BV	Nr. BM	Nr. Inst
Pukë	6,833	4,644	1,587	153	14	20
Qerret	1,876	1,640	949	8	3	1
Qelëz	1,466	1,706	918			
Rrape	2,277	1,659				
Gjegjan	4,268	3,327		19	1	12

² Në të gjitha dokumentat e prodhuara në kuadër të projektit të dldp do të përdoret numri i popullsisë i llogaritur nga Ministria e Financës.

3.1.2 Burimet natyrore

Zona urbane e Pukës është e rrethuar nga një kurore pishash me moshë 45-vjeçare me sipërfaqe prej rreth 2000ha. Bjeshkët e Tërbunit dhe Livadhi i Kabashit janë konsideruar burime natyrore dhe asete të vlefshme për zhvillimin e turizmit për zonën e mbrojtur (shpallur me VKM Nr.88 datë 01.03.1993).

Burime të tjera natyrore të zonës përmendim Mrizi i Allamanit, lumi i Gomsiqes, liqeni artificial i qytetit dhe liqeni artificial në Kukaj. E gjithë zona rurale karakterizohet nga pyje të llojeve të ndryshme (halore, gjethegjërë) dhe zona njihet për bimësi të larmishme dhe prodhimi të frutave të thata (arrë, gështenjë). Në këtë zone, gjatë viteve të fundit nga organizata të ndryshme janë ndërmarrë nisma të ndryshme të lidhura me mbrojtjen e disa kafshëve të rralla që gjenden në terrenet malore të kësaj zone si rrëqebulli, ariu i murme etj.

3.1.3 Rrjeti rrugor dhe i transportit

Sipas informacioneve lokale, qyteti ka rreth 5.8 km rrugë të brendshme të asfaltuara dhe 11km rrugë rurale, 7 km rrugë ndër-komunale të shtruar dhe 4 km të pashtuara. Kryesisht zonat rurale përreth qytetit (Pukë fshat) kanë infrastrukturë rrugore të asfaltuar, përveç një segmenti rrugor për në lagjen e Zezajve. Problematike mbetet rruga shumë e dëmtuar për në fshatin Lajthizë (4 km larg qytetit). Po kështu rruga për në NJA Gjegjan është e amortizuar, sidomos pjesa që e lidh këtë NJA me Rrugën e Kombit. Rehabilitimi i së cilës mund të sjellë një shtysë në rritjen ekonomike të të gjithë zones, duke shërbyer si rrugë alternative drejt Kosovës dhe anasjelltas.

3.1.4 Aspekti social-ekonomik

Gjatë periudhës së tranzicionit ekonomik, Bashkia Pukë është përballur me sfidën për të përmirësuar ecurinë e ulët të zhvillimit social-ekonomik që janë karakterizuar kryesisht zonat veri-lindore para viteve '90. Problemi kryesor në qytet mbetet papunësia (pas mbylljes masive të industrisë përreth qytetit) dhe numri i bizneseve në qytet nuk arrin të përmbush nevojat për punësim.

Industria, bujqësia dhe blegtoria: Potencialet kryesore të zonës së Pukës janë industria pyjore, industria minerare dhe turizmi malor. Pjesa më e madhe e industrisë minerare është mbyllur që pas viteve '90. Ndonëse bashkia ka shumë burime natyrore, turizmi malor mbetet larg pritshmërive dhe nivelit të kërkuar ku më kryesori mbetet pamundësia apo mungesa e infrastrukturës për të aksesuar këto burime. Fusha të tjera potenciale janë grumbullimi i organizuar i bimëve mjekësore, kultivimi i kërpurdhave apo zhvillimi i disa ndërmarrjeve të vogla e të mesme për prodhimin e këpucëve dhe veshjeve. Toka bujqësore për shfrytëzim është i një cilësie të dobët dhe për këtë arsye ajo nuk përfaqëson një potencial zhvillimi për këtë zonë.

Edhe blektoria mbështet kryesisht në ekonomitë e vogla familjare dhe ku mungojnë qëndrat e përpunimit të prodhimeve blektorale.

3.1.5 Gjëndja e përgjithshme mjedisore

Zona e Pukës, pavarësisht dëmtimeve që mund të ketë hasur ndër vite, në përgjithësi mbetet një zonë e pastër dhe pak e padëmtuar. Qyteti Pukë ka sipërfaqe të gjelbërta në një nivel të kënaqshëm (rreth 5,400m²) në funksion të numrit të popullsisë dhe hapësirës së lirë urbane. Problemet kryesore mjedisore në bashkinë Pukë lidhen kryesisht me dëmtimin dhe ndotjen e burimeve natyrore si: shfrytëzimi pa kriter i pyjeve, ndotjen e ujrave, apo depozitimi i mbetjeve urbane në zona të hapura.

Aktualisht Bashkia e Pukës i depoziton mbetjet urbane në një fushë të hapur në vendin e quajtur Fusha e Qarrit. Kjo fushë e cila administrohet nga Bashkia e Pukës, megjithëse disponon lejet përkatëse nga Ministria e Mjedisit (prej vitit 2002), nuk siguron asnjë nga kushtet minimale teknike, higjeno-sanitare apo mjedisore për trajtimin e mbetjeve. Në këtë fushë, mbetjet depozitohen në mënyrë të çrregullt dhe digjen në mënyrë të vazhdueshme, duke krijuar një problem serioz për zonat përreth. Për më tepër, kjo fushë nuk siguron asnjë kusht sigurie, ruajtje për parandalimin e depozitimit të mbetjeve të rrezikshme. Bashkia nuk di me saktësi sasinë e mbetjeve që hyjnë në fushë pasi nuk as peshore apo personel në fushë për të administruar këtë gjë. Për më tepër, kjo fushë nuk siguron asnjë kusht sigurie, ruajtje për parandalimin e depozitimit të mbetjeve të rrezikshme. Një zonë tjetër problematike mbetet ish-fusha e mbetjeve që ndodhet në periferi të qytetit, ku megjithëse nuk është më në përdorim përbën një problem të hapur mjedisor përsa kohë nuk është marrë asnjë masë për largimin, trajtimin apo mbulimin e mbetjeve.

3.2 Aspektet institucionale në menaxhim

3.2.1 Organizimi në nivel qendror

Aktorët kryesorë përgjegjës, në nivel kombëtar, në fushën e menaxhimit të mbetjeve janë Ministria e Mjedisit, Ministria Transportit dhe Infrastrukturës si dhe Ministria e Shëndetësisë.

Bazuar në legjislacionin mjedisor në fuqi, **MM** është institucioni i specializuar dhe përgjegjësi kryesor për hartimin e politikës së manaxhimit të mbetjeve; hartimin e legjislacionit, udhëzuesve dhe rregulloreve dhe zbatimin në nivel qendror me anë të dy autoriteteve të specializuara në varësi të saj: Inspektorati Shtetëror i Mjedisit dhe Pyjeve (ISHMP) dhe Agjencitë Rajonale të Mjedisit (ARM).

ISHMP (në zbatim të Ligjit nr. 10431) është përgjegjës dhe ushtron aktivitetin për garantimin e mbrojtjes së mjedisit në nivel qendror dhe për kontrollin dhe zbatimin e legjislacionit mjedisor (ku përfshihen edhe mbetjet) në të gjithë vendin për të gjithë konsumatorët që gjenerojnë mbetje.

Ai vendos penalitete për shkeljet administrative apo mund të pezullojë aktivitete që nuk janë në përputhje me legjislacionin mjedisor; informon rregullisht autoritetet lokale për gjendjen e mjedisit, aktet ligjore të miratuara dhe projektet e miratuara; kontrollon regjistrin e ndotësve (ku përfshihen dhe mbetjet), rregulloret teknike dhe teknologjitë. ISHMP bashkëpunon me autoritete të tjera në nivel qendror, rajonal dhe lokal (si p.sh. ARM, Inspektorati Shtetëror Shëndetësor ISHSH, IKMT-ja, Policitë Bashkiake etj.) për përmbushjen e detyrave të këtyre të fundit.

Agjensitë Rajonale të Mjedisit (në zbatim të Ligjit nr. 10 431) janë autoritete të specializuara për monitorimin dhe mbrojtjen e mjedisit në nivel rajonal dhe, bashkë me AKM-më si njësi qendrore, përbëjnë rrjetin e agjencive mjedisore. Ato kanë për detyrë: (i) të realizojnë zbatimin e ligjeve mjedisore dhe atyre të manaxhimit të mbetjeve në nivel lokal dhe rajonal; (ii) të bashkëpunojnë me autoritetet lokale në zhvillimin e aksioneve, planeve, projekteve apo fushatave të sensibilizimit në nivel lokal; (iii) kanë përgjegjësi në miratimin e vendeve të grumbullimit të mbetjeve dhe japin, në bashkëpunim me autoritetet vendore, lejet mjedisore për impiantet lokale të mbetjeve apo aktivitete të tjera lokale.

MTI dhe më konkretisht Drejtoria e Politikave të Ujësjellës Kanalizimeve dhe Mbetjeve të Ngurta ka për detyrë formulimin dhe zbatimin e politikave kombëtare, normave dhe standardeve për shërbimet publike në fushën e mbetjeve urbane apo mbetjeve të tjera. MTI është autoriteti përgjegjës në nivel kombëtar për planifikimin, financimin, zbatimin dhe monitorimin e investimeve publike në fushën e manaxhimit të mbetjeve, rehabilitimit të fushave të venddepozitimeve, ngritjes së landfill-eve etj. Në zbatim të kuadrit ligjor, ajo duhet të përgatisë rregullore, teknika dhe metoda për të gjitha proceset e manaxhimit të mbetjeve si ndarja dhe grumbullimi i tyre, transporti dhe riciklimi, trajtimi dhe grupsosja etj. Gjithashtu, MTI është autoriteti kontraktues për koncesionin e aktiviteteve ekonomike nën përgjegjësinë e saj, duke përfshirë fushën e shërbimeve publike ku bën pjesë edhe manaxhimi i mbetjeve.

Këshilli Kombëtar i Territorit, në zbatim të kuadrit ligjor në fuqi, miraton lejen e sheshit dhe lejen e ndërtimit për objektet (si rrjedhë edhe për landfill-et) me një sipërfaqe më të madhe se 0.5 ha që ndërtohen jashtë kufijve administrative të sipërfaqeve të qytetit/fshatit/zonave të banuara.

Ministria e Shëndetësisë, në bashkëpunim me MM dhe në zbatim të ligjit për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve harton rregullore për manaxhimin e mbetjeve në nivele të ndryshme të hierarkisë së manaxhimit të tyre dhe gjithashtu harton dhe zbaton rregulloren për mbetjet spitalore (miratuar Udhëzimi Nr. 6, dt. 30.11.2007);

Inspektorati Shtetëror Shëndetësor është një autoritet në varësi të Ministrisë së Shëndetësisë, i cili ka për detyrë të kontrollojë dhe ndër marrë veprime për të siguruar kushtet e nevojshme higjieno-sanitare për aktivitetet e ndryshme. Ai bashkëpunon me Inspektoratet Mjedisore dhe në raste të veçanta, edhe me inspektorate të tjera, sikurse edhe me autoritetet lokale për kryerjen e inspektimeve të aktiviteteve që lidhen me mbetjet. Aktiviteti i inspektoratit mbështetet në ligjin 7904 datë 8.3.1995 dhe ka për detyrë të vendosë gjopa për probleme që lidhen me mospastrimin e zonave urbane apo kur grumbullimi dhe depozitimi janë jo të përshtatshëm dhe bëhen të

rrezikshëm për popullsinë. Përgjegjësia e inspektoratit shtrihet edhe në përcaktimin e vendgrumbullimit të mbetjeve.

Spitalet dhe gjithë prodhuesit e mbetjeve spitalore janë përgjegjës për administrimin e mbetjeve spitalore si dhe për projektimin e skemave të manaxhimit të mbetjeve të tyre, në përputhje me Planet Kombëtare të Manaxhimit të Mbetjeve dhe Planet e Manaxhimit të Mbetjeve të Rrezikshme.

Ministria e Energjisë dhe Industrisë Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës (në bashkëpunim me MMPAU) është përgjegjëse për hartimin e rregulloreve për:

- Mbetjet industriale
- Mbetjet minerale
- Rehabilitimin e venddepozitimeve në përputhje me specifikat.

Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave (në bashkëpunim me MM) është përgjegjëse për hartimin e rregullores për mbetjet bujqësore dhe shtazore.

Ministria e Financës (në bashkëpunim me MM) është përgjegjëse për hartimin e legjislacionit për paraqitjen e taksave të ndryshme mjedisore.

3.2.2 Organizimi në nivel lokal

Detyrat dhe përgjegjësitë: Bazuar në ligjin nr. 10463 datë 22.09.2011 bashkitë janë përgjegjëse për të organizuar shërbimin e grumbullimit, transportit, trajtimit dhe depozitimit final të mbetjeve, duke i deleguar këto shërbime organeve lokale ose duke kontraktuar një kompani private të specializuar. Bashkia përcakton:

- i. Strukturat bashkiake për administrimin dhe monitorimin e shërbimeve të manaxhimit të mbetjeve si dhe inspektimin e territorit urban;
- ii. Përcakton buxhetin e mjaftueshëm për mbulimin e shpenzimeve operative dhe të investimeve në fushën e mbetjeve; vendos tarifa për manaxhimin e mbetjeve urbane në territorin nën juridiksionin e saj dhe autorizon organizmat publikë apo privatë që t'i grumbullojnë ato;
- iii. Harton dhe miraton rregullore lokale specifike territoriale për çdo metodë manaxhimi për mbetjet duke zbatuar rregulloret “tip” të miratuara nga MM, MTI dhe MSH;
- iv. Harton planet e manaxhimit të mbetjeve urbane në nivel lokal apo rajonal në bashkëpunim me autoritetet rajonale dhe autoritetet e tjera lokale fqinje;
- v. Përcakton vendet dhe metodologjitë e përshtatshme për grumbullimin, trajtimin dhe depozitimin përfundimtar të mbetjeve në përputhje me kriteret mjedisore dhe planet e zhvillimit;

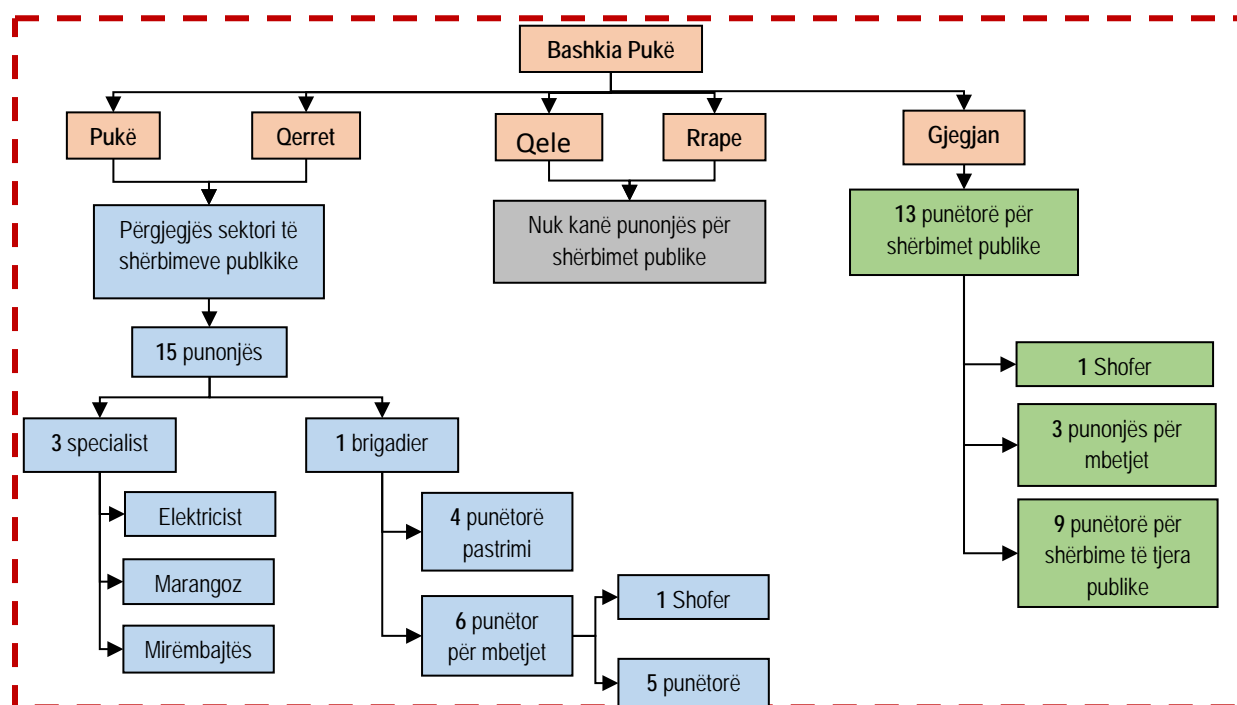
- vi. Mbledh të dhëna dhe mban regjistrin lokal të mbetjeve si dhe kryen fushata sensibilizuese.

Në përputhje me legjislacionin mjedisor dhe për mbetjet, bashkitë kanë detyrimet si më poshtë:

- (i) Të kujdesen për higjienën publike kur kjo rrezikohet nga ndotja që shkaktohet prej mbetjeve të gjeneruara apo atyre të braktisura;
- (ii) Të zbatojnë projekte dhe investime për përmirësimin e gjendjes së mjedisit urban në lidhje me ndotjen e mbetjeve;
- (iii) Të monitorojnë dhe inspektojnë të gjitha proceset e manaxhimit të mbetjeve nga grumbullimi deri në depozitim përfundimtar në përputhje me standardet kombëtare mjedisore dhe rregulloret dhe manualet lokale;
- (iv) Të inspektojnë “zotëruesin e mbetjeve” për të konfirmuar zbatimin e rregullave dhe standardeve në nivel kombëtar dhe lokal dhe të vendosë sanksione në rast shkeljesh;
- (v) Të bashkëpunojnë me ARM për lëshimin e lejeve mjedisore për persona fizikë dhe juridikë që lidhen edhe me aktivitetin e tyre në raport me proceset e manaxhimit të mbetjeve;
- (vi) Të bashkëpunojnë me ISHMP, ARM si dhe inspektoriate të tjerë për të ndërmarrë inspektime të mbetjeve dhe aktiviteteve që lidhen me to brenda territorit dhe juridiksionit lokal;
- (vii) Çdo njësi e qeverisjes vendore është autoritet kontraktues për koncesionet lidhur me aktivitetet ekonomike nën juridiksionin përkatës dhe, si rrjedhojë, edhe për koncesionin e projekteve mbi mbetjet (neni 5 i ligjit nr. 9663).

Ndarja e re administrative-territoriale ka sjellë një përqëndrim të financave dhe burimeve njerëzore edhe në Bashkinë Pukë; konkretisht çdo lloj shërbimi që bashkia do të ofrojë ndaj territorit që administrojnë dhe komunitetit banues aty do të planifikohen dhe financohen nga kjo bashki. Digrama më poshtë ilustron strukturën e bashkisë në lidhje me manaxhimin e mbetjeve:

Figura 2. Struktura e Bashkisë Pukë për Shërbimin e Menaxhimit të Mbetjeve

Këshilli Bashkiak: është autoriteti përfaqësues lokal me përgjegjësi të drejtpërdrejtë për miratimin e buxhetit të mbetjeve dhe investimeve, miratimin e strukturave urbane për administrimin e mbetjeve, miratimin e nivelit të tarifave të mbetjeve dhe miratimin e dokumenteve rregullatore dhe strategjike (plane, plan-veprime) dhe është i përfshirë në procesin e dhënies së lejes për një vend për mbetjet e rrezikshme (Ligjit 9537).

Policia e bashkiake është përgjegjëse për të evidentuar dhe parandaluar ndotjen mjedisore dhe depozitimet e papërshtatshme të mbetjeve, dhe për të siguruar zbatimin e urdhërave, akteve lokale dhe vendimet në lidhje me manaxhimin e mbetjeve.

3.2.3 Rregulloret lokale dhe marrëveshjet për mbetjet

Ligji instrukton bashkitë të hartojnë dhe miratojnë kuadrin e nevojshëm rregullator lokal për mbetjet. Kuadri lokal përfshin rregulloret e ndryshme që përcaktojnë proceset e manaxhimit të mbetjeve dhe objektin, përshkruajnë indikatorët, specifikojnë kriteret dhe instruktojnë strukturat lokale në përmbushjen e detyrave dhe funksioneve si dhe në zgjidhjen e problemeve që mund të dalin. Kuadri rregullator lokal duhet të përfshijë:

- Rregulloren bashkiake për manaxhimin e mbetjeve: është përgjegjësi e Bashkisë Pukë të hartojë këtë rregullore (duke implementuar specifikat e ndarjes së re territoriale-administrative) e cila përcakton metodologjitë dhe rregullat për shërbimet e pastrimit të qytetit dhe manaxhimin të mbetjeve brenda territorit administrativ të bashkisë, të hartojë

procedura për ankesat e banorëve, gjithashtu edhe kapitulli për aplikimin e sanksioneve. Rregullorja duhet të miratohet nga Këshilli Bashkiak.

- Rregulloren për tarifatat e mbetjeve: kjo rregullore ka për qëllim të krijojë një sistem efektiv për mbulimin e kostos së shërbimeve të manaxhimit të mbetjeve. Rregullorja e tarifave të mbetjeve përfaqëson një politikë bashkiake afatgjatë për mbulimin e kostos, nivelin e tarifave dhe sistemin e mbledhjes së tyre dhe vendos rregulla specifike për autoritetet lokale si dhe për komunitetin lokal dhe biznesin.

3.3 Analiza e mbetjeve (prodhimi, përbërja)

Një nga pengesat kryesore për zhvillimin e çdo plani manaxhimi mbetjesh në Shqipëri është mungesa e të dhënave të besueshme statistikore për popullsinë dhe prodhimin e mbetjeve. Me qëllim parashikimin e administrimit të mbetjeve në të ardhmen në Bashkinë Pukë, ishte e rëndësishme llogaritja e prodhimit aktual të mbetjeve si dhe parashikimi për një periudhë afatmesme dhe afatgjatë. Këto të dhëna janë shumë të rëndësishme për hartimin e këtij plani dhe mundësojnë llogaritjen e situatës aktuale dhe përcaktimin e objektivave si dhe procesin e monitorimit. Gjatë periudhës Gusht 2015-Prill 2016 u grumbulluan të dhënat të nevojshme dhe është bërë verifikimi i tyre në terren, ku janë krahasuar me të dhëna të tjera të burimeve si INSTAT, apo gjendja civile. Në bazë të këtyre të dhënave, duke iu referuar dhe studimeve të mëparshme për këtë zonë janë gjeneruar rezultate të besueshme për të ndërtuar strategjitë e ardhshme për manaxhimin e mbetjeve në këtë bashki.

Prodhimi i mbetjeve në nivel rajonal: Sipas drafteve përfundimtare të Strategjisë Kombëtare të Mbetjeve dhe Planit Kombëtar të Mbetjeve, Bashkia Pukë është pjesë e Zonës së Mbetjeve të Qarkut Shkodër, në të cilën përfshihen qytetet e Shkodrës, Koplikut, Vau i Dejës, Pukës, Fushë-Arrëzit si dhe të gjitha ish-komunat e qarkut Shkodër, me një popullsi prej 252,656, që gjeneron një sasi mbetjesh prej afro 50-60 mijë ton në vit.

Prodhimi i mbetjeve në nivel vendor: Të dhënat zyrtare nga Bashkia Pukë në lidhje me prodhimin e mbetjeve janë ende të debatueshme dhe bazohen vetëm në vlerësime të përgjithshme duke u bazuar në numrin e popullsisë të qytetit (i cili gjithashtu është i ndryshëm nëse bazohet në dy burime INSTAT apo Ministria e Financave), kapacitetet e kontenierëve që makina teknologjike mbledh gjatë ditës, dhe sasisë së mbetjeve të riciklueshme që mund të grumbullohet nga popullsia rome. Makina që transporton mbetjet për në vend depozitim nuk peshohet dhe nuk është bërë asnjë përpjekje për të numëruar ngarkesat e makinave dhe për të llogaritur vëllimin e mbetjeve në vend depozitim.

Ky venddepozitim është në një fushë të hapur (tokë shtetërore) në pronësi të bashkisë dhe nuk ka as rrethim as dhe personel që të punojë aty.

Tabela 4. Norma e gjenerimit të mbetjeve dhe sasitë për Bashkinë Pukë.

NJA	Nr. Pop.	Norma gjenerimit	Nr. BV	Nr. BM	Nr. Insti	Norma gjeneri mit BV	Norma gjeneri mit BM	Norma gjeneri mit Inst.	Sasia ditore mbetjeve	Sasia vjetore mbetjeve
	nr.	kg/banorë/ditë	nr.	nr.	nr.	kg/njësi/ditë	kg/njësi/ditë	kg/njësi/ditë	kg/mbetje/ditë	ton/mbetje/vit
Pukë	4,644	0.70	153	14	21	6	15	6	5	1,644
Qerret	1,640	0.40	8	3	11	6	15	6	1	297
Qelëz	1,706	0.35	9	0	9	6	15	6	1	257
Rrape	1,659	0.35	9	2	9	6	15	6	1	262
Gjegjan	3,327	0.35	4	6	13	6	15	6	1	495
Total	12,976		183	25	63				8	2,957

Aktualisht shërbimi i grumbullimit dhe transportit të mbetjeve në territorin e ri të Bashkisë Pukë ofrohet vetëm në 3 NJA (Pukë, Qerret, Gjegjan) nga 5 që janë gjithsej (në NJA Qelëz dhe Rrapë shërbimi i grumbullimit dhe transportit të mbetjeve nuk ofrohet). NJA Pukë deklaron që ofron shërbimin për 90% të popullsisë, NJA Qerret për 65% të popullsisë, NJA Gjegjan për 40% të popullsisë. Të gjitha NJA që ofrojnë shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve në Bashkinë Pukë, e ofrojnë vetë këtë shërbim me ndërmarrjet e tyre.

NJA	% Popullsisë së Shërbyer
Pukë	90
Qerret	65
Qelëz	0
Rrape	0
Gjegjan	40

Tabela 5. Shtrirja e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve për Bashkinë Pukë, 2015 – 2016.

NJA Pukë ofron shërbimin në territorin e saj 3 herë në javë, dhe në territorin e NJA Qerret 1-2 herë në javë. NJA Gjegjan e ofron shërbimin në territorin e saj 2 herë në javë.

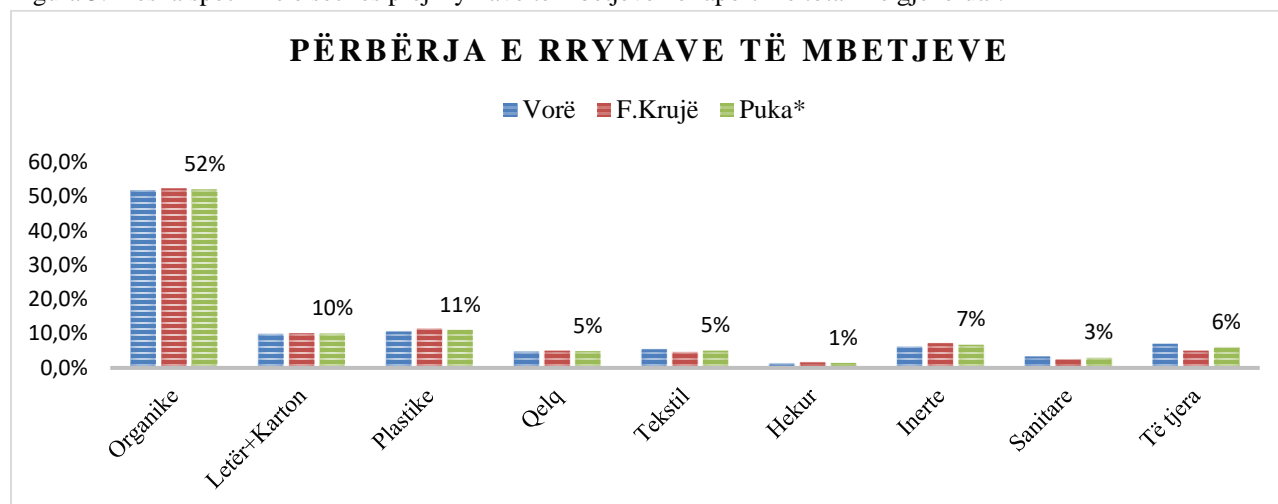
Përbërja e mbetjeve në Bashkinë Pukë: Përbërja e mbetjeve të një prodhuesi ose grupi prodhuesish është një e dhënë mjaft e rëndësishme për zhvillime të mëtejshme në fushën e menaxhimit të mbetjeve, për të përcaktuar politikat e duhura lidhur me riciklimin apo ripërdorimin e mbetjeve, trajtimin final të tyre apo hapa të tjerë në funksion të zhvillimeve.

Aktualisht nuk ka asnjë matje të rrymave të mbetjeve që gjenerohen në territorin kësaj Bashkie. Studime të mëparshme të kryera në zona me tipologji të njëjtë³ si ajo e Pukës mund të na japin një pamje të përafërt të gjenerimit të këtyre rrymave në Bashkinë Pukë. Për këtë mund të marrim rrymat e mbetjeve të matura në dy qendra banimi si Vora dhe Fushë-Kruja dhe të mesatarizojmë rezultatin e matur në këto dy njësi.

Tabela 6. Përbërja mercologjike e mbetjeve të gjeneruara në Bashkinë Pukë.

Kategoritë e mbetjeve	Vorë	F.Krujë	Puka*
	%	%	%
Organike	51.7%	52.3%	52%
Letër+Karton	9.9%	10.1%	10%
Plastike	10.6%	11.5%	11%
Qelq	4.7%	5.0%	5%
Tekstil	5.4%	4.6%	5%
Hekur	1.2%	1.6%	1%
Inerte	6.2%	7.2%	7%
Sanitare	3.3%	2.5%	3%
Të tjera	7%	5.0%	6%
Total	100%	100%	100%

Figura 3. Peshat specifike e secilës prej rrymave të mbetjeve në raport me totalin e gjeneruar.

Sasia e biodegradueshme organike është në përqindje më të lartë duke çuar drejt mundësisë së prezantimit të skemave të kompostimit të mbetjeve, kryesisht në zonat me shtëpi private. Për sa i takon mbetjeve të riciklueshme, letra+karton, plastika, qelqi pëfaqësojnë një përqindje të konsiderueshme duke krijuar mundësinë e prezantimit dhe konsolidimit të industrisë së riciklimit në rajon.

³ Në funksion të hartimit të Strategjisë Kombëtare dhe Planit Kombëtar të Manaxhimit të Mbetjeve

Rezultatet tregojnë që gjenerohet një përqindje e konsiderueshme e mbetjeve inerte.

Gjithësesi lind nevoja që periodikisht (1 herë në 5 vjet) këto matje të ribëhen për të pasur një pasqyrim më të qartë dhe të përditësuar të gjenerimit në përqindje të rrymave të mbetjeve, veçanërisht për të konstatuar mbetjet e rrezikshme, si mbetjet spitalore apo industriale që hyjnë në rrjedhën e mbetjeve vendore, me qëllim trajtimin e çështjes nga autoritetet, mbetjet inerte e kështu me radhë.

Parashikimi i prodhimit të mbetjeve në të ardhmen lidhet ngushtë me rritjen e numrit të popullsisë në të shkuarën (norma vjetore e rritjes në të shkuarën e llogaritur duke iu referuar tendencës së rritjes së popullsisë gjatë periudhës 2011-2015 – 0.34%⁴) si dhe prirjet për prodhimin e mbetjeve në të ardhmen. Praktikisht, siç u përmend edhe më parë, bashkia nuk ka të dhëna të besueshme për prodhimin e mbetjeve për 5 vitet e fundit për shkak të mungesës të matjeve të sakta të mbetjeve të depozituara.

Për këtë qëllim, të gjitha të dhënat e marra nga regjistri i sektorit të shërbimit janë përshtatur duke marrë parasysh sasinë e supozuar për vitin 2015 dhe që lidhet me vlerësimin e koeficientit të prodhimit të mbetjeve si dhe prirjen e tij për 5 vitet e fundit.

Viti 2015 do të merret edhe si referencë për të parashikuar sasinë dhe karakteristikat e mbetjeve në të ardhmen (periudhen 2015-2020).

Në tabelën e mëposhtme jepet parashikimi i prodhimit të mbetjeve në të ardhmen dhe për 5 vitet në vazhdim:

Tabela 7. Projektioni i parashikuar për gjenerimin e mbetjeve dhe rrymave kryesore të saj.

Viti		2015	2016	2017	2018	2019	2020
Projektioni i rritjes së popullsisë (0.34%)	nr.	12,976	13,020	13,064	13,109	13,153	13,198
Projektioni i rritjes së sasisë së mbetjeve (ton)	% sipas rrymave	2,957	2,967	2,977	2,987	2,997	3,007
Organike	52%	1,537	1,543	1,548	1,553	1,558	1,564
Letër+Karton	10%	296	297	298	299	300	301
Plastike	11%	325	326	327	329	330	331
Qelq	5%	148	148	149	149	150	150
Tekstil	5%	148	148	149	149	150	150
Hekur	1%	30	30	30	30	30	30
Inerte	7%	207	208	208	209	210	210
Sanitare	3%	89	89	89	90	90	90
Të tjera	6%	177	178	179	179	180	180

⁴ Të dhëna të Qarkut Shkodër 0.34%

Nga parashikimi pritet që të rritet sasia e letrës, plastikës, dhe e mbetjeve jo të degradueshme (p.sh., metali dhe qelqi). Nga ana tjetër, këto rritje mund të rrisin vlerën kalorifike dhe potencialin riciklues të mbetjeve të prodhuara. Në të njëjtën kohë, sasi të relative të gjetheve, drurit, tokës dhe hirit kanë gjasa të jenë të njëjta dhe më së shumti të rriten në disa raste për shkak të tipologjisë së shtëpive dhe ndërtesave të ulta (shtëpi private).

3.4 Infrastruktura për grumbullimin, transportin dhe depozitimin final të mbetjeve

NJA Pukë: Në territorin e NJA Pukë janë të përcaktuara 50 PGM (Pika Grumbullimi Mbetjesh), të cilat janë të pajisura me 2-4 kontenierë secili. Në total në të gjithë territorin e njësisë ku ofrohet shërbimi (Puka qytet dhe Puka fshat) janë të shpërndarë 96 kontenierë metalik 1.1 m^3 me kapak (vetëm 25 prej tyre janë pa kapak). Sipas të dhënave të marrë nga përfaqësuesit e bashkisë, 20 prej tyre janë mesatarisht të dëmtuara dhe kanë nevojë për mirëmbajtje (kryesisht rrotat janë të dëmtuara). Përveç kontenierëve me kapacitet 1.1 m^3 , në qytet janë të shpërndarë edhe 20 kosha të vegjël me kapacitet 30 litra. NJA Pukë e ofron vetë shërbimin e mbetjeve dhe përdor një makinë teknologjike 7 ton, e cila është e amortizuar, duke vështirësuar procesin e grumbullimit të mbetjeve. E njëjta makinë përdoret edhe për grumbullimin dhe transportin e mbetjeve në tre fshatrat e NJA Qerret. Mbetjet pasi grumbullohen në Pukë, ato depozitohen në vend grumbullimin e mbetjeve në Fushë-Qarr, i cili ndodhet 4km larg qendrës së qytetit. Makina teknologjike për grumbullimin dhe transportin e mbetjeve në Pukë, kryen mesatarisht në ditë 29 km/ditë ($29 \times 3 = 87 \text{ km}$ në javë).

Figura 4. Shpërndarja e pikave të grumbullimit në qytetin e Pukës.

NJA Qerret: Në territorin e tre fshatrave ku ofrohet shërbimi i mbetjeve në këtë njësi janë të shpërndarë 37 kontenierë metalik 1.1 m^3 me kapak përkatësisht në 16 PGM. Më konkretisht për secilin fshat kemi këtë shpërndaje të kontenierëve dhe PGM: Gomsiqe (3 PGM, 4 kontenierë), Luf (9 PGM, 28 kontenierë) dhe në Qerret (4 PGM, 10 kontenierë). Makina teknologjike prej 7ton, e cila përdoret nga NJA Pukë, shkon 1 herë në javë në tre fshatrat e njësisë për

grumbullimin dhe transportin e mbetjeve. Makina pasi grumbullon mbetjet në Qerret, i depoziton ato në venddepozitimin e Fushë Qarrit, njësoj si Puka. Mesatarisht makina për grumbullimin dhe transportin final të mbetjeve, kryen rreth 34km/ditë, pra 34km/javë (1 herë në javë grumbullohen mbetjet) për fshatin Qerret i Madh, 16km/javë për fshatin Luf dhe 20km/javë për fshatin Gomsiqe. Pra në total makina e vetme teknologjike që operon në territorin e Bashkisë Pukë, kryen mesatarisht 120 km/javë rrugë për grumbullim dhe transport në dy NJA dhe depozitimin e tyre në të njëjtin venddepozitim në Fushë Qarr.

NJA Gjegjan: Në territorin e 4 fshatrave (Gjegjan, Gojan i Vogël, Gojan i Madh dhe Shkozë) janë të shpërndarë 30 kontenierë metalikë. Gjendja e këtyre kontenierëve nuk është shumë e mirë, dhe ka nevojë që një pjesë e tyre të zëvendësohen. Kjo njësi e ofron vetë shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve me anë të një mjeti të hapur (kamionçinë) me kapacitet 1.5 ton. Ky mjet është i papërshtatshëm për grumbullimin e mbetjeve, pasi punëtorët përdorin lopatat për ngarkimin e mbetjeve në mjet, duke harxhuar shumë kohë dhe burime. Pasi mbetjet grumbullohen nga kamionçina, ato më pas depozitohen në vend grumbullimin e Gjegjanit. Gjatë 1 rrugë grumbullim dhe transport mbetjesh makina kryen rreth 22 km/ditë (22x2= 44km/javë).

NJA Qelez: Në këtë njësi shërbimi i grumbullimit dhe transportit të mbetjeve nuk kryhet. Megjithatë në dy nga fshatrat (Dedaj dhe Qelez) të kësaj njësie janë të shpërndarë 32 kontenierë metalik 1.1m³ me kapak, përkatësisht: në Dedaj 3 PGM me 6 kontenierë, dhe në Qelez 11 PGM me 26 kontenierë. Këto kontenierë janë të shpërndarë në territorin e njësisë, por shërbimi i grumbullimit të mbetjeve dhe transportit nuk ofrohet. Largësia e NJA Qelëz nga vend depozitimi është 4.3 km dhe gjatë 1 rrugë grumbullim dhe transport mbetje është 20 km.

NJA Rrape: Edhe në këtë njësi shërbimi nuk ofrohet, ndonëse në fshatin Rrape, ku ndodhet edhe selia e NJA janë të shpërndarë 3 kontenierë metalik 1.1m³. Nëse do të kryhej shërbimi në NJA Rrape 1 herë në javë mjeti do të kryente rreth 22km/ rrugë grumbullim dhe transport mbetjesh.

3.5 Shërbimet e mbetjeve

3.5.1 Mbledhja dhe grumbullimi i mbetjeve urbane

Shërbimi i mbledhjes dhe grumbullimit të mbetjeve konsiston në mbledhjen e mbetjeve urbane të depozituara nga qytetarët, bizneset dhe institucionet brenda kontenierëve publikë si dhe rreth tyre, dezinfektimi i kontenierëve dhe vendit përreth me gëlqere dhe klor, transportimi i mbetjeve urbane me makinën teknologjike deri në pikën përfundimtare të depozitimit. Ky shërbim që ofrohet gjatë gjithë vitit përfshin pjesën më të madhe të zonës urbane (rreth 90%), kryesisht në akset kryesorë të rrugëve ku janë të pozicionuar pjesa më e madhe e kontenierëve.

Sistemi aktual i pikave të grumbullimit mbetjeve (PGM) përbëhet nga kontenierë metalik me rrota me volum 1.1m³, të pozicionuar në anë të rrugëve në pika të përbashkëta publike të miratuara paraprakisht nga autoritet bashkiake. Largësitë mesatare midis PGM variojnë nga çdo

100ml në zonën e qendrës ku është e përqëndruar pjesa më e madhe e bizneseve, institucioneve dhe banorëve si dhe zonat e tjera të qytetit të Pukës, në 200-400ml. Në këto pika informale, të paautorizuara, grumbullohen si mbetjet urbane ashtu dhe inerte dhe voluminoze, duke u kthyer në problematikë të ndotjes urbane, si nga ana vizive ashtu dhe në lidhje me shëndetin publik dhe mjedisin përreth. Njëkohësisht ekzistojnë pak pika individuale ku kontenerët janë të pozicionuar brenda territoreve të institucioneve apo subjekteve private.

Gjëndja aktuale PGM paraqitet e pranueshme, megjithëse ekziston një seri problemesh si për sa i përket dëmtimeve (rreth 20 kontenerë të dëmtuar), higjienës së tyre dhe numrit të pamjaftueshëm të kontenerëve. Në zonën urbane ky shërbim kryhet në nivel të kënaqshëm dhe vërehet që PGM janë të pastra dhe desifektuara pothuajse rregullisht nga ndërmarrja e pastrimit. Ndërsa në NJA Gjegjan, Qelëz, Qerret, dhe Rrapë konstatohen shkarkime ilegale mbetjesh pranë pyjeve apo lumenjve.

Figura 5. Pikë depozitimi ilegale për mbetjet urbane dhe shkarkim i ujrave të ndotura në trupa ujqorë sipërfaqësor.

Aktualisht shërbimi i grumbullimit dhe transportit të mbetjeve në NJA Pukë ofrohet vetëm në qytetin Pukë dhe në 8 fshatra të tij nga 41 gjithsej që ka njësi. Ndërkohë në të 33 fshatrat e tjera të NJA Pukë ky shërbim nuk ofrohet dhe nuk ka asnjë infrastrukturë pritëse për grumbullimin e mbetjeve dhe më pas për transportin e tyre. Në pjesën më të madhe të rasteve, këto zona ndodhen në distanca të largëta mbi 20 km nga qendrat më të banuara dhe infrastruktura rrugore është shumë e vështirë për shkak të terrenit malor dhe rrugëve jo të shtruara në të shumtën e rasteve. Një pjesë e këtyre zonave gjenerojnë një sasi shumë të vogël mbetjesh, ku një pjesë të tyre (si ato organike) i kompostojnë për pleh organik, ose i përdorin për ushqim për kafshët. Më poshtë jepet lista e fshtrave në të cilat nuk ofrohet shërbimi:

- NJA Qerret – fshatrat ku nuk ofrohet shërbimi (Dush, Pla, Tejkoder, Vrrith, Korthpule, Kaftalle, Karne, Plet)

- NJA Qelez – fshatrat ku nuk ofrohet shërbimi (Bushat Dushnezë, Midhe, Buzhalë, Levrushk Qerret i Vogël)
- NJA Rrape – fshatrat ku nuk ofrohet shërbimi (Breg, Kabash Buhot, Meqe, Lumzi)
- NJA Gjegjan – fshatrat ku nuk ofrohet shërbimi (Dom, Rras, Kuzhnen, Kimez, Kalivare, Mesul)

3.5.2 Pastrimi i rrugëve

Ky proces konsiston në shërbimin e fshirjes në mënyrë manuale të rrugëve dhe trotuarëve të zonës urbane të Bashkë Pukë përgjatë aksit kryesor në një sipërfaqe prej 23,073m²/ditë, segmenteve të brendshme rrugore brenda lagjeve të qytetit në një sipërfaqe prej 11,548m²/ditë gjatë 180 ditëve të vitit, si dhe hapësirave brenda lagjeve në një sipërfaqe prej 6,500m² gjatë 31 ditëve të vitit. Gjithashtu, në shërbimet e fshirjes përfshihet edhe pastrimi i 25 koshave rrugorë. Shërbimi I larjes së rrugëve nuk ofrohet në NJA Pukë. Në njësitë e tjera administrative shërbimi I fshirjes dhe larjes së rrugëve nuk ofrohet fare.

3.5.3 Depozitimi

Nga informacionet e mbledhura më parë dhe nga vizita në terren rezulton se vend-depozitimi i mbetjeve në Pukë nuk respekton standardet minimale mjedisore dhe teknike. Ky vend-depozitim është një gropë e hapur nga Bashkia Pukë, pas asnjë shtresë apo veshje në pjesën e saj të poshtme apo anësore që të shërbejë si pengesë për depërtimin e shllamit në ujërat sipërfaqësore e nëntokësore të zonës, ose në tokë. Bashkia kontrollon vetëm makinat e transportit që ka vetë në operim dhe deklaron se nuk kemi shkarkime informale apo nga palë të tjera në fushë. Shkarkimi i mbetjeve bëhet në një sipërfaqe të dizenuar për këtë qëllim nën vëzhgimin e personelit

(shoferit të makinës teknologjike, ndërkohë mungojnë roje apo punonjës të tjerë në fushë). Si rezultat mbetjet nuk kontrollohen, peshohen apo regjistohen.

Figura 6. Vendepozitimi në Fushë Qarr.

Në këtë fushë nuk merret ndonjë masë për kontrollin e përhapjes së mbetjeve nga era, përhapjen e mizave dhe parazitëve apo edhe të baltës nga lëvizja e makinave, kontrollit të zjarreve (*nuk ekzistojnë djegiet rutinë të mbetjeve, apo nuk ekzistojnë dhe zbatohen procedurat për parandalimin e zjarrit dhe fikjen e tij në raste emergjence apo aksidentale*).

Shkalla e monitorimit dhe e verifikimit të kontrollit mjedisor pothuajse nuk ekziton, nuk ka kontroll mbi ujrat sipërfaqësorë dhe nëntokësorë, manaxhimin e shllamit dhe gazit, etj. Si rrjedhojë, shqetësimi kryesor që ngre grumbullimi i mbetjeve në vend-depozitime të papërshtatshme si ai i Pukës është ndotja e ujërave sipërfaqësorë e nëntokësorë me metale të rënda si Pb, Cd, As and Cr, Zn, Ba, Mn, Cu, Co, Ni, Br, me kripëra si sulfate, nitrate dhe kloride, me metale radioaktive si U, Sr, Rb, Nd, Sb, Sm dhe V dhe me ndotje baktireologjike.

Në vend-depozitim të Pukës, emigrimi i ndotjes në ujërat sipërfaqësore ose nëntokësore mbetet një shqetësim. Kjo për arsyen se përroi i Muhamet Beqirit dhe ujërat që rrjedhin nga vend-depozitimi bashkohen në pjesën juglindore të venddepozitimit, vetëm në largësinë 1m nga gropa. Si rrjedhojë, rrjedha e përroit të Muhamet Beqirit merr me vete ujërat e ndotura që rrjedhin nga ky vend-depozitim. Pasi bashkohet me shkarkimet e lëngëshme të vend-depozitimit, në largësinë 1-2km, përroi i Muhamet Beqirit bashkohet me përroin që rrjedh drejtpërsëdrejtë nga Rezervuari i Pukës. Mbas këtij bashkimi, përroi i Muhamet Beqirit së bashku me përroin që buron nga rezervuari i Pukës, rrjedh në drejtim lindje-veri-perëndim dhe bashkohen me Përroin e Gomsiqes mbas 5-6km. Ky i fundit derdhet në liqenin e Vaut të Dejës.

Shqetësim tjetër është edhe shpërndarja e mbetjeve nëpërmjet rrjedhjeve të përroit të Muhamet Beqirit për arsyen se pjerrësia e relievit favorizon rrëshqitjen e mbetjeve me rrjedhën e ujit të përroit. Si rrjedhojë, egziston mundësia që rrjedha e këtij përroi të dërgojë mbetjet në përroin e Gomsiqes (në veçanti plastikën) sidomos gjatë rreshjeve. Gjatë vizitës në terren u gjetën mbetje të ndryshme përgjatë përroit të Muhamet Beqirit deri në një largësi prej 500m nga fusha e mbetjeve.

Një shqetësim tjetër i vend-depozitimit të Pukës është edhe ndotja e tokës përreth tij. Toka në zonën e venddepozitimit klasifikohet si tokë malore me ngjyrë të murrme. Nga një vëzhgim në terren, duke përdorur metoda të thjeshta për përcaktimin e teksturës (metoda me gjatësi shiriti) u pa se tekstura e tokës përbëhet nga një përzierje kokrrizash të argjilës, lymit dhe rërës ku mbizotëron lymit. Megjithatë, për përcaktimin e saktë të teksturës së tokës, që do të ndihmonte të përcaktonim nëse ndotja nga venddepozitimi depërton në tokë dhe në ujërat nëntokësore në rast rrjedhjesh nga venddepozitimi, nevojitet analiza e teksturës së tokës.

Në vend-depozitim të Pukës, një shqetësim për çlirimin e gazrave të dëmshme mbetet si në vend-depozitim të vjetër ashtu edhe në këtë aktual. Vend-depozitimi i vjetër është mbuluar me dheun e gërrmuar në afërsi të tij. Megjithatë, nuk është përdorur asnjë teknikë që të lejojë çlirimin e gazit metan (CH_4). Metani është gaz pa ngjyrë që krijohet gjatë dekompozimit/shpërbërjes së lëndëve organike në mjedise pa oksigjen. Zakonisht metani

grumbullohet në struktura të afërta duke krijuar rrezik për shpërthim gazi. Në një zonë si ajo e Pukës ku mbizotëron pisha e zezë, zjarri mund të shkaktohet lehtësisht, duke shkaktuar dëme të mëdha ekonomike dhe mjedisore për të gjithë zonën.

Si përfundim, ndotja e ujit dhe mundësia e rënies së zjarrit mbeten shqetësimi kryesor në këtë vend-depozitim. Mundësia për ndotjen e ujit sipërfaqësor egziston për shkak të përfundimit të rrjedhjeve të mbetjeve në përroin e Muhamet Beqirit. Mundësia e ndotjes shtohet më shumë në dimër, stinë kjo që përkon me rritjen e rreshjeve të shiut e dëborës në zonë e si rrjedhojë me shtimin e sasisë së ujërave në përroin e Muhamet Beqirit. Pjerrësia e relievit ndihmon në përshpejtimin e shpejtësisë së rrjedhës së përroit duke bërë të mundur ndotjen e Përroit të Gomsiqes me ujërat e përroit të Muhamet Beqirit. Mbetet për t'u parë nëse burimet ujore që furnizojnë qytetin me ujë të pijshëm preken nga ndotja e mbetjeve. Si përfundim, edhe pse rrjeti hidrografik i zonës dhe vend-ndodhja e gropës së mbetjeve nuk favorizojnë ndotjen e menjëhershme të burimeve të banorëve, meqenëse zona ndodhet në largësi të fshatrave, është e rëndësishme të kuptohet nëse ndotja e përroit të Muhamet Beqirit arrin në përrenjtë e tjerë me të cilët bashkohet dhe, në veçanti, me përroin e Gomsiqes. **(Aneksi I – Plani i detajuar për rehabilitimin e vend-depozitimit të mbetjeve).**

3.5.4 Riciklimi

Në bashkinë Pukë aktualisht nuk ekziston ndonjë sistem për mbledhjen në mënyrë të diferencuar të mbetjeve të riciklueshme apo praninë e qendrave për grumbullimin e tyre. Nuk ka informacion për ekzistencën e industrisë së riciklimit në qytet, por ekzistojnë aktivitete të vogla informale për mbledhjen e mbetjeve të riciklueshme nga kontenerët publikë, të cilët gërmojnë për materiale të ricikluara (kryesisht metale, lëndë plastike dhe plastikë LD) në pikat e grumbullimit (duke gërmuar brenda kontainerëve).

3.5.5 Administrimi i mbetjeve voluminoze

Një faktor tjetër që ndikon në pastërtinë e PGM ashtu dhe në pastërtinë e gjithë qytetit është edhe hedhja pa kriter e mbetjeve voluminoze, kryesisht inerte, degë dhe pajisje voluminoze, të papranueshme për sistemin e mbledhjes së mbetjeve. Mbetjet nga prishja e ndërtimeve apo të ashtu quajturat mbetje të ngurta janë mbetje si gurë, dhe, beton, tulla, etj., që mbeten nga veprimtaritë e ndërtimit, rindërtimit, riparimit dhe prishjes së ndërtesave dhe strukturave të tjera. Shpesh këto mbetje hidhen të përziera me mbetje urbane duke impaktuar cilësinë dhe efektivitetin e shërbimeve. Nga bashkia e Pukës raportohet që periodikisht ndërhyet për largimin e mbetjeve inerte, duke i dërguar këto në vendepozitimin e mbetjeve në Fushën e Qarrit.

3.6 Ekonomia dhe financimi

3.6.1 Buxheti i shërbimit të pastrimit

Akualisht nuk ka të dhëna të detajuara të buxheti të vitit 2016 mbi menaxhimin e mbetjeve. Në tabelën më poshtë paraqitet buxheti i NJA të Bashkisë për vitin 2015:

Tabela 8. Buxheti vjetor i Bashkisë dhe buxheti i sektorit të menaxhimit të mbetjeve.

NJA	Pukë	Qerret	Qelëz	Rrape	Gjegjan	Total
Buxheti total i bashkisë 2015 (lek)	58,054,000	8,994,000	-	-	20,000,000	87,048,000
Buxheti i NJA për shërbimin e mbetjeve 2015 (lek)	5,647,000	600000	0	0	430,000	6,677,000

Zëri i buxhetit të llogaritur për pastrimin e mbetjeve në rang bashkie për vitin 2015 llogaritet në **7.67%** të buxhetit total të bashkisë Pukë (*i referuar si shumatore e të dhënave nga të gjitha ish-njësitë administrative tashmë pjesë integrale e Bashkisë Pukë*). Çdo fillim viti, Bashkia e Pukës në zbatim të funksioneve ligjore dhe administrative, përcakton dhe miraton buxhetin vjetor ku përfshihet edhe shpenzimet e parashikuara për pastrimin.

Megjithatë, duke iu referuar të dhënave paraprake dhe intervistave me grupin e punës, rezulton se buxhetet e deritanishme për manaxhimin e mbetjeve, kanë qenë të pamjaftueshme për të mbuluar nevojat për përmirësimin e mëtejshëm të shërbimit, apo përmbushjen e investimeve e infrastrukturës së mbetjeve. Sidomos, kur pritet një centralizim i shërbimit apo investime në pajisje (makineri, kontenierë) apo infrastrukturë (stacion transferimi për mbetjet). Analiza e mëtejshme e skemës optimale dhe kostos së plotë të kësaj skema do të mundësojë një pamje më të qartë të nevojave dhe mundësisë së bashkisë për të realizuar qëllimet e veta.

3.6.2 Tarifat dhe realizimi i të ardhurave

Në NJA-të përbërëse të Bashkisë Pukë përgjatë vitit 2015 ka patur nivele të ndryshme tarifash pastrimi për konsumatorët e ndryshëm (familje, biznese, institucione). Tarifat e pastrimit për nivele të ndryshëm të konsumatorëve, si familjet, bizneset dhe insitucionet, deri në vitin 2014 caktoheshin dhe propozohen nga NJA (ish bashkia dhe komunat) dhe miratoheshin çdo vit nga Këshilli i Komunës bashkë me taksat dhe tarifat e tjera lokale.

Niveli i pagesës së tyre varion në vlera të ndryshme për vitin 2015. Nuk ka informacion për ndonjë unifikim të mundshëm tarifimi për të gjithë bashkinë e re. Sipas të dhënave të ofruara nga Bashkia e Pukës mbledhja e tarifës së pastrimit është në nivele mesatare, ku në total pagesa nga familjet është në shkallën 48%, nga bizneset e mëdha 89%, nga bizneset e vogla 54.7% dhe nga institucionet 94.2%. Në total të ardhurat nga kjo tarifë për vitin 2015 kanë qenë 3,065,200 Lek.

Sipas të dhënave të marra nga specialistët e bashkisë Pukë dhe NJA-ve përbërëse niveli i tarifave dhe i shkallës së pagimit të tyre jepet si më poshtë:

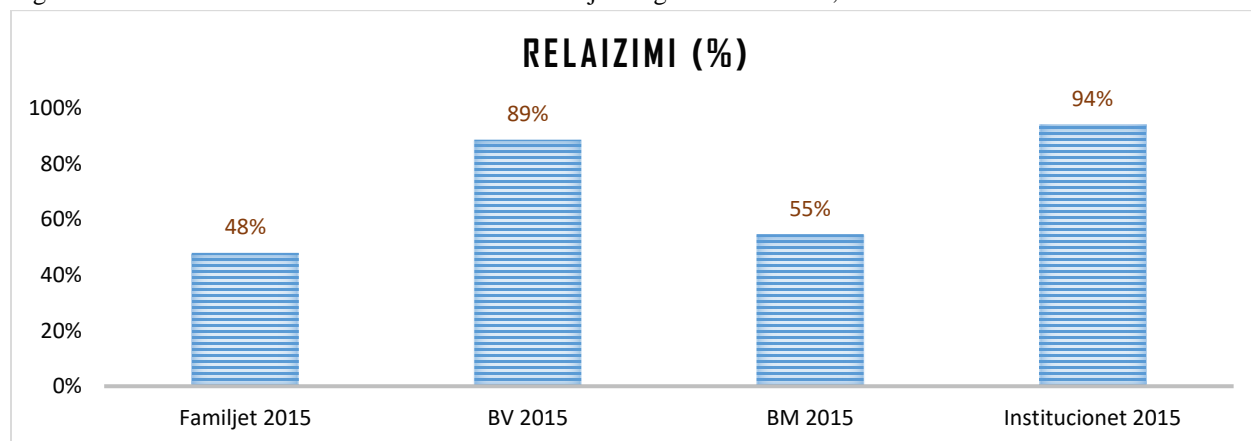
Tabela 9. Niveli i tarifimit nga Bashkia Pukë.

NJA	Pukë	Qerret	Qelëz	Rrape	Gjegjan
Tarifa pastrimit për familjet 2016 (lek)	1,500	700	700	700	700
Tarifa pastrimit për familjet me ndihmë ekonomike 2016 (lek)	500	500	500	500	500
Tarifa e pastrimit për BV 2016 (lek)	5,000-15,000	2,500-7,500	2,500-7,500	2,500-7,500	2,500-7,500
Tarifa e pastrimit për BM 2016 (lek)	30,000-40,000	15,000-20,00	15,000-20,00	15,000-20,00	15,000-20,00
Tarifa e pastrimit për Institucionet 2016 (lek)	8,000-80,000	-	-	-	-

Tabela 10. Realizimi i të ardhurave nga Bashkia.

Bashkia Pukë	Plan. familjet 2015	Realizimi familjet 2015	Plan. BV 2015	Realizimi BV 2015	Plan. BM 2015	Realizimi BM 2015	Plan. Institucionet 2015	Realizimi Institucionet 2015
Planifikimi/Realizimi (lek)	1,081,000	518,800	846,000	750,000	508,000	278,000	520,400	490,400
Relaizimi (%)	48%		89%		54.7%		94.2%	

Figura 7. Grumbullimi i tarifës së menaxhimit të mbetjeve nga Bashkia Pukë, 2015.

4. Planifikimi lokal i menaxhimit të mbetjeve

4.1. Vizioni

Vizioni i planit lokal të menaxhimit të mbetjeve të Bashkisë Pukë mori formë si një proces i analizimit të situatës aktuale, diskutimit dhe konsultimeve me palët e interesuara të përfshira drejtpërdrejtë në përgatitjen e planit (Grupi i Punës dhe Kryetari Bashkisë, grupi i punës nga Co-PLAN/Metropolis dhe Inter-Cooperation).

Në fund, duke iu referuar statusit aktual të menaxhimit të mbetjeve, prioriteteve të përgjithshme dhe konkrete në kuadrin e ndarjes së rreth administrative si dhe pritshmërive për zhvillimin e këtij sektori, vlerave dhe normave qytetare, nevojës për ndryshim, u ra dakord që vizioni i bashkisë të jetë:

“Bashkia e Pukës një zonë me mjedis të pastër për rritjen e cilësisë së jetës si dhe drejt një zhvillimi të qëndrueshëm ekonomik dhe turistik”

Qëllimi kryesor:

“Bashkia e Pukës, një bashki e pastër dhe miqësore ndaj mjedisit”.

4.2. Objektivat

Strategjia Kombëtare e Mbetjeve dhe Plani Kombëtar i Mbetjeve kanë përcaktuar 3 periudha të rëndësishme kohore: faza e parë dhe e dytë (2010-2015 dhe 2015-2020) ku synohet përparimi drejt standardeve të BE dhe faza e tretë (2020-2025) ku synohet arritja e standardeve dhe objektivave të BE. Në këtë kuadër ky plan synon progresin gradualisht drejt përmirësimit të situatës aktuale drejt standardeve kombëtare e ndërkombëtare.

Në fazën e parë (para-pranimit), plani do të adresojë nevojat lokale për periudhën afatshkurtër dhe afatmesme. Fokusi në këtë fazë do të jetë në marrjen e masave emergjente për të ndryshuar situatën, përmirësimin e performancës bashkiake për mbledhjen, transportin dhe depozitimin e sigurt të mbetjeve, pastrimin e qytetit si dhe rritjen e efikasitetit të shërbimeve të ofruara. Menaxhimi në nivel lokal do të përfshijë zbatimin e skemave të minimizimit të mbetjeve për të reduktuar në mënyrë progresive mbetjet për dorëzim final në landfill. Në të njëjtën kohë do të synojë rritjen e ndërgjegjësimit publik dhe përmirësimin e financave bashkiake për menaxhimin e mbetjeve.

Në fazën e dytë (faza e pas pranimit) synimet do të jenë në arritjen e objektivave strategjike kombëtare, në përputhje me standardet e legjisllacionit të Komunitetit Evropian dhe principet për të minimizuar sasinë e mbetjeve që shkojnë në landfill.

4.3. Objekti i Planit

Në vijim të përmbushjes të vizionit të planit si dhe synimeve të Bashkisë për përmbushjen e objektivave kombëtarë, u përcaktuan objektivat lokale për një periudhë afatshkurtër dhe afatmesme, si më poshtë:

- Mbulimi i të gjithë territorit të Bashkisë Pukë me shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve;
- Përmirësimi i shërbimeve të pastrimit në të gjitha NJA ku ky shërbim ofrohet aktualisht;
- Ofrimi i shërbimeve të mbetjeve efikase dhe efikase;
- Forcimi i kuadrit financiar të manaxhimit të mbetjeve, marrëveshjeve dhe kontratave;
- Krijimi një sistemi financiar të përmirësuar (lidhur me buxhetin, investimet e nevojshme);
- Mbyllja e fushës ekzistuese të depozitimit të mbetjeve dhe gjetja e zgjidhjeve mjedisore dhe ekonomike në zbatim të politikës kombëtare dhe rajonale në depozitim të mbetjeve;
- Reduktimi depozitimeve ilegale të mbetjeve urbane dhe sidomos të mbetjeve voluminoze;
- Parandalimi i rrezikut nga gjenerimi dhe depozitimi pa kriter i mbetjeve të rrezikshme (si dhe mjeksore) në zbatim të legjislacionit shqiptar;
- Forcimi i kooperimit ndër-institucional dhe ndërkufitar për monitorimin mjedisor dhe koordinimin e masave për përmirësimin e tij;
- Sensibilizimi i komunitetit dhe bizneseve për t'u berë pjesë e iniciativave të bashkisë për mbajtjen pastër të qytetit si dhe për aplikimin e skemave inovative për minimizimin e mbetjeve;
- Promovimi i ndarjes dhe minimizimit të mbetjeve në burim si dhe në të gjitha statet e gjenerimit të tyre duke aplikuar skema të përshtatshme pilot;
- Relazimi i objektivave kombëtare për minimizimin e mbetjeve në nivel lokal.

4.3.1. Rryma e mbetjeve, objekti i planit

Në bazë të legjislacionit ekzistues, ky plan do të fokusohet në rrymën e mbetjeve bashkiake për të cilën Bashkia Pukë është drejtpërdrejt apo pjesërisht përgjegjëse.

Sipas përbërjes dhe mënyrës së manaxhimit të mbetjeve, mbetjet bashkiake do të klasifikohen në:

- Mbetje urbane (mbetje shtëpiake, ushqime, bimë, të riciklueshme, të dekompozuar, etj.), dhe

- Mbetje të veçanta urbane (mbetje inerte e ndërtime, voluminoze, pajisje elektrike dhe mobiljesh, etj.) që prodhohen nga familjet apo njësitë tregtare;
- Mbetje të rrezikshme që prodhohen brenda territorit të bashkisë nga banorë të përhershëm apo të përkohshëm.

Në lidhje me burimet e gjenerimit të mbetjeve, mbetjet urbane ndahen në dy rryma mbetjesh, sipas burimit të origjinës: (MF) mbetjet e prodhuara nga familjet; (MB) mbetjet e prodhuara nga bizneset dhe industritë, ku përbërja e mbetjeve nuk ndryshon nga karakteristikat e mbetjeve urbane. Ndërkohë, rryma të tjera mbetjes klasifikohen si mbetje masive, mbetje të ngurta (inerte), mbetje nga kopshtet që prodhohen në familje dhe që quhen ‘mbetje të veçanta’ për të cilat njësia vendore duhet t’i ofrojë e vetme ose në bashkëpunim alternativa të përshtatshme për grumbullimin dhe transportin e tyre, megjithëse largimi i tyre është përgjegjësi direkte e prodhuesit.

4.3.2. Zona e Administrimit të Mbetjeve (ZAM) dhe përfituesit e shërbimit të pastrimit

Në funksion të organizimit më të mirë të shërbimeve dhe eficiencës së sistemit që do të propozohet që zona e mbetjeve ose zona brenda kufijve administrative të bashkisë të ndahen në nën-zona mbetjesh që kanë diferenca në lidhje me tipologjinë urbane, infrastrukturën rrugore apo llojin e konsumatorëve. Kjo është e rëndësishme që sistemet dhe metodat që do të identifikohen dhe analizohen në vijim të këtij plani të përshaten më mirë me qëllim rritjen e efikasitetit dhe efektivitetit të shërbimeve. Kjo do të shërbejë për të planifikuar infrastrukturën e nevojshme për skemat e mbledhjes dhe transportit, si dhe shërbime të tjera të ngjashme apo organizimin e programeve për minimizimin e mbetjeve. Për këtë qëllim, zona e mbetjeve ndahet në këto nënzona:

1. **Nën-zona e parë:** Në këtë nën-zonë do të kategorizojmë zonat me dendësi të lartë popullore si dhe zonat me tipare të ngjashme me zonat urbane. Referuar metodologjisë së DLDP, për këtë zonë do të konsiderojmë kryerjen e shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve çdo ditë (7 herë/javë). PGM do të jenë të shpërndarë në mënyrë uniforme kryesisht çdo 100-150 m nga njëri-tjetri. Konkretisht në nën- zonën e parë të mbetjeve do të jetë NJA Pukë, ku janë të përqendruar zonat e banuara dhe njësitë tregtare.
2. **Nën-zona e dytë:** kjo nën-zonë do të kategorizohen nga pjesë të territorit me tipare rurale fushore me numër jo të lartë banorësh, ku shërbimi parashikohet të kryhet mesatarisht 2-3 herë në javë dhe distanca midis PGM do të jetë 200 m larg njëri tjetrit.
3. **Nën-zona e tretë:** do të kategorizohen zonat malore apo ato të thella dhe me dendësi të ulët popullore. Në këto zona shërbimi do të jetë i rrallë (1 herë në javë ose 2-3 herë në muaj në varësi të sasisë dhe distancave) dhe distanca e PGM do të jetë mbi 300 m.

4.4. Evidentimi i alternativave për administrimin e mbetjeve

Një element thelbësor i planifikimit të manaxhimit të mbetjeve është “identifikimi dhe shqyrtimi i alternativave”. Kjo gjë konsiston në konsiderimin e mundësive të ndryshme teknike dhe strategjike për manaxhimin e mbetjeve sipas kapitujve kryesorë, vlerësimit të shkallës së zbatimit të tyre, avantazheve dhe disavantazheve ekonomike, ligjore, mjedisore, sociale si dhe teknologjive në dispozicion për këto alternativa.

4.4.1. Shërbimet e pastrimit të rrugëve

Synimi i bashkisë konsiston në përmirësimin e cilësisë së shërbimit të ofruar si dhe në rritjen e zonës të mbuluar me shërbimet e pastrimit të rrugëve dhe shesheve, duke përfshirë gjithë zonën urbane të bashkisë Pukë. Aktualisht, mbulohet me shërbim fshirje vetëm NJA Pukë në një sipërfaqje prej 20,000m² rrugë, ndërsa shërbimi i larjes së rrugëve nuk ofrohet në asnjë nga NJA.

Pastrimi i akseve rrugore në zonat me dendësi mesatare urbane: Megjithëse në këto zona mungon shërbimi i pastrimit, ato nuk paraqesin ndonjë problematikë lidhur me papastërtinë e hapësirave publike nga mbetjet. Rekomandohet që kjo zonë të përfshihet në volumet e punës për fshirje me punëtorë në një frekuencë mesatare 1 herë në javë. Norma e rekomanduar për pastrimin e këtyre zonave varion në 16,000-20,000 m²/punëtor/ditë. Konkretisht këto zona përfshijnë zonat urbane në njësitë e tjera administrative si qyteza e Qerreti, zonat urbane të Qelëzës dhe Gjegjanit.

Pastrimi i akseve rrugore në zonat me dendësi të ulët urbane si dhe në zonat me infrastrukturë të dëmtuar: Duke synuar shtrirjen e shërbimit të pastrimit edhe në këto zona me dendësi të ulët urbane dhe me infrastrukturë të dëmtuar, bashkia synon të mundësojë një hapësirë urbane të pastër dhe të lirë nga ndotja pa shpenzime të tepërta financiare. Kjo do të thotë se bashkia mund të organizojë shërbime të pastrimit (fshirje apo grumbullim mbetjesh) në një frekuencë mujore (2-3 herë në muaj). Norma e rekomanduar për pastrimin e këtyre zonave varion në 16,000-20,000m²/punëtor/ditë. Në këto zona bën pjesë NJA Rrape dhe zonat e thella të NJA Gjegjan.

Organizimi i shërbimeve të pastrimit duhet të marrë në konsideratë nevojat për pastrim të rrugëve dhe shkallën e ndotjes ditore nga mbetjet dhe hedhurinat, apo brenda një periudhe të caktuar ditësh. Për këtë qëllim frekuencat e propozuara më lart për secilën kategori rrugësh duhet të jetë objekt i një vlerësimi apo testi deri në përcaktimin përfundimtar në specifikime teknike të mundshme në rast se ky shërbim do të kontraktohet në të ardhmen.

Një element shumë i rëndësishëm në organizimin e shërbimeve të pastrimit të rrugëve është edhe kategorizimi i rrugëve në funksion të rëndësisë si më poshtë:

1. **Kategoria e Parë:** (përfshin rrugët kryesore dhe rrugët tregtare) nevojitet shërbimi ditor i fshirjes; është më i parapëlqyer pastrimi me makinë teknologjike i akseve kryesore (kur është

e mundshme dhe ka efektivitet), por dhe mirëmbajtja e tyre gjatë ditës, vendosja dhe pastrimi ditor i koshave rrugore, si dhe shërbim i larjes gjatë verës;

2. **Kategoria e dytë:** (rrugët kryesore me aktivitet të ulët komercial dhe me densitet të ulët kalimtar) fshirja manuale e rrugëve është e nevojshme të kryhet çdo ditë të javës.
3. **Kategoria e tretë:** (sistem rrugor periferik në zona me dendësi të ulët urbane, apo në zona me infrastrukturë jo të rregullt dhe rrugë të paasfaltuara) është i nevojshëm një shërbim mujor pastrimi (fshirje ose thjesht mbledhje mbetjesh).

4.4.2. Grumbullimi i mbetjeve

Duke iu referuar gjëndjes aktuale të shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve si dhe eksperiencës, arritjeve dhe problematikës të identifikuar në kapitujt e mëparshëm të këtij plani, nënvizojmë se shërbimi i ofruar mbetet brenda nivelit mesatar, të krahasueshëm në nivel kombëtar. Megjithatë Bashkia Pukë është e motivuar dhe e angazhuar të përmirësojë këtë situatë duke synuar si përmirësimin e nivelit aktual të ofrimi të shërbimit në lidhje me cilësinë, efikasitetin dhe efektshmërinë, por gjithashtu të krijojë një bazë të qëndrueshme mbi të cilën do të mbështeten iniciativat lokale dhe rajonale për minimizimin e mbetjeve.

Duke kaluar në një përjasje teknike, ekzistojnë mënyra të ndryshme për grumbullimin, ruajtjen dhe transportin e mbetjeve në funksion të kategorive të konsumatorëve dhe tipologjisë urbane të zonave të banuara. Sipas legjislacionit aktual dhe tipologjisë së zbatuar më së shumti për mbledhjen e mbetjeve, bashkia është përgjegjëse për të mbledhur vetëm “mbetjet urbane”, sipas përcaktimeve të dokumentave ligjorë dhe të këtij plani. Mbetje të tjera që ndryshojnë në përmbajtje (përbërje) nga mbetjet urbane nuk pranohen nga sistemi i bashkiak për mbledhjen e mbetjeve.

Për disa mbetje të ashtuquajtura “të veçanta” që prodhohen nga banorët mund të organizohen metoda për mbledhjen e tyre në mënyrë të diferencuar nga sistemi publik (bazë) bashkiak. Ekzistojnë kufizime të tjera për përdorimin e sistemit bazë bashkiak të grumbullimit të mbetjeve që lidhet me madhësinë dhe sasinë e mbetjeve veçanërisht nga konsumatorët jo-banorë. Duke iu referuar përcaktimeve ligjore (*Neni 12 i Ligjit Nr. 8094, datë 21.3.1996*), konsumatorët jo-banorë që prodhojnë mbi $\frac{1}{4}$ e sasisë që mund të vendoset në një kontenier mbetjesh (zakonisht $1.1m^3$) nuk lejohen të përdorin sistemin publik të mbledhjes së mbetjeve. Autoritetet vendore apo personat përgjegjës për mbledhjen e mbetjeve duhet të ofrojnë mundësi dhe metoda të tjera për mbledhjen dhe largimin e mbetjeve, në përmbushje të kërkesave dhe nevojave të konsumatorëve, shoqëruar me një sistem të ndryshëm tarifash.

Në lidhje me përcaktimin e infrastrukturës së nevojshme për zbatimin e skemës së përbashkët për grumbullimin e mbetjeve, duke marrë në konsideratë numrin e popullsisë sipas formulës të llogaritur nga Ministria e Financave, dhe qëllimit për mbulimin e të gjithë territorit të bashkisë më shërbim, u realizua analiza për llogaritjen e infrastrukturës së nevojshme: kontenierë dhe

makina teknologjike. Si fillim u përcaktua kapaciteti i përshtatshëm i kontenierëve si dhe frekuenca e dëshirueshme e shërbimit. Kontenierët me volum 1.1m^3 (që përdoren aktualisht në NJA Pukë, Qerret, Gjegjan si dhe gjerësisht të përdorëshëm në vend dhe rajon), rekomandohen si më të përshtatshëm për grumbullimin e mbetjeve në këtë bashki. Gjithashtu rekomandohet që kontenierët të jenë metalik dhe me vaskë (trashësi 1.5-2 mm) dhe me sistem rrotash të qëndrueshëm, me kapakë për të mundësuar qëndrueshmërinë e tyre nga impakti i faktorëve të jashtëm. Gjithashtu mosndryshimi i tipit aktual të kontenierëve minimizon fondet e nevojshme për përmirësimin e skemës. Ndërkohë bazuar në sasinë e mbetjeve të gjeneruara dhe frekuencës të ofrimit të shërbimit, në rastin e Bashkisë Pukë makina teknologjike me kapacitet 7 ton është parë si më e përshtatshme për ofrimin e shërbimit në mënyrë sa më efektive.

Kapaciteti dhe infrastruktura e nevojshme për ofrimin e shërbimit

Për të përcaktuar infrastrukturën e nevojshme për zbatimin e skemës së përbashkët për grumbullimin e mbetjeve, duke marrë parasysh nevojat reale të zonës së mbetjeve dhe synim përmbushjen e objektivave për përmirësimin e shërbimit, u realizua analiza për llogaritjen e infrastrukturës së nevojshme: kontenierët dhe makinat teknologjike. Ne kemi propozuar që në territorin e Bashkisë Pukë të shpërndahen kontenierë 1.1m^3 metalikë dhe me vaskë (trashësi 1.5-2 mm) dhe sistem rrotash të qëndrueshëm, dhe me kapakë për të mundësuar qëndrueshmërinë e tyre nga impakti i faktorëve të jashtëm. Gjithashtu mosndryshimi i tipit aktual të kontenierëve minimizon fondet e nevojshme për përmirësimin e skemës.

Tabela 11. Analiza e nevojës për konteiner në territorin e Bashkisë Pukë.

NJA	Nr. Pop.	Sasia e mbetjeve	Sasia mesatare vjetore	Frekuneca propozuar	Densiteti mesatar i mbetjeve urbane	Kapaciteti i kontenierëve	Koeficienti i mbushjes	Nevoja për kontenierë
	nr.	ton/vit	ton/ditë	ditë/javë	ton/m ³	m ³	%	no.
Pukë	4,644	1,644	4.5	3	0.125	1.1	85%	88
Qerret	1,640	297	0.8	1	0.125	1.1	85%	48
Qelez	1,706	257	0.7	1	0.125	1.1	85%	41
Rrape	1,659	262	0.7	1	0.125	1.1	85%	42
Gjegjan	3,327	495	1.4	2	0.125	1.1	85%	40
Total	12,976	2,957	8.1					259

I gjithë territori i ri i Bashkisë Pukë duhet të pajiset me 259 kontenierë në total 1.1m^3 për të siguruar mbulimin e plotë të territorit me shërbim. Në kushtet aktuale që është Bashkia Pukë, nuk planifikojë të shtojë kontenierë të rinj në territorin e saj, por do të ofrojë shërbimin me kontenierët që ka aktualisht të shpërndarë. Ndërkohë ajo parashikon hapjen e tenderit për blerjen e një mjete të ri 7 ton, i cili do të operojë kryesisht në NJA Pukë, Qerret, Qelëz dhe Rrape, ndërsa mjete aktual 7ton pas një servisi të plotë do të përdoret për të kryer shërbimin në njësinë Gjegjan.

Cilësia dhe kostot e shërbimit të mbledhjes dhe largimit të mbetjeve urbane lidhen drejtpërdrejtë me mënyrën se si konsumatorët hedhin mbetjet, përdorin PGM, respektojnë oraret e përcaktuara dhe zbatojnë rregullat lokale për manaxhimin e mbetjeve. Në këtë aspekt, bashkia duhet të hartojë:

- Një rregullore vendore për manaxhimin e mbetjeve, të përcaktojë rregullat dhe gjobat përkatëse. Si parakusht, bashkia duhet të caktojë një grup pune për monitorimin dhe për të vënë në zbatim këto rregulla;
- Parandalimin e hedhjes së paligjshme dhe derdhjen e mbetjeve jashtë konteinerëve gjë që duhet të sjellë në vëmendje rëndësinë kryesore që kanë fushat e ndërgjegjësimit dhe programet e edukimit;
- Marrëveshje të mirë me konsumatorët e mëdhenj, etj., për të sqaruar përgjegjësitë dhe detyrimet, rekomandohet vendosja e orareve në ditë dhe orë të caktuara për dorëzimin e mbetjeve
 - (i) **Orar pune efektive dhe të përshtatshme:** Për të operuar sipas nevojave të pastërtisë dhe në mënyrë të efektshme dhe me kosto të ulët, bashkia duhet të hartojë një program efektiv dhe të përshtatshëm pune. Ky program duhet të marrë parasysh ndryshimet ditore, javore dhe mujore në lidhje me numrin e banorëve dhe veprimtarive tregtare.
 - (ii) **Numri i duhur i konteinerëve:** Për të ofruar një shërbim të efektshëm dhe me kosto të ulët, bashkia duhet të sigurojë numrin e duhur të konteinerëve apo koshave dhe rregullsinë e mbledhjes së mbetjeve (mund ti referohet dhe rekomandimeve të këtij raporti).
 - (iii) **Itinerar efektiv për mbledhjen e mbetjeve:** Përcaktimi i saktë i itinerarit për makinat e mbetjeve do të ulë koston duke pakësuar forcat që shpenzohen për mbledhjen e mbetjeve. Planifikimi i itinerareve duhet të ndjekë parimet që u shtjelluan më sipër. Për më tepër rekomandohet verifikimi i përputhshmërisë me parimet e efektshmërisë së itinerarit të grumbullimit të mbetjeve si dhe të kohës efektive me metodën (MTM).
 - (iv) **Rritja e rendimentit në punë:** Bashkia apo kompania private duhet të gjejë mekanizma për të përmirësuar punën duke rritur rendimentin. Masat që mund të ndërmerren për të rritur moralin përfshijnë përmirësimin e kushteve të përgjithshme të punës, pajisja me uniformë, stimujt për punë të mirë, trajnimi dhe forcimi i punës në grup.
 - (v) **Mirëmbajtja e përshtatshme e konteinerëve dhe makinave të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve:** Mirëmbajtja dhe riparimi i specializuar i makinave dhe pajisjeve janë çështje të rëndësishme për shërbimin e mbledhjes së mbetjeve. Pavarësisht nëse shërbimi ofrohet nga bashkia apo kontraktohet një kompani private, bashkia duhet të përcaktojë ose parashikojë në kontratë mirëmbajtjen e duhur dhe standardet e riparimit që duhet të vihen në zbatim.

4.4.3. Mbledhja e diferencuar e mbetjeve

Strategjia Kombëtare dhe Plani Kombëtar i Manaxhimit të Mbetjeve ka përcaktuar disa indikatorë në lidhje me sasinë e mbetjeve që duhet të riciklohen, kompostohen sipas afateve kohore.

Pavarësisht mungesës së eksperiencës së autoriteteve lokale dhe operatorëve të mbetjeve si dhe vetë komunitetit për të ndarë mbetjet, mund të thuhet se ekzistojnë mundësi të mëdha në Bashkinë Pukë për të zhvilluar dhe zbatuar skema të përshtatshme për ndarjen apo mbledhjen e diferencuar të mbetjeve urbane. Për këtë qëllim skemat e mëposhtme janë analizuar në funksion të mundësive dhe pengesave të mundshme për zbatimin e tyre në zonat urbane të Bashkisë Pukë.

Përderisa nuk është një proces i thjeshtë për të filluar në një terren të panjohur, kjo na bën të ndërgjegjshëm për të nisur dhe ndërmarrë hapa të kujdesshëm në mënyrë graduale me anë të skemave pilot drejt krijimit të plotë të skemave të riciklimit dhe kompostimit në qytet.

I gjithë sistemi i ndarjes përbëhet nga dy komponentë: sistemi parësor i ndarjes dhe sistemi dytësor i ndarjes.

Sistemi parësor i ndarjes: Njihet gjerësisht si ndarja në burim dhe jep rezultatin më të mirë të ndarjes. Ndarja në burim i referohet ndarjes së materialeve të riciklueshme dhe të ripërdorshme në pikën e prodhimit të tyre. Sistemi dytësor i ndarjes, nënkupton ndarjen e tyre në PGM publike të grumbullimit të tyre.

Në lidhje me mbledhjen e diferencuar të mbetjeve ne prozojmë skemat më poshtë sipas dy sistemeve:

a. Skema individuale – sistemi parësor

Sistemi i mbledhjes individuale nga familjet dhe bizneset përbën bazën për ngritjen e sistemit të ndarjes së mbetjeve. Duhet thesuar se sistemi i ndarjes në burim duket më i preferueshëm sesa sistemi i ndarjes së mbetjeve në rrugë. Nga kjo pikëpamje, angazhimi i drejtpërdrejtë i pronarëve apo personave të kontaktit të bizneseve apo familjeve siguron më shumë ndërgjegjshmëri, efektivitet dhe mundësi financimi sesa sistemi i hapur mbi të cilin mbështetet skema e përbashkët.

Ndarja në burim mund të jetë më praktike dhe e efektshme për biznesin dhe industrinë, ku duhet të mundësohet shërbimi individual i grumbullimit të mbetjeve. Koshat për ndarjen e mbetjeve në burim mund të vendosen në çdo njësi të madhe biznesi apo institucion shtetëror duke ndjekur të njëjtën teknologji si sistemi i mbledhjes individuale. Sistemi duhet të jetë sa më i thjeshtë duke synuar vetëm ato mbetje apo komponentë që mund të riciklohen. Për këtë arsye, sistemi me katër kontenierë të vegjël duket më i favorshëm se të tjerët. Kjo nënkupton caktimin e një kodi me ngjyra për alternativën me katër kontenierë që konsumatorët ta kenë parasysh, kur vendosin të depozitojnë mbetjet aty. Ngjyrat duhet të përcaktohen qartësisht që në fillim:

Figura 8. Pikë grumbullimi me sistem ndarje në burim të rrymave të riciklueshme.

Kodi i ngjyrave për katër kontenierët e vegjël nënkupton:

- Në kontenierin me ngjyrë të kuqe do të depozitohen mbetjet plastike
- Në kontenierin me ngjyrë blu do të depozitohen mbetjet si letër dhe karton
- Në kontenierin me ngjyrë të verdhë do të depozitohen kanacet metalike
- Në kontenierin me ngjyrë të gjelbërt do të depozitohen mbetje të tjera.

b. Skema e përbashkët për ndarjen e mbetjeve – Sistemi dytësor

Përdorimi i sistemit aktual të grumbullimit të mbetjeve urbane shërben si një bazë për të vënë në funksionim dhe prezantuar sistemin e mbledhjes së diferencuar të tyre. Kjo mënyrë mund të jetë praktike vetëm kur qytetarët dhe bizneset janë mësuar me këtë lloj sistemi dhe do të mund të përshtaten më mirë me ndryshimet e tij megjithëse eksperiencia e deritanishme në rajon apo më gjerë (Lezhë, Pogradec) nuk e rekomandon si një metodë efektive. Kjo metodë është e preferueshme kryesisht në qytete të mëdha ku është i pamundur krijimi i sistemeve individuale për ndarjen e mbetjeve.

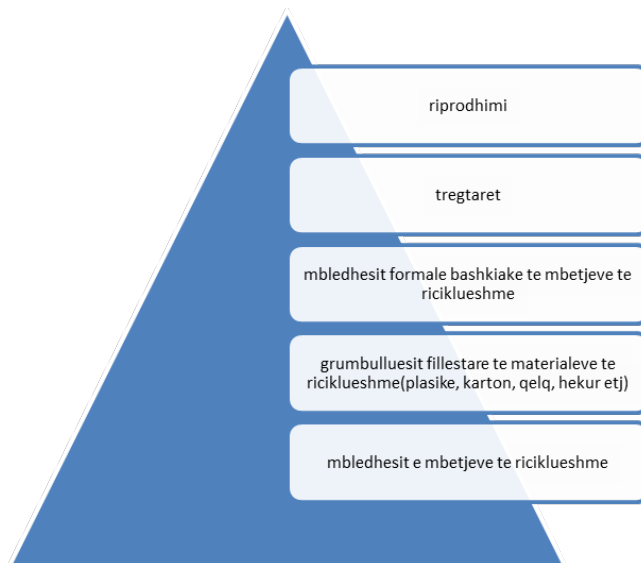
Politika kombëtare e mbetjeve rekomandon fillimisht futjen e sistemit me tre kontenierë (kosha) për grumbullimin e mbetjeve urbane. Kjo do të përfshijë krijimin e një opsioni me tre kode ngjyrash për konsumatorët për depozitimin e ndarë të mbetjeve. Konkretisht në PGM aktuale

c. Qëndrat e riciklimit – Sistemi dytësor

Zakonisht stacionet e riciklimit punojnë si plotësues për zgjidhje të tilla dhe shpesh marrin edhe pjesë të tjera të mbetjeve të bashkisë, të tilla si mbetje masive apo ato të rrezikshme si dhe mbetje të tjera të veçanta. Sa më i aksesueshëm dhe pranë zonave të banimit, të jetë stacioni i riciklimit, aq më shumë ndahen mbetjet. Kjo nxit funksionimin e skemës të grumbullimit të mbetjeve në shtëpi, skemës me telefonatë dhe në të njëjtën kohë inkurajon komunitetin dhe biznesin t'i sjellin vetë materialet e riciklueshme. Gjithsesi, kjo fazë e ndarjes mbetet ende një alternativë e parakohshme për momentin. Nismat private, të komunitetit apo (të romëve) do të nxitën edhe më tej me ngritjen e skemës parësore.

Spektori informal, i cili është krahu kryesor i punës në sektorin e grumbullimit të mbetjeve të riciklueshme është jashtë vëmendjes nga strukturat shtetërore. Ky sektor sjell mjaft dobi në sektorin e manaxhimit të mbetjeve, si: i) ul mesatarisht deri 15-30 % sasinë e mbetjeve që depozitohen në lëndfill/fushë depozitimi; ii) Ul koston e shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve; iii) Është burim të ardhurash për rreth 2% të popullsisë së zonave të varfra; iv) Sipas shifrave nga literatura e huaj llogaritet që çdo ton mbetje e riciklueshme e grumbulluar është i barabartë me një vend pune.

Figura 9. Hierarkia e grumbullimit të mbetjeve të riciklueshme.

4.4.4. Proceset e Minimizimit të Mbetjeve

Politika kombëtare orienton njësitë lokale që të ofrojnë një sistem të integruar të manaxhimit të mbetjeve, ku ka vendosur edhe disa objektiva në lidhje me riciklimin dhe kompostimin e

mbetjeve deri në vitin 2025. Kërkesa për pakësimin e mbetjeve nuk kufizohet vetëm me përmbushjen e objektivave kombëtare, por edhe si mënyra e vetme për të zvogëluar barrën financiare të shkaktuar nga kostot e transportit dhe trajtimit final. Për më tepër, sipas PKMM-së, që nga viti 2015 njësitë e pushtetit vendor nuk do të lejohen të përdorin vend-depozitimet e tyre të pakontrolluara dhe alternativa e së ardhmes do të jetë depozitimi në landfillin rajonal. Këto kufizime për depozitim përfundimtar do t'i shtyjnë autoritetet vendore të gjejnë zgjidhje të tjera për të minimizuar barrën e mbetjeve, të tilla si riciklimi dhe kompostimi. Për më tepër, këto alternativa do të marrin mbështetje të madhe nga qeveria qendrore dhe institucionet e huaja (me mbështetje financiare dhe teknologjike). Pengesat kryesore për fillimin e riciklimit dhe kompostimit lidhen me kostot shtesë që bashkia fillimisht duhet të përballojë për të ngritur sistemin e ndarjes së mbetjeve. Ndaj, kostoja e mbledhjes dhe transportit të mbetjeve do të rritet me 25-30% vetëm nga kalimi në sistemin e thjeshtë të mbledhjes së mbetjeve drejt sistemit me 2-3 kosha. Në këtë këndvështrim mund të shihet mundësia e aplikimit të skemave PPP, ku privati mund të marrë përsipër blerjen e kontenierëve që shërbejnë për këtë qëllim.

A. RICIKLIMI I MBETJEVE

Forcimi i biznesit dhe industrisë së riciklimit në vend dhe në rajonin e Shkodrës do të jetë faktor i rëndësishëm së bashku me aktorët kryesorë për zhvillimin e skemave të riciklimit. Skema aktuale e grumbullimit të mbetjeve është klasike, ku mbetjet mbledhen dhe transportohen të përzier pa ndjekur procesin e ndarjes. Për momentin, në zonë nuk ka tregje apo aktorë të interesuar për të marrë një pjesë për riciklim, përveç popullsisë rome, e cila kryen aktivitetin informal të grumbullimit të mbetjeve të riciklueshme në venddepozitimet e mbetjeve apo në kontenierët në rrugë dhe i transportojnë vetë (me mjetet e tyre) në qytetin e Shkodrës. Komuniteti dhe bizneset nuk janë të informuar dhe ndërgjegjësuar për proceset e ndarjes dhe riciklimit të mbetjeve, gjë që pengon nismat e ardhshme të riciklimit. Për më tepër, kjo do të kërkojë fonde të tjera për të mbështetur programet dhe nismat ndërgjegjësuese dhe edukative për të rritur cilësinë dhe sasinë e përfshirjes së komunitetit. Baraspesha midis përfitimeve (përfshirë përfitimet ekonomike të shitjes së materialeve të ricikluara apo kostot e kursyera të depozitimit) dhe kostos së drejtpërdrejtë për ndarjen dhe transportimin e mbetjeve është një faktor thelbësor në favor apo kundër zhvillimit të këtyre veprimtarive në një shkallë më të gjerë. Po ashtu, kjo lidhet edhe me burimet e disponueshme financiare për të subvencionuar këto veprimtari.

Detyra kryesore e Bashkisë Pukë është të nxisë dhe krijojë një mjedis të qëndrueshëm për zhvillimin e sektorit të riciklimit, duke ngritur një skemë efektive dhe efikase për grumbullimin e diferencuar të mbetjeve të riciklueshme si plastikë, letër&karton, metal, qelq apo produkte të tjera të cilat kanë interes të lartë në tregun shqiptar ashtu dhe në rajon. Afrimi dhe nxitja e biznesit të riciklimit për të mbështetur skemat lokale të ndarjes dhe riciklimit të mbetjeve në zonat urbane të bashkisë do të mundësojë zhvillimin e mëtejshëm të këtij sektori dhe do të ulë barrën financiare të bashkisë. Përfshirja e sektorit privat, me anë të konçesionit apo PPP do të inkurajohet si një mekanizëm për ofrimin e zgjidhjes më të mirë ekonomike që do të jetë e

pranueshme nga pikëpamja mjedisore. Identifikimi dhe nxitja e biznesit të riciklimit që është aktiv në rajon apo jashtë kufirit shtetëror do të jetë një nga detyrat kryesore të bashkisë për të mbështetur riciklimin në qytet. Skemat publik-privat mbeten zgjidhjet më të mundshme për një zhvillim të qëndrueshëm të këtij sektori. (Aneksi II – Plan i detajuar për programin e ndërgjegjësimit në lidhje me procesin e minimizimit të mbetjeve).

Figura 10. Rolet e sektorit publik në sistemin e menaxhimit të mbetjeve urbane.

Politikbërës	<ul style="list-style-type: none"> •Agjensitë shtetërore •Aktorët ndërkombëtarë
Rregullator	<ul style="list-style-type: none"> •Qeveria e Shqipërisë •organizata të specializuara
Ofrues shërbimi	<ul style="list-style-type: none"> •Publik •Privat (formal, informal)
Përdorues i shërbimit	<ul style="list-style-type: none"> •Banesat •Tregtar dhe institucional
Agjensitë mbështetëse	<ul style="list-style-type: none"> •Rrjete dhe OJF •institucione kerkimore dhe shkencore •Institucione financiare

Në këtë këndvështrim sektori publik duhet të: i) Të përcaktojë marrëeshje të qarta institucionale; ii) Të qartësojë përgjegjësitë lidhur me këtë shërbim; iii) Fragmentizim vetëm nëpërmjet operatorit të shërbimit dhe rregullatorit; iv) Mbjatje të premtimeve politike por jo nënshtrim nga manovrat politike; v) Transparence dhe llogaridhënie.

Roli i sektorit privat në menaxhimin e mbetjeve

Në sektorin e menaxhimit të mbetjeve sektori privat mund të kontribuojë në 2 forma

- I. Pjesëmarrja e sektorit privat (PSP) - kontraktimi direkt i shërbimit nga kompanitë private të intresuara**
- II. Partneritet Publik Privat (PPP)**

Madhësia e ndërmarrjeve të krijuara në këto raste mund të jetë ndërmarrje të vogla dhe të mesme (më së shumti informale) ose ndërmarrje të mesme ose të mëdha (formale, kombëtare ose ndërkombëtare), të cilat mund të jenë të formën e joint venture me publikun, duke përfshirë grupe të ndryshme komunitare apo OJF. Përfshirja e sektorit privat në sektorin e menaxhimit të mbetjeve ka shumë përparësi, pasi ofron shërbim më eficient, fleksibël për të njëjtën kosto, ka akses të lehtë në kapital (blerje makinerish/pajisje zëvendësuese etj), dhe ofron shërbim të rregullt mirëmbajtje.

Në mënyrë që përfshirja e sektorit privat në shërbimet e manaxhimit të mbetjeve të sa më efektive dhe të japë rezultatet e duhura në territor duhet të merren në konsideratë disa parakushte: i) Partneritet i barabartë; ii) Garë në përgjedhjen e përfaqësuesve të këtij sektori; iii) Objektiva të qarta dhe kontrata preçize me bashkinë; iv) Monitorime të vazhdueshme dhe penalitete nga ana e bashkisë për firmën kontraktore; v) Pagesa të rregullta për të siguruar vazhdimësinë e shërbimit dhe për të mos ulur cilësinë; vii) Përfshirje të publikut.

Disa nga mënyrat e përfshirjes të sektorit privat në shërbimet e manaxhimit të mbetjeve, jepen në figurën më poshtë:

Figura 11. Mënyrat e përfshirjes së sektorit privat në sistemin e menaxhimit të mbetjeve urbane.

Kontraktuale	<ul style="list-style-type: none"> Shërbime të kryera në bazë të një kontrate të ligjshme të lidhur nga institucioni dhe pagesa për shërbimin bëhet nga shteti
Ekzkluzivitet	<ul style="list-style-type: none"> Dhënia e ekzkluzivitetit ndaj një shërbimi të caktuar nëpërmjet konkurrimit të lirë në tender. Ndërrmarrja fuqizohet nga pagesa direkt e komunitetit për marrjen e këtij shërbimi.
Koncesionare	<ul style="list-style-type: none"> Qeveria (pushteti vendor) ngre një koncesion për të shfrytëzuar burimet ose kryer shërbimet që janë funksion i saj.
Dhënie me qera	<ul style="list-style-type: none"> Qeveria zotëron dhe investon në pasuri dhe jep me qira përdorimin e tyre në një ndërmarrje private. Operatori private është përgjegjës për mirëmbajtje dhe të ardhurat gjenerohen nga përfituesit e shërbimit
Garë e hapur	<ul style="list-style-type: none"> Qeveria jep një licencë dhe lirisht i lejon ndërmarrjet private të konkurrojnë për dispozita të shërbimeve. Shpenzimet i faturohen klientit direkt nga ndërmarrja private

B. KOMPOSTIMI I MBETJEVE

Një argument i rëndësishëm në favor të kompostimit është fakti se një pjesë e madhe e familjeve në bashki jetojnë në zona sub-urbane, ku ekzistojnë mundësi reale për zhvillimin e kompostimit familjar, ku një pjesë e familjeve që merren me aktivitet bujqësor dhe blektoral mund të përdorin kompostin si ushqim për kafshësh apo si pleh organik. Nisur nga fakti që 85% e familjeve në territorin e Bashkisë jetojnë në zona rurale dhe sasia e mbetjeve organike përbën rreth 52% të sasisë së mbetjeve që gjeneron bashkia, kompostimi përfaqëson një alternativë të rëndësishme trajtimi për të shmangur mbetjet nga landfilli.

Kompostimi në nivel individual (në shtëpi) paraqet një nga metodat më të parapëlqyera të kompostimit që rekomandohet për t'u përdorur në familjet në zonat suburbane. Kjo metodë është më pak e kushtueshme dhe më e efektshme sesa transferimi i mbetjeve organike në pikën e mbledhjes dhe më pas transportimi i tyre në landfill, ku përfshihen edhe depozitimi si dhe të gjitha kostot e tjera që shoqërojnë këto procese. Ky proces është mjaft i rëndësishëm nga ana mjedisore, pasi ul ndjeshëm sasinë e mbetjeve që hedhin familjet për trajtim final, duke ulur në këtë mënyrë edhe koston transportit dhe të trajtimit final të mbetjeve. Në rastin e mbetjeve drusore, të cilat në zonat sub-urbane janë të shumta, bashkia mund të ofrojë shërbimin e

copëtimin (grirjes) për familjet që ndërmarrin një nismë të tillë, duke copëtuar mbetjet drusore, disa herë në vit.

Metoda të tjera të kompostimit, që praktikohen në vendet e tjera të zhvilluara janë:

- Kompostimi i mbetjeve në mjedis të hapur, kompostimi në nivel komuniteti
- Kompostimi me çlirim pasiv gazi
- Kompostimi me sistem kapës të gazit
- Kompostimi i mbyllur
- Kompostimi në konteinerë.

Për rastin e Bashkisë Pukë, përveç kompostimit në nivel individual, një ndër metodat për të përshtatshme për kushtet dhe koston relativisht të uët që ka, mund të jetë kompostimi në mjedis të hapur. Kjo lloj metode nuk ka një kosto të lartë për investimin fillestar dhe mund të japë rezultate mjaft të favorshme, jo vetmë për uljen e sasisë së mbetjeve që shkojnë për trajtimin final, por edhe në prodhimin e nje sasive të konsiderueshme komposti si pleh organik, që mund të përdoret nga bashkia për qëllime publike. Bashkia mund të inkurajojë procesin e kompostimit, duke ofruar mbështetje financiare (grante, skema bashkëfinancimi); duke miratuar politika fiskale të favorshme për kompostimin e mbetjeve; duke kategorizuar sistemin aktual të tarifave dhe duke vendosur sanksione të veçanta në rast të mos zbatimit të tyre.

Në kushte aktuale, ku Bashkia Pukë ka një territor shumë të madh në administrim, mund të fillojë të testojë procesin e kompostimit të mbetjeve organike, duke e prezantuar si një projekt pilot në një nga lagjet e bashkisë që ka më shumë potencial dhe ka interes. Ajo mund të zgjedhe të fillojë kompostimin individual ose në mjedis të hapur për të parë mundësinë e zgjerimit të skemës edhe në zona të tjera.

Figura 12. Skema praktike të kompostimit në mjedis të hapur për mbetjet organike, skemë kompostimi në shtëpi.

Qëllimi kryesor i politikës kombëtare është të “ofrojë një sistem të integruar të manaxhimit të mbetjeve, e cila deri në 2025 do të riciklojë ose dekompozojë më shumë se gjysmën e këtyre mbetjeve, do të depozitohet më pak se 1/3 dhe do të rigjenerojë energji nga mbetjet.” Për më tepër, kjo politikë përcakton objektiva dhe synime specifike për njësitë e qeverisjes vendore në lidhje me metodat të caktuara për lloje të caktuara mbetjesh.

Ka shumë argumente që mbështesin dhe kundërshtojnë nismat vendore për pakësimin e mbetjeve dhe më konkretisht për riciklimin dhe kompostimin e mbetjeve. Këto metoda janë analizuar në kontekstin vendor duke filluar që nga vlerësimi i përgjithshëm për zbatimin e tyre në terren. Kërkesa për pakësimin e mbetjeve nuk kufizohet vetëm me përmbushjen e objektivave kombëtare por edhe si mënyra e vetme për të zvogëluar barrën financiare të shkaktuar nga rritja e tarifës së depozitimit. Për më tepër, sipas PKMM-së , që nga viti 2015 njësitë e pushtetit vendor nuk do të lejohen të përdorin vend-depozitimet e tyre të pakontrolluara dhe alternativa e së ardhmes do të jetë depozitimi në landfillin rajonal. Këto kufizime për depozitimin përfundimtar do t'i shtojnë autoritetet vendore të gjejnë zgjidhje të tjera për të minimizuar barrën e mbetjeve, të tilla si riciklimi dhe kompostimi. Për më tepër, këto alternativa do të marrin mbështetje të madhe nga qeveria qendrore dhe institucionet e huaja (me mbështetje financiare dhe teknologjike). Pengesat kryesore për fillimin e riciklimit dhe kompostimit lidhen me kosto shtesë që bashkia fillimisht duhet të përballojë për të ngritur sistemin e ndarjes së mbetjeve. Ndaj, kostoja e mbledhjes dhe transportit të mbetjeve do të rritet me 25-30% vetëm nga kalimi në sistemin e thjeshtë të mbledhjes së mbetjeve drejt sistemit me 2-3 kosha. Në këtë këndvështrim mund të shihet mundësia e aplikimit të skemave PPP ku privati mund të marrë përsipër blerjen e konteinerëve që shërbejnë për këtë qëllim.

4.4.5. Manaxhimi i mbetjeve voluminoze dhe ndërtime

Sipas kuadrit ligjor në fuqi për administrimin e mbetjeve (VKM nr.575, datë 24.6.2015 “Për miratimin e kërkesave për menaxhimin e mbetjeve inerte”) është përgjegjësia e prodhuesit (familje, biznes apo industri) që të largojë dhe transportojë mbetjeve inerte, ndërtime apo voluminoze që mund të gjenerojë nga aktiviteti që kryen për në vendet e përcaktuara nga pushteti vendor për këtë

qëllim. Ndonëse ekziston ky kuadër ligjor, i cili përcakton mjaft mirë detyrat për secilin aktor të përfshirë në këtë fushatë, asnjë nga bashkitë e vendit nuk ka përcaktuar një vend për depozitimin e mbetjeve inerte⁵.

Në kuadrin ligjor theksohet se këto vend të përcaktuara për depozitimin e mbetjeve inerte/ndërtimore/voluminoze duhet të jenë të pajisur me leje mjedisore të posacme dhe duhet të parnojnë vetëm këto lloj mbetjesh, dhe jo përzjerje apo përpunime të këtyre mbetjeve me elementë të tjerë, pasi ato mund të jenë të rrezikshme.

Të gjitha venddepozitimet e mbetjeve inerte kanë të njëjtën mënyrë operimi si lëndfillet për mbetjet urbane, ku gjeneruesi i mbetjeve duhet të paguajë një tarifë kundrejt sasisë së mbetjeve inerte që transporton, e cila mbulon koston e operimit të fushës, trajtimit të tyre dhe mbylljen përfundimtare të saj. Ndërkohë ndalohej ndërtimi i venddepozitimeve të përkohshme të mbetjeve inerte nga njësitë e qeverisjes vendore në zonat e mëposhtme:

- Zonat e mbrojtura, arkeologjike, turistike apo në çdo zonë që mbrohet me një akt normativ;
- Zonat në distancë 300 metra nga një pus furnizues me ujë dhe çdo burim tjetër ujor;
- Zonat në distancë 100 metra nga një përrua, argjinaturë lumore, liqen, lum ose kompleks ligatinor;
- Zonat në distancë 300 metra nga një zonë e mbrojtur në përputhje me pikën e parë.

Lëndfillet e mbetjeve inerte mund të jenë lëndfille vendore, të cilat shërbejnë për trajtimin e mbetjeve të prodhuara brenda territorit të një NJQV-je ose lëndfille rajonale, të cilat shërbejnë për trajtimin e mbetjeve të shumë NJQV-ve. Njësitë e qeverisjes vendore mund të bashkëpunojnë me njëra-tjetrën për përcaktimin e vendit, ku do të ndërtohet lëndfilli rajonal dhe të mënyrës së funksionimit të tij. Operatorët, të cilët merren me trajtimin e mbetjeve në lëndfille dhe venddepozitimet e përkohshme të mbetjeve inerte, janë të detyruar të raportojnë pranë NJQV-ve dhe Agjencisë Kombëtare të Mjedisit për të dhënat e mbetjeve që trajtojnë.

Në kushtet kur Bashkia Pukë i depoziton mbetjet urbane ende në fushë të hapur jashtë kushteve higjieno sanitare, dhe në të shumtën e rasteve aty hidhen edhe mbetjet inerte, si fillim ajo duhet pastrojë territorin nga pikat informale të hedhjes së këtyre mbetjeve dhe njëkohësisht të nxisë ripërdorimin dhe riciklimin e këtyre materialeve nga sipërmarrjet private. Në mënyrë të veçantë, ka një treg ripërdorimi për agregatat që rrjedhin nga mbetjet e ndërtimeve në rrugë, kanalizime dhe projekte të tjera ndërtimi. Nëse nuk ndahen që në burim apo nuk transportohen veçmas, ato mund të përmbajnë sasi të vogla të mbetjeve të rrezikshme, përzjerja e të cilave mund të paraqesë rrezik të veçantë për mjedisin dhe mund të pengojë riciklimin.

⁵ Sipas vendimit nr. 452, datë 11.07.2012 "Për lëndfillet e mbetjeve" bashkitë duhet të kishin mbyllur të gjitha vend depozitimet ekzistuese jashtë çdo kushti higjieno-sanitar (brenda 2014)

4.4.6 Variantet për grumbullimin dhe transportin e mbetjeve për bashkinë e Pukës

Në kushtet e ndarjes së re administrative – territoriale kërkohet edhe një shërbim i centralizuar të menaxhimit të mbetjeve në kontekstin financiar të investimeve dhe shpenzimeve për këtë shërbim. Kjo ndarje ofron mundësi të mira për përdorimin eficient të burimeve egzistuese (makina për transportin e mbetjeve, konteinerë, venddepozitime) ashtu dhe të burimeve njerëzore për këtë qëllim. Në këto kushte propozojmë këto dy skenarë apo skema të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve:

Varianti I.

Grumbullim dhe transporti i mbetjeve dhe depozitimi i tyre në venddepozitimet aktuale të bashkisë: Kjo skemë do të parashikojë ofrimin e shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve në zonën 1 (Puka, Qerret, Qelëz, Rrape) si një e tërë, më anë të një makinë të re 7 ton, sipas frekuencave të propozuara më lart. Mbetjet më pas do të depozitohen në venddepozitim të Fushë Qarrit. Për dorimi i venddepozitimit të Fushë Qarrit duhet të shoqërohet me një plan rehabilitimi, të cilin bashkia tashmë e ka, por duhet të gjejë fondet për financimin e tij. Ndërkohë në rastin e NJA Gjegjan, e cila ndodhet larg në krahasimim me njësitë e tjera, propozohet që ajo ta kryejë shërbimin duke përdorur mjetin 7 ton ekzistues, pasi një servisi të plotë, dhe të vazhdojnë të depozitojnë mbetjet në vend depozitimin e Rras-ut, për të ulur kostot e transportit të mbetjeve.

Varianti II.

Grumbullim dhe transport dhe depozitimi i mbetjeve në landfillin e Bushatit: Ky skenar do të parashikojë grumbullimin dhe transportin mbetjeve me mjetin 7ton të ri në zonën 1 (Puka, Qerret, Qelëz, Rrape) dhe më pas depozitimin e tyre në landfillin e Bushatit. Në rastin e NJA Gjegjan parashikohet që shërbimi të kryhet me mjetin ekzistues 7ton dhe më pas transporti i tyre në landfillin e Bushatit.

Ky skenar kërkon disa faza të ndërmjetme, për të realizuar plotësisht këtë skenar:

- Nën varianti 2.1: Minimizimi i mbetjeve dhe depozitimi final i tyre në venddepozitimet e Fushë qarrit dhe Rrensit – ky është një sugjerim edhe për skenarin e parë, por zbatimi i këtij nën varinati do të iniciojë fillimin e zbatimit të skenarit të dytë
- Nën varianti 2.2: Minimizim i mbetjeve, integrim i ST dhe depozitimi përfundimtar i mbetjeve në landfillin e Bushatit.
- Varianti 2.3: Minimizimi i mbetjeve dhe depozitimi përfundimtar në landfillin e Bushatit.

Kosto per skenarin 1 (NJA Pukë, Qelëz, Rrapë, Qerret) - për vitin 2021

Kostot e menaxhimit të mbetjeve për këtë skenar është për zonën 1 do të jenë 4,168,052 Lek/vit, ndërsa për zonën 2 këto kosto janë 3,364,048 Lek/vit. Të specifikuar sipas zërave përbërës këto kosto jepen sipas grafikëve të mëposhtëm:

Figura 13. Kostifikimi i shërbimit për menaxhimin e mbetjeve në Zonën 1 (Pukë, Qelëz, Rrapë, Qerret)

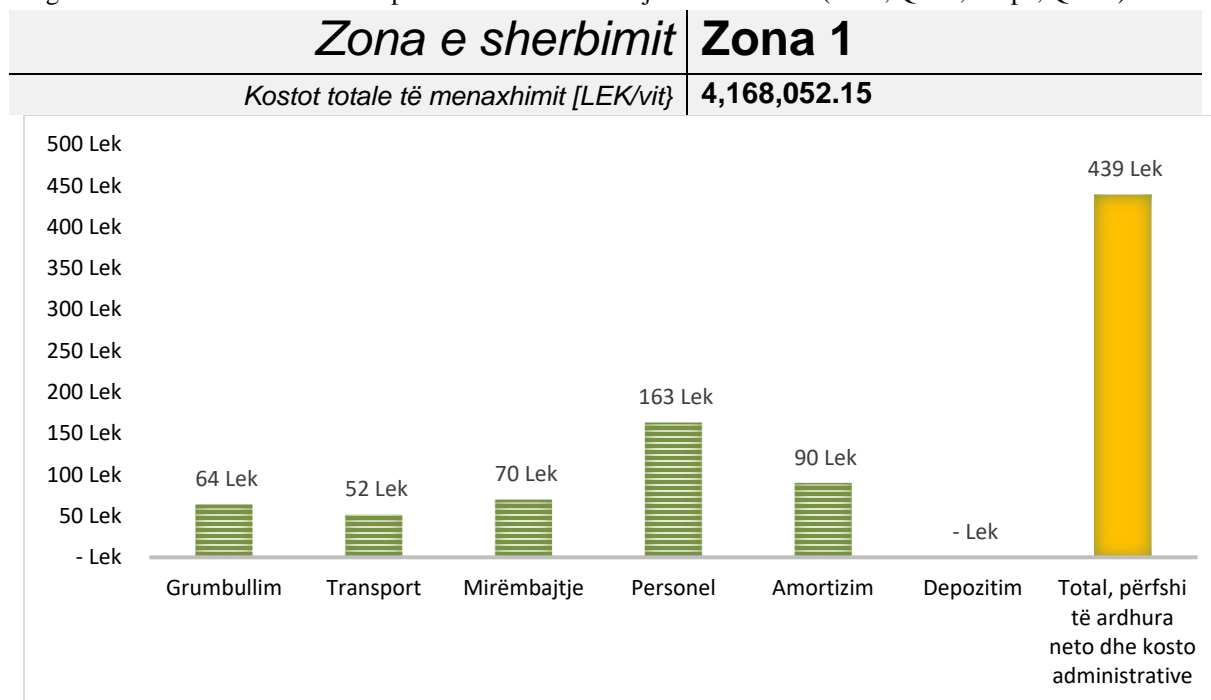

Tabela 12. Shpërndarja e kostove sipas zërave (shprehur për banorë dhe ton mbetje/vit).

Kostot e menaxhimit të mbetjeve për banor		
<i>Grumbullim</i>	64 Lek	0.46 €
<i>Transport</i>	52 Lek	0.37 €
<i>Mirëmbajtje</i>	70 Lek	0.50 €
<i>Personel</i>	163 Lek	1.17 €
<i>Amortizim</i>	90 Lek	0.65 €
<i>Depozitim</i>	- Lek	€ -
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto administrative	439 Lek	3.16 €

Kosto për menaxhimin e mbetjeve për ton në vit		
<i>Grumbullim</i>	346 Lek	2.49 €
<i>Transport</i>	280 Lek	2.01 €
<i>Mirëmbajtje</i>	374 Lek	2.69 €
<i>Personel</i>	873 Lek	6.28 €
<i>Amortizim</i>	483 Lek	3.47 €
<i>Depozitim</i>	- Lek	€ -
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto administrative	2,356 Lek	16.95 €

Figura 14. Kostifikimi total për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve në zonën I.

Figura 15. Kostifikimi i shërbimit për menaxhimin e mbetjeve në Zonën 2 (Gjegjan)

<i>Zona e shërbimit</i>	Zona 2
<i>Kostot totale të menaxhimit [LEK/vit]</i>	3,364,648.24

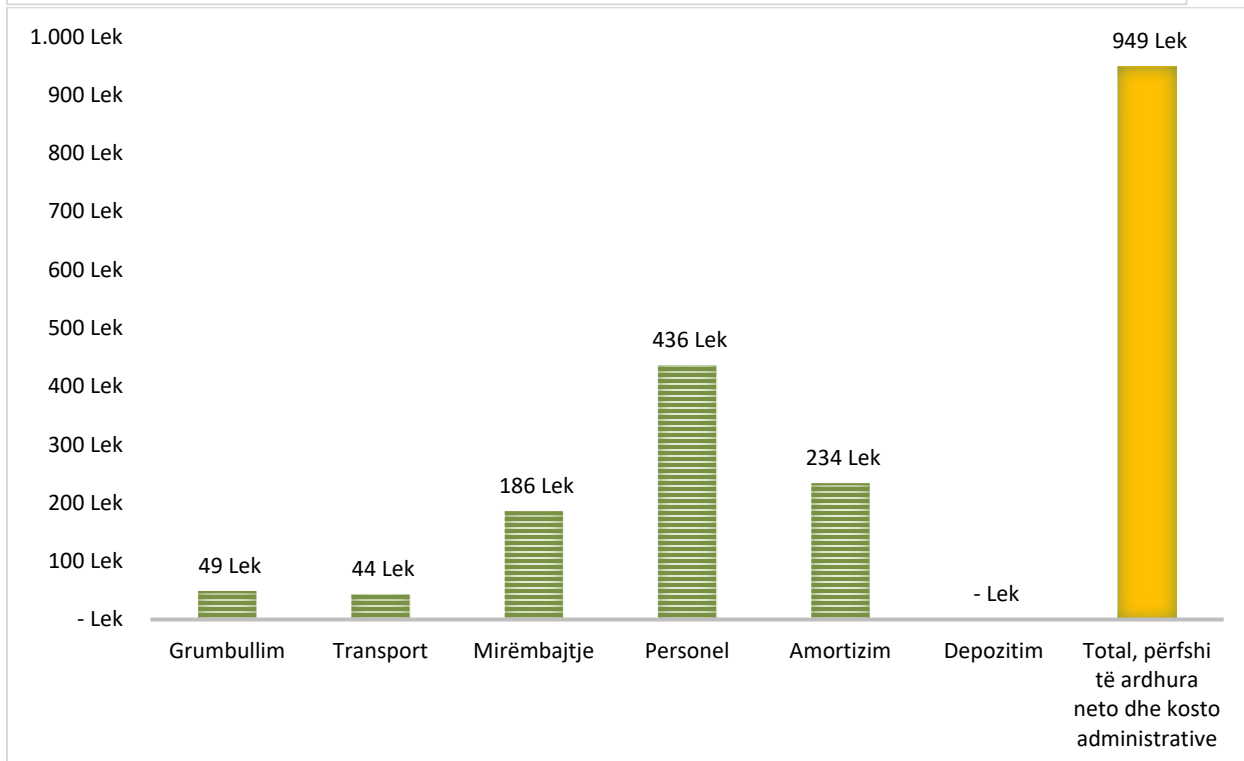
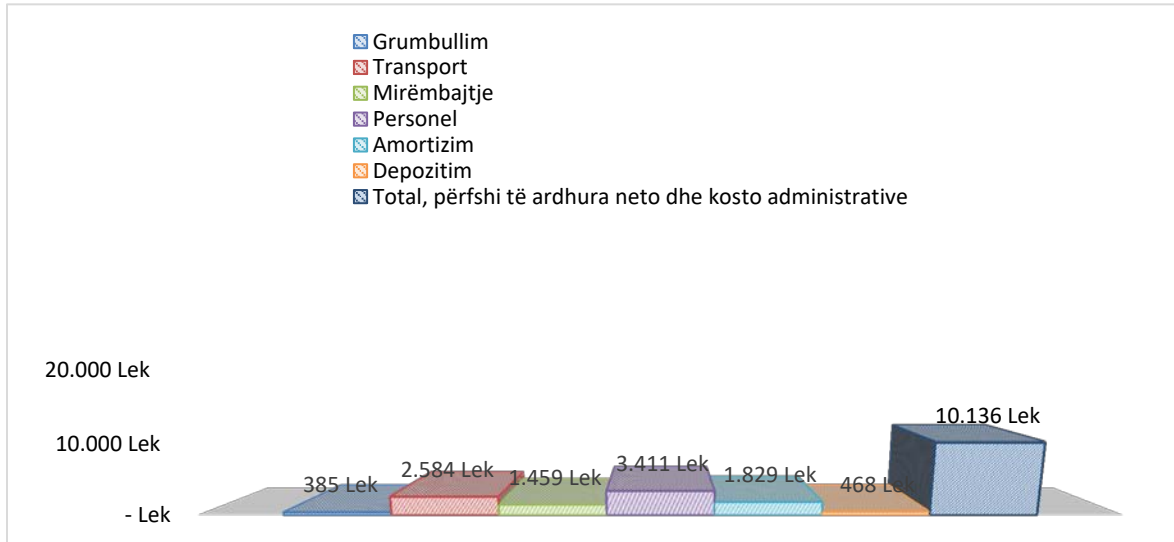
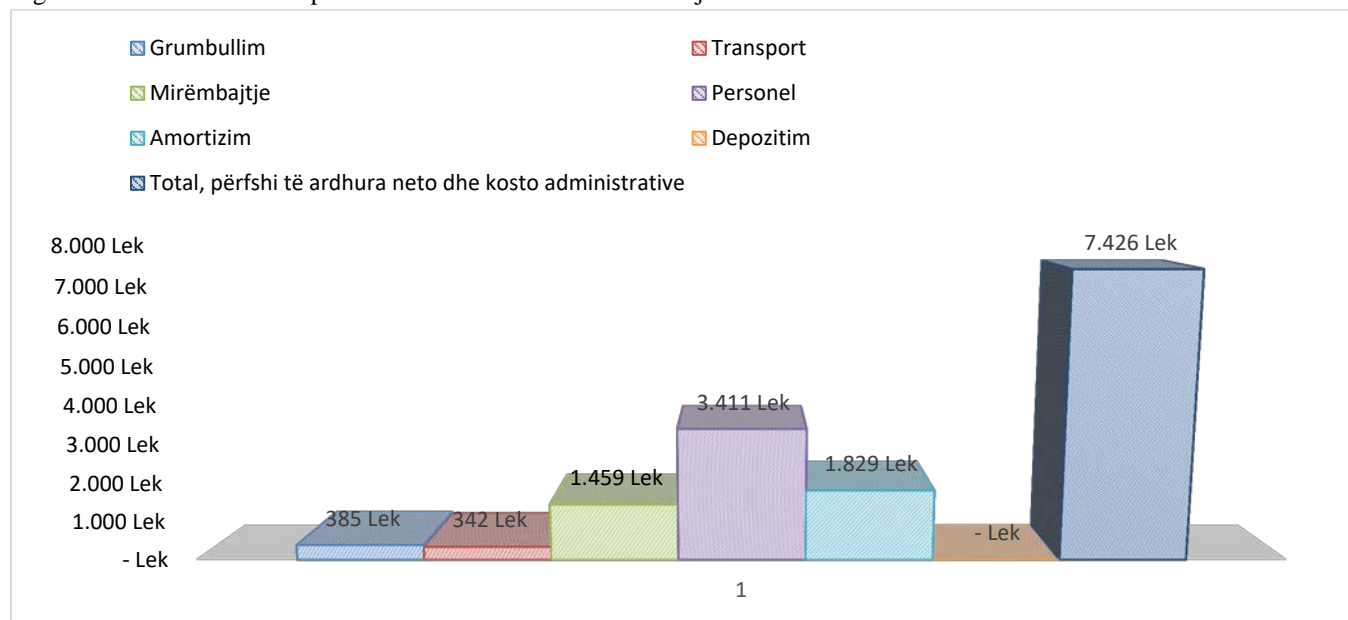

Tabela 13. Shpërndarja e kostove sipas zërave (shprehur për banorë dhe ton mbetje/vit).

Kostot e menaxhimit të mbetjeve për banor			
Grumbullim	49 Lek		0.35 €
Transport	44 Lek		0.32 €
Mirëmbajtje	186 Lek		1.34 €
Personel	436 Lek		3.14 €
Amortizim	234 Lek		1.68 €
Depozitim	- Lek	€	-
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto administrative	949 Lek		6.83 €

Kosto për menaxhimin e mbetjeve për ton në vit			
Grumbullim	385 Lek		2.77 €
Transport	342 Lek		2.46 €
Mirëmbajtje	1,459 Lek		10.50 €
Personel	3,411 Lek		24.54 €
Amortizim	1,829 Lek		13.16 €
Depozitim	- Lek	€	-
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto administrative	7,426 Lek		53.42 €

Figura 16. Kostifikimi total për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve në zonën I

Në total për të gjithë Bashkinë Pukë për skenarin 1 do të kemi këtë kosto të menaxhimit të mbetjeve:

Tabela 14. Kostot e përgjithshme për menaxhimin e mbetjeve dhe depozitim të tyre në Fushë – Qarr.

Varianti – I: pa minimizim mbetjesh dhe depozitim në vend-depozitim actual në Fush - Qarrë				
Viti	Kosto Operacionale (ALL/Vit) Skenari-I	Kosto Menaxhimit të Mb. (ALL/Vit) Skenari-I	Kosto për Ton/Mbejte (ALL/Ton) Skenari-I	Kosto për Banorë (ALL/Banorë) Skenari-I
2017	6,660,240.00	7,526,071.00	2,620.52	585.55
2018	6,661,707.00	7,527,729.00	3,306.24	738.41
2019	6,663,173.00	7,529,386.00	2,603.94	581.29
2020	6,664,640.00	7,531,043.00	2,595.68	579.18
2021	6,666,107.00	7,532,700.00	2,587.46	577.09

Skenari 2 sipas të cilit mbetjet të depozitohen në lëndfillin e Bushatit

Kostot për skenarin 2

Zona 1 (Pukë, Rrapë, Qerret, Qelëz) (për vitin 2021)

Figura 17. Kostifikimi i shërbimit për menaxhimin e mbetjeve në Zonën 1 (Pukë, Rrapë, Qelëz dhe Qerret)

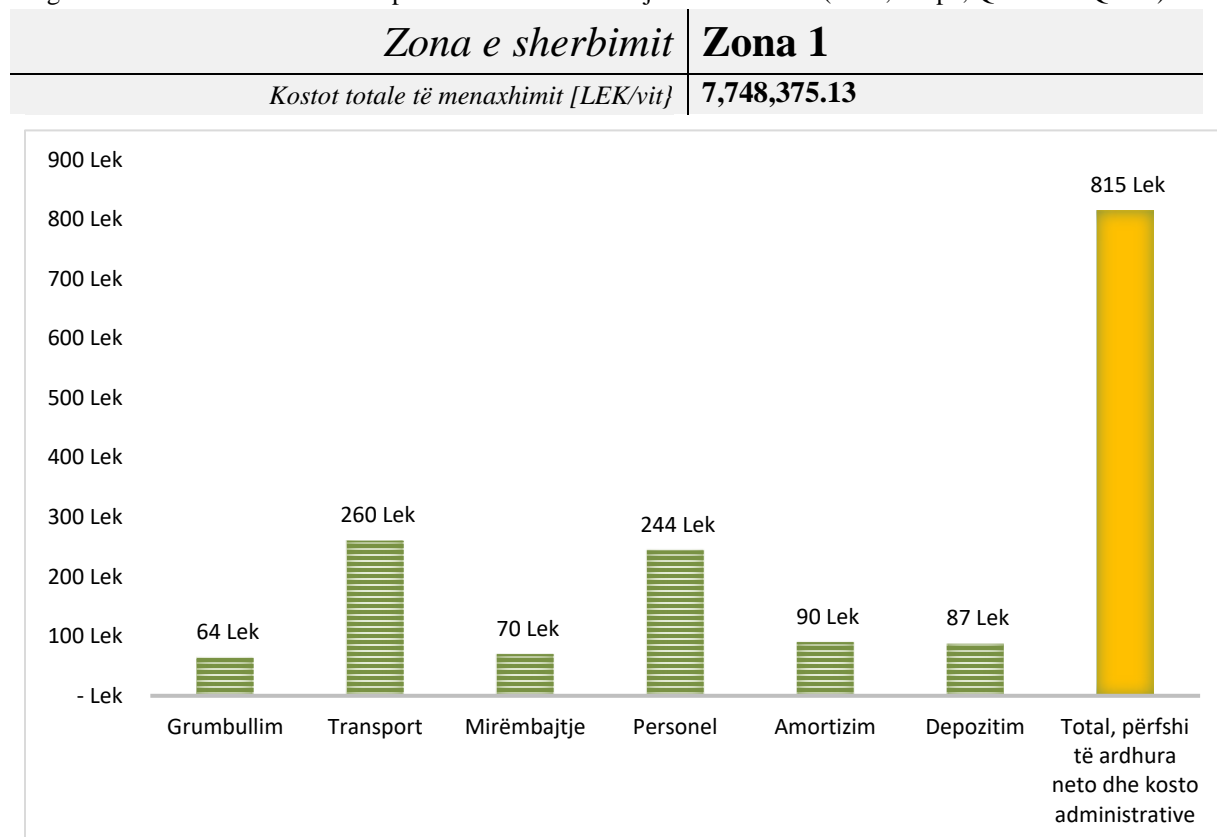
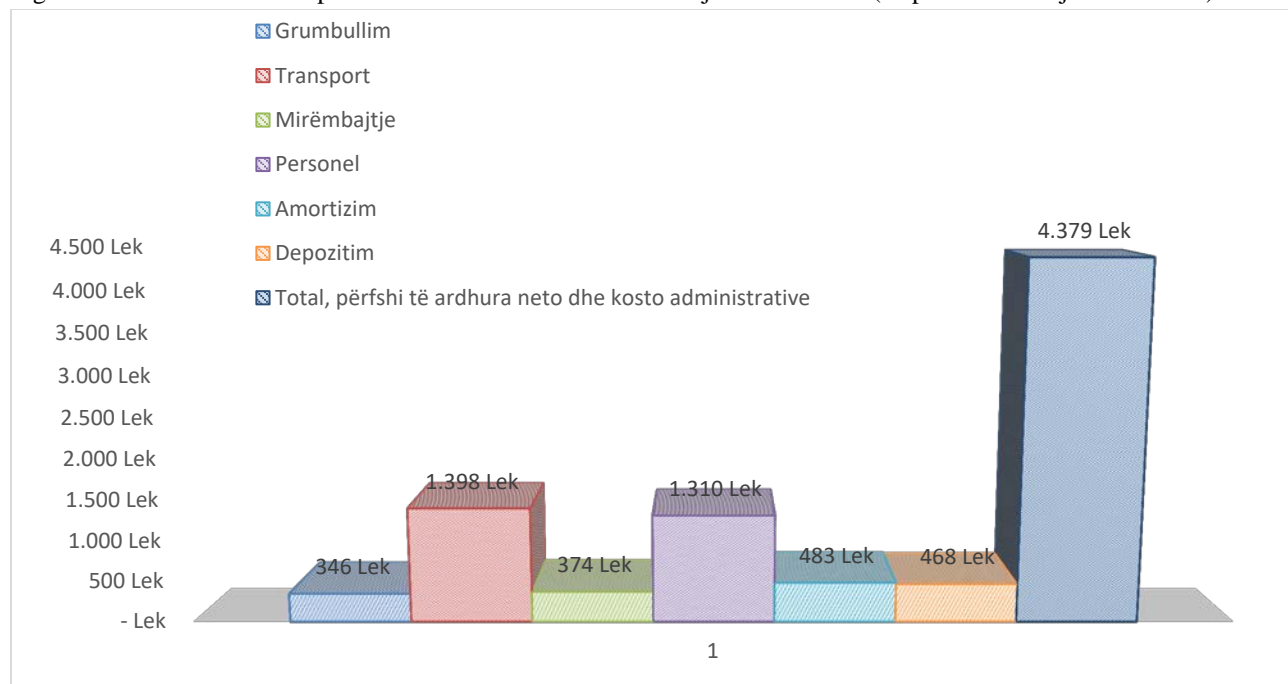

Tabela 15. Shpërndarja e kostove sipas zërave (shprehur për banorë dhe ton mbetje/vit).

Kostot e menaxhimit të mbetjeve për banor		
<i>Grumbullim</i>	64 Lek	0.46 €
<i>Transport</i>	260 Lek	1.87 €
<i>Mirëmbajtje</i>	70 Lek	0.50 €
<i>Personel</i>	244 Lek	1.76 €
<i>Amortizim</i>	90 Lek	0.65 €
<i>Depozitim</i>	87 Lek	€ -
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto administrative	815 Lek	5.24 €

Kosto për menaxhimin e mbetjeve për ton në vit		
<i>Grumbullim</i>	346 Lek	2.49 €
<i>Transport</i>	1,398 Lek	10.06 €
<i>Mirëmbajtje</i>	374 Lek	2.69 €
<i>Personel</i>	1,310 Lek	9.42 €
<i>Amortizim</i>	483 Lek	3.47 €
<i>Depozitim</i>	468 Lek	3.37 €
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto administrative	4,379 Lek	31.50 €

Figura 18. Kostifikimi total për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve në zonën I (Depozitimi mbetjeve – Bushat)

Zona 2 (Gjegjan):

Figura 19. Kostifikimi i shërbimit për menaxhimin e mbetjeve në Zonën 2 (Gjegjan)

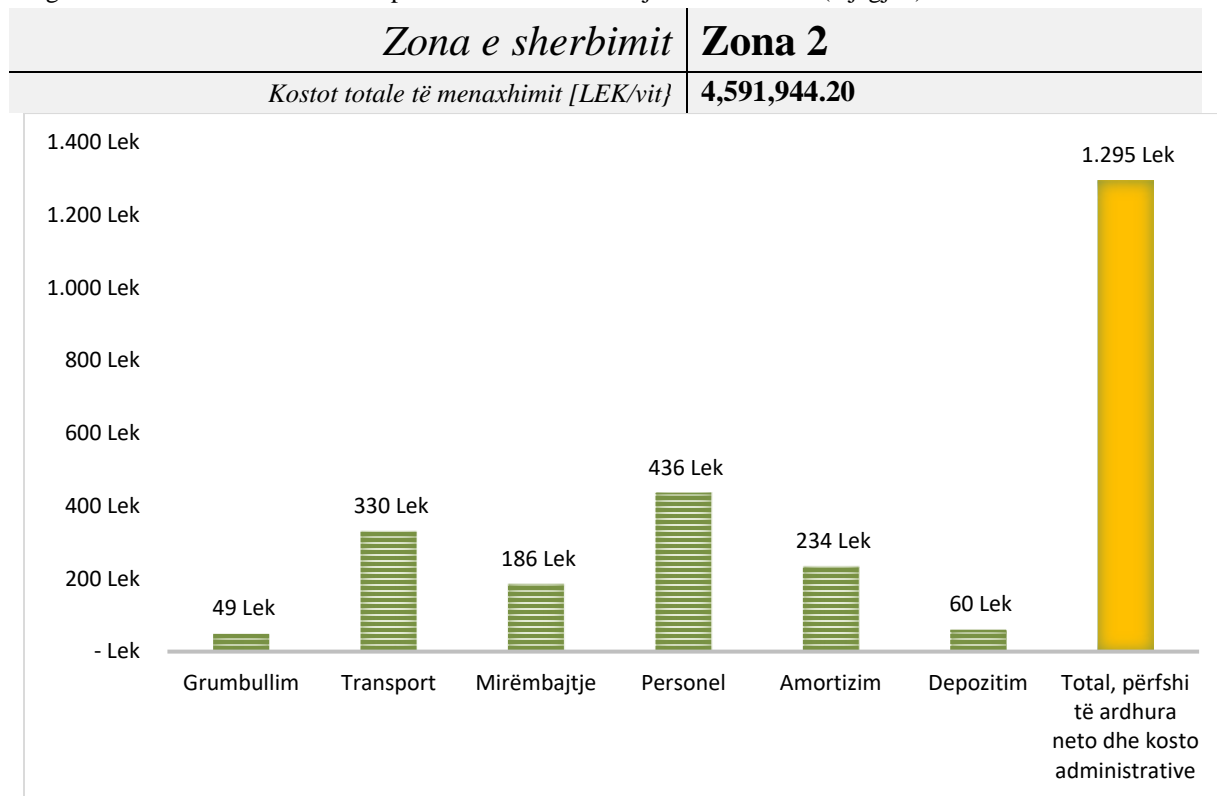
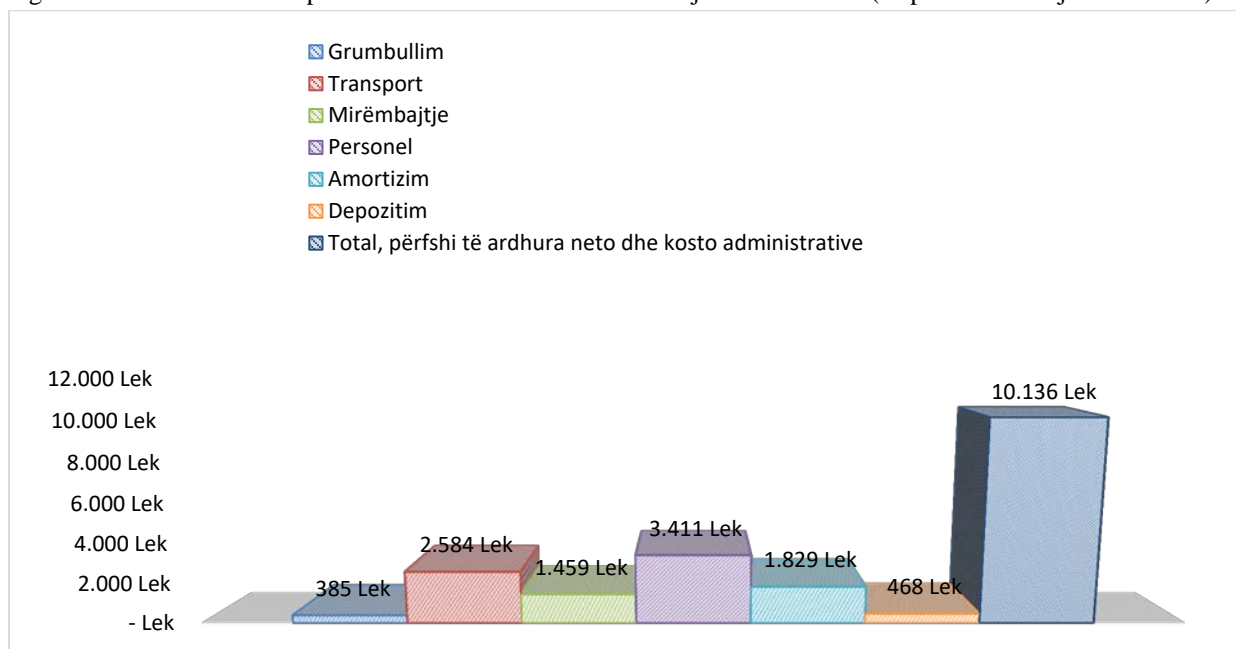

Tabela 16. Shpërndarja e kostove sipas zërave (shprehur për banorë dhe ton mbetje/vit).

Kostot e menaxhimit të mbetjeve për banor		
<i>Grumbullim</i>	49 Lek	0.35 €
<i>Transport</i>	330 Lek	2.37 €
<i>Mirëmbajtje</i>	186 Lek	1.34 €
<i>Personel</i>	436 Lek	3.14 €
<i>Amortizim</i>	234 Lek	1.68 €
<i>Depozitim</i>	60 Lek	€ -
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto administrative	1,295 Lek	8.88 €

Kosto për menaxhimin e mbetjeve për ton në vit		
<i>Grumbullim</i>	385 Lek	2.77 €
<i>Transport</i>	2,584 Lek	18.59 €
<i>Mirëmbajtje</i>	1,459 Lek	10.50 €
<i>Personel</i>	3,411 Lek	24.54 €
<i>Amortizim</i>	1,829 Lek	13.16 €
<i>Depozitim</i>	468 Lek	3.37 €
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto administrative	10,136 Lek	72.92 €

Figura 20. Kostifikimi total për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve në zonën II (Depozitimi mbetjeve – Bushat)

Kosto e menaxhimit të mbetjeve për skenarin e dyte jepet e specifikuar sipas tabelës së mëposhtme:

Tabela 17. Kostot e përgjithshme për menaxhimin e mbetjeve për variantin II.

viti	Skenari 2 Depozitimi I mbetjeve ne Bushat pa asnje proces minimizimi						
	zona1(direkt Bushat pa minimizim)		zona2(direkt Bushat pa minimizim)		Kosto totale e menaxhimit te mbetjeve(direkt Bushat pa minimizim)	Kosto operacionale zona 1 mbetjeve(direkt Bushat pa minimizim)	Kosto operacionale zona 2 mbetjeve(direkt Bushat pa minimizim)
	Kg/banor/dite	kosto totale e menaxhimit te mbetjeve Zona 1	Kg/banor/dite	kosto totale e menaxhimit te mbetjeve Zona 2			
2017	0.51	7,730,300.00	0.35	4,587,188.00	12,317,488.00	6,840,973.00	4,059,459.00
2018	0.51	7,734,818.00	0.35	4,588,286.00	12,323,104.00	6,844,972.00	4,060,430.00
2019	0.51	7,739,337.00	0.35	4,589,505.00	12,328,842.00	6,848,971.00	4,061,509.00
2020	0.51	7,743,856.00	0.35	4,590,725.00	12,334,581.00	6,852,970.00	4,062,588.00
2021	0.51	7,748,375.00	0.35	4,591,944.00	12,340,319.00	6,856,969.00	4,063,667.00

Për zonën I kostot operacionale do të jenë **6,856,969 Lek/vit**, për zonën-II kostot operacionale **4,063,667 Lek/vit** ose krahasuar me Variantin 1 do të jenë **43% më e lartë për zonën 1 dhe 27% më e lartë për zonën 2.**

Llogaritja e kostove në rastin e minimizimit të mbetjeve

Duke qënë që në kemi propozuar disa faza përpara se Bashkia Pukë të dërgojë mbetjet në landfillin e Bushatit, më poshtë kemi përcaktuar koston e shërbimit në rast se do të zbatohet tre hallkat e minimizimit të mbetjeve.

Në këtë llogaritje është shqyrtuar rasti kur minimizimi i mbetjeve të fillojë në vitin 2017 dhe duke sygjëruar që ky proces nisura nga tipologjia e NJA-ve përbërëse të Bashkisë Pukë, të

grupohet në dy zona ku zona 1 të përfshijë qytetin e Pukës dhe zona 2 NJA e tjera (Qerret, Rrapë, Gjegjan, Qelëz)

Në zonën 1 ky proces do të përfshijë të gjithë pjesën urbane të tij duke filluar mbulimin e zonës fillimisht me 20% të saj për të arritur në 80% në vitin 2021. Në pjesën urbane ky proces duhet të përfshijë vetëm materialet e riciklueshme (letër+karton, qelq, plastike, metale), ndërsa në pjesën rurale (Qerret, Qelëz, Rrapë) ky mimizim do të nënkuptojë kompostimin e mbetjeve.

Në zonën 2 nisur nga tipologjia e zonës (tipologji rurale) si edhe sasia e mbetjeve të gjeneruara, procesi i minimizimit të mbetjeve mund të përfshijë procesin e kompostimit të tyre.

Përbërja mercellogjike e mbetjeve të gjeneruara nga subjektet prodhues të mbetjeve për zonën e Pukës. Për këtë zonë nuk ka studim të mirëfilltë mbi përbërjen merceologjike të mbetjeve. Gjithësesi vlera të përafërta mund të jepen duke mesatarizuar vlerat e disa NJA të ngjashme me zonën, siç janë zonat e Vorës dhe të Fushë Krujës.

Kategoritë e mbetjeve	Vorë	F.Krujë	Puka*
	%	%	%
Organike	51.7%	52.3%	52%
Letër+Karton	9.9%	10.1%	10%
Plastike	10.6%	11.5%	11%
Qelq	4.7%	5.0%	5%
Tekstil	5.4%	4.6%	5%
Hekur	1.2%	1.6%	1%
Inerte	6.2%	7.2%	7%
Sanitare	3.3%	2.5%	3%
Të tjera	7%	5.0%	6%
Total	100%	100%	100%

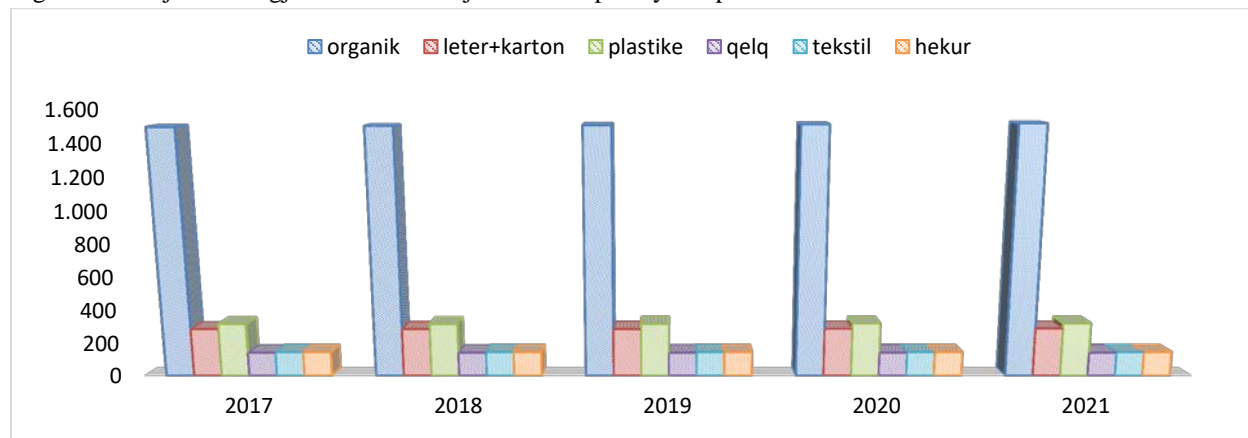
Tabela 18. Projektioni i gjenerimit të mbetjeve sipas rrymave për Bashkinë Pukë.

Sasia e metjeve, parashkuar sipas rrymave (%)								
Rritja e popullsisë/vit		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
popullsia		12,854	12,906	12,957	13,009	13,061	13,113	13,166
sasia teorike e mbetjeve te gjeneruara(ton/vit)	perberja e mbetjeve per 1 ton	2,853	2,862	2,872	2,882	2,892	2,901	2,911
kategorite e mbetjeve								
organik	52.0%	1,484	1,488	1,493	1,499	1,504	1,509	1,514
leter+karton	10.0%	285	286	287	288	289	290	291
plastike	11.1%	317	318	319	320	321	322	323
qelq	4.9%	140	140	141	141	142	142	143
tekstil	5.0%	143	143	144	144	145	145	146
hekur	1.4%	40	40	40	40	40	41	41
inerte	6.7%	191	192	192	193	194	194	195
sanitare	2.7%	77	77	78	78	78	78	79

PLMMNU -BASHKIA PUKË

te tjera	6.2%	177	177	178	179	179	180	180
total,	100.0%	2,853	2,862	2,872	2,882	2,892	2,901	2,911

Figura 21. Projektioni i gjenerimit të mbetjeve në vite për rryma specifike.

Procesi i minimizimit të mbetjeve rekomandohet të fillojë në vitin 2017 sipas udhëzimeve që do të referojë ky plan. Fillimisht ky proces duhet të nisë, duke filluar në 20% të territorit (e specifikuar sipas zonave pjesës urbane dhe asaj rurale të territorit të Bashkisë) për të arritur në një % të lartë në vitin 2021. I specifikuar ky rekomandim jepet si më poshtë:

Tabela 19. Diferencat e projektuara të sasive të mbetjeve ricikluar në vite.

Sasia e ricikluar e mbetjeve sipas rrymave (TON) Puka								
projeksioni I rritjes se popullsise/vit		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
popullsia		12,854	12,906	12,957	13,009	13,061	13,113	13,166
sasia teorike e mbetjeve te gjeneruara(ton/vit)	perberja e mbetjeve per 1 ton	1,523	1,528	1,533	1,538	1,544	1,549	1,554
% e riciklimit ne vit				10%	15%	20%	30%	40%
organik	52.0%	792	1,488	149	225	301	453	605
leter+karton	10.0%	152	286	29	43	58	87	116
plastike	11.1%	169	318	32	48	64	97	129
qelq	4.9%	75	140	14	21	28	43	57
teksstil	5.0%	76	143	14	22	29	44	58
hekur	1.4%	21	40	4	6	8	12	16
inerte	6.7%	102	192	103	103	103	104	104
sanitare	2.9%	44	83	44	45	45	45	45
te tjera	6.2%	94	177	95	95	96	96	96
Total(ton)				242	365	488	735	983

Tabela 20. Sasitë e vlerësuara të mbetjeve, sipas rrymave, pas diferencës së ricikluar.

Sasitë e mbetura e mbetjeve sipas rrymave pas riciklimit në vite								
projeksioni I rritjes se popullsisë/vit		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
popullsia		12,854	12,906	12,957	13,009	13,061	13,113	13,166
sasia teorike e mbetjeve te gjeneruara(ton/vit)	perberja e mbetjeve per 1 ton	1,523	1,528	1,533	1,538	1,544	1,549	1,554
kategorite e mbetjeve								
organik	52.0%	792	1,488	1,344	1,274	1,203	1,056	908
leter+karton	10.0%	152	286	258	245	231	203	175
plastike	11.1%	169	318	287	272	257	225	194
qelq	4.9%	75	140	127	120	113	100	86
tekstil	5.0%	143	143	129	122	116	102	87
hekur	1.4%	21	40	36	34	32	28	24
inerte	6.7%	102	192	103	103	103	104	104
sanitare	2.9%	44	83	44	45	45	45	45
te tjera	6.2%	94	177	95	95	96	96	96
Total			2,868	2,424	2,311	2,197	1,959	1,720

*Në rast se lendfilli do te zgjidhet opsioni perfundimtar i depozitimit të mbetjeve.

a. Kostot e menaxhimit të mbetjeve për variantin 1 (minimizim i mbetjeve dhe depozitim Fushë-Qarr dhe Rrens):

Tabela 21. Kosto të projektuara për menaxhimin e mbetjeve Varianit – I.

viti	Varianti 1 Minimimizim i mbetjeve dhe depozitim i mbetjeve ne venddepozitimet aktuale									
	zona 1(me minimimizim)-Fushë Qarr				zona 2(me minimimizim-Rrens)					
	Kg/banor/dite	kosto totale e menaxhimit te mbetjeve (zona 1) (lek/vit)	kosto operacionale grumbullimit dhe transportit te mbetjeve (zona 1) (lek/vit)	Kosto operacionale e riciklimit dhe kompostimit Zona 1(lek/vit)	Kg/banor /dite	kosto totale e menaxhimit te mbetjeve (zona 2) lek/vit	kosto operacionale grumbullimit dhe transportit te mbetjeve(lek/vit)	kosto operacionale kompostimit zona 2(lek/vit)	kosto totale e menaxhimit te mbetjeve per bashkine Puke varianti 1(lek/vit)	kosto Totale operacionale e grumbullimit dhe transportit te mbetjeve varianti 1(lek/vit)
2017	0.47	4,814,682.00	4,337,832.00	669,750.00	0.32	3,343,475.00	2,958,827.00	0.00	8,158,157.00	7,296,659.00
2018	0.43	4,814,682.00	4,337,832.00	669,750.00	0.28	3,319,058.00	2,937,219.00	0.00	8,133,740.00	7,275,051.00
2019	0.40	5,463,682.00	4,986,832.00	1,318,750.00	0.25	3,300,763.00	2,921,029.00	0.00	8,764,445.00	7,907,861.00
2020	0.38	5,463,682.00	4,986,832.00	1,318,750.00	0.23	3,288,643.00	2,910,303.00	0.00	8,752,325.00	7,897,135.00
2021	0.36	5,463,682.00	4,986,832.00	1,318,750.00	0.22	3,282,752.00	2,905,090.00	0.00	8,746,434.00	7,891,922.00

b. Kostot e variantit 2 (mimimizimi i mbetjeve, ndërtimi i një ST në Fushë Qarr dhe depozitimi përfundimtar i mbetjeve në lendfillin e Bushatit):

Tabela 22. Kosto të projektuara për menaxhimin e mbejteve Variantit – II.

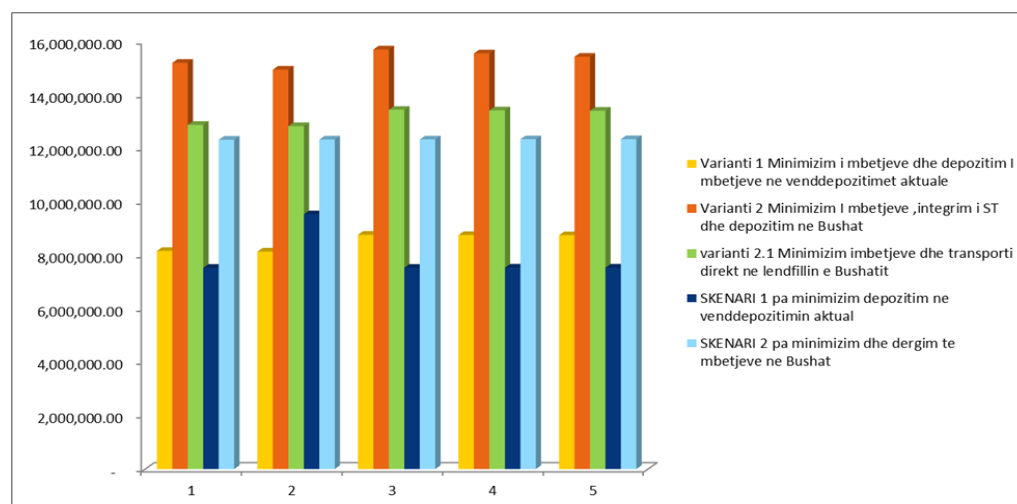
viti	Varianti 2 Minimimizim i mbejteve ,integrim i ST dhe depozitim ne Bushat								
	zona1(me minimimizim)-ST-lendfill			zona2(me minimimizim-St-Lendfill)			Stacioni i Transferimit		
	Kg/banor/dite	kosto totale e menaxhimit te mbejteve(zona 1)	kosto operacionale grumbullimit dhe transportit te mbejteve	Kg/banor/dite	kosto totale e menaxhimit te mbejteve(zona 2)	kosto operacionale grumbullimit dhe transportit te mbejteve	kosto operacionale e ST	kosto totale e menaxhimit te mbejteve per bashkine Puke	kosto Totale operacionale e grumbullimit dhe transportit te mbejteve
2017	0.47	5,564,827.00	5,001,671.00	0.32	4,000,427.00	3,540,201.00	5,629,057.00	15,194,311.00	14,170,929.00
2018	0.43	5,564,827.00	5,001,671.00	0.28	3,952,541.00	3,497,824.00	5,423,993.00	14,941,361.00	13,923,488.00
2019	0.40	6,213,827.00	5,650,671.00	0.25	3,916,662.00	3,466,072.00	5,564,745.00	15,695,234.00	14,681,488.00
2020	0.38	6,213,827.00	5,650,671.00	0.23	3,892,893.00	3,445,038.00	5,441,865.00	15,548,585.00	14,537,574.00
2021	0.36	6,213,827.00	5,650,671.00	0.22	3,881,340.00	3,434,814.00	5,327,286.00	15,422,453.00	14,412,771.00

Varianti 2.1 Minimimizim i mbejteve dhe depozitim ne lendfillin e Bushatit

Tabela 23. Kosto të projektuara për variantin 2.1

viti	varianti 2.1 Minimimizim imbejteve dhe transporti direkt ne lendfillin e Bushatit									
	zona1(direkt Bushat me mimimizim)				zona2(direkt Bushat me minimimizim)					
	Kg/banor/dite	kosto totale e menaxhimit te mbejteve zona 1(lek/vit)	kosto operacionale grumbullimit dhe transportit te mbejteve(lek/v	Kosto operacionale e riciklimit dhe kompostimit Zona 1(lek/vit)	Kg/banor/dite	kosto totale e menaxhimit te mbejteve zona 2(lek/vit)	kosto operacionale grumbullimit dhe transportit te mbejteve(lek/vit)	kosto totale e menaxhimit te mbejteve bashkia Puke(varianti 2.1)(lek/vit)	kosto operacionale grumbullimit dhe transportit te mbejteve(lek/vit)	
2017	0.47	8,321,404.00	7,441,117.00	669750.00	0.32	4,550,420.00	4,026,921.00	12,871,824.00	12,137,788.00	
2018	0.43	8,321,404.00	7,441,117.00	669750.00	0.28	4,502,535.00	3,984,544.00	12,823,939.00	12,095,411.00	
2019	0.40	8,970,404.00	8,090,117.00	1318750.00	0.25	4,466,655.00	3,952,791.00	13,437,059.00	13,361,658.00	
2020	0.38	8,970,404.00	8,090,117.00	1318750.00	0.23	4,442,887.00	3,931,758.00	13,413,291.00	13,340,625.00	
2021	0.36	8,970,404.00	8,090,117.00	1318750.00	0.22	4,431,333.00	3,921,534.00	13,401,737.00	13,330,401.00	

Figura 22. Krahasimi i skenareve dhe i varianteve sipas Kostos së Menaxhimit të Mbejteve

4.4.6. Mbetjet jo-urbane

Mbetjet spitalore (të kujdesit shëndetësor)

Autoritetet urbane duhet të monitorojnë në bashkëpunim me Inspektoratin Shtetëror Shëndetësor (ISHSH), menaxhimin e mbetjeve spitalore dhe të parandalojnë përzierjen e tyre me mbetjet urbane. Sipas kuadrit ligjor në fuqi, Bashkia nuk mund të përfshijë largimin e mbetjeve spitalore në shërbimin e saj të menaxhimit të mbetjeve. Rregullore Nr.6 dt.30.11.2007; “Për administrimin e mbetjeve spitalore” përcakton qartë detyrimet e prodhueseve të mbetjeve spitalore dhe fazat e kryerjes së këtij procesi deri në asgjësimin e tyre.

Mbetjet elektrike dhe elektronike (MEE):

Qeveria e Shqipërisë ka miratuar një Vendim (VKM.Nr. 957, datë 19.12.2012 Për mbetjet nga pajisjet Elektrike dhe elektronike” ku përcaktohen disa rregulla lidhur me menaxhimin e këtyre mbetjeve.

Në Kreun IX të këtij vendimi, pika 5 përcaktohet se njësitë e qeverisjes vendore duhet të llogarisin peshën totale të hyrjeve dhe daljeve në territorin e tyre dhe përqindjet përkatëse sipas përcaktimeve të bëra në këtë vendim gjatë vitit kalendarik paraardhës dhe duhet t’i regjistrojnë ato në regjistrat e tyre të krijuar për këtë qëllim. Në Kreun XI të këtij vendimi, pika 5 përcaktohet: Prodhuesit, në bashkëpunim me njësitë e qeverisjes vendore, duhet të marrin masat e nevojshme që konsumatorët të marrin pjesë në grumbullimin e diferencuar të MPEE-ve dhe duhet t’i nxitin ata të lehtësojnë procesin e ripërdorimit, trajtimit dhe rikuperimit. Në këtë kontekst, bashkia e Malësisë së Madhe duhet të ndërtojë qendra për grumbullimin e diferencuar të MEE që gjenerohen nga familjet dhe të pengojë depozitimin e tyre në landfill. Njëkohësisht, duhet t’i kërkojë zotëruesve të MEE të respektojnë rregullat lokale dhe VKM e lartpërmendur për grumbullimin e tyre dhe të monitorojnë zbatimin e tyre.

Mbetjet nga vajrat e përdorur⁶

Është e rëndësishme të kryhet grumbullimi i këtyre mbetjeve, me qëllim shmangien e ndotjes në mjedisit, dhe në të njëjtën kohë të përfitohet nga riciklimi dhe përdorimi i kësaj lënde.

Për këtë qëllim, industria, konsumatorët dhe garazhet e automjeteve duhet të përfshihen në iniciativat e grumbullimit të kësaj lënde, duke mos i derdhur, por duke i dorëzuar ato pranë grumbulluesve të autorizuar. Krijimi i skemave publike-private për grumbullimin, depozitimin dhe riciklimin e këtyre mbetjeve, duhet të shoqërohet me një sërë sanksionesh lokale administrative për derdhjen pa kriter të tyre.

Mbetjet nga gomat e përdorura

Nuk ka të dhëna zyrtare mbi sasinë e mbetjeve nga gomat e përdorura që gjenerohet në Bashkinë e Malësisë së Madhe dhe nuk ekzistojnë aktivitete formale të grumbullimit të tyre në nivel lokal.

⁶ Aktualisht Qeveria Shqiptare ka miratuar një VKM.765, datë 7.11.2012 “Për miratimin e rregullave për grumbullimin e diferencuar dhe trajtimin e vajrave të përdorur”

Inspektimi i aktiviteteve private të paligjshme të grumbullimit dhe tregtimit të gomave të përdorura, regjistrimi, mbledhja e të dhënave mbi sasinë e këtyre mbetjeve si dhe parandalimi i përdorimit të tyre për djegie të pakontrolluar, mbeten detyrat parësore të autoriteteve lokale.

Në monitorimet për përgatitjen e këtij plani në zonën e Malësisë Madhe u konstatua një rast, kur gomat digjeshin në mënyre të pakontrolluar duke shkaktuar ndotje masive. Duke qënë që ato kanë një vlerë kalorifike të lartë, këto mbetje paraqesin një produkt me vlerë energjitike për të ushqyer dhe furnizuar impiantet e ardhshme të trajtimit energjetik të mbetjeve (nëse do ndërtohen një i tillë në rajon apo në vend).

4.5. Treguesit e performancës

Cilësia dhe sasia e shërbimeve lidhen me përmbushjen e standardeve të cilësisë dhe sasisë të tilla si:

- Niveli i standardizimit dhe numri i kazanëve, pikat e grumbullimit dhe pikat e hapura, makinat, etj.;
- Rregullsia e mbledhjes së mbetjeve, numri i kazanëve jo të tejmbushur apo PGM jo të mbingarkuara;
- Pastërtia e pikave të grumbullimit të mbetjeve;
- Sipërfaqe rrugë të pastruara;
- Shtimi i pikave të grumbullimit të mbetjeve;
- Numri i veprimtarive të reja të lidhura me ndarjen e mbetjeve në burim;
- Iniciativa për kompostimin e mbetjeve;
- Iniciativa për riciklimin e mbetjeve.

Treguesit për efikasitetin e shërbimit:

- Person-orë (apo person-ditë) për mbledhjen e mbetjeve, pastrimin e rrugëve
- Person-ditë për banorë;
- Koha e përdorimit për automjetet

Treguesit për kënaqjen e konsumatorëve:

- Përmbushja e pritshmërive të konsumatorit;
- Pjesëmarrja aktive në nismat vendore për ndërgjegjësimin dhe pakësimin e mbetjeve

Kënaqësia e konsumatorëve (komunitetit dhe bizneseve) është një indikator i rëndësishëm për të vlerësuar performacën e bashkisë në lidhje me administrimin e mbetjeve. Për këtë qëllim,

anketimet e propozuara në vazhdim duhet të krahasohen me anketime paraardhëse (nesë ka pasur të tilla) dhe me ato në vazhdim.

E përmbledhur sipas kritereve të përcaktuara nga DLDP matja e treguesëve të performances jepet sipas tabelës së mëposhtme:

Tabela 24. Indikatorët e performances.

KLASIFIKIMI PER INDIKATORET E MATJES SE PERFORMANCES		klasifikimi i koduar sipas ngjyrave Bashkia PUKË				
		I ulet	Mesatarisht I ulet	I mesem	Mesatarisht i lartë	I larte
INDIKATORËT E CILESISË SË SHERBIMIT	C1 Eficenca në grumbullimin e mbetjeve	0-49%	69.0%	70-89%	90-98%	99-100%
	C2 efektiviteti i grumbullimit të mbetjeve dhe fshirjes së rrugëve	0-20%	21-40%	60.0%	61-80%	81-100%
	C3 Eficenca në adresimin e ankesave të klientëve	0-40%	41-50%	51-70%	90.0%	99-100%
INDIKATORET E QENDRUESHMERISË MJEDISORE	D1 Shkalla e grumbullimit të diferencuar të mbetjeve	0.0%	6-10%	11-20%	21-30%	>30%
	D2 Shkalla e trajtimit të mbetjeve në përputhje me legjislacionin	20.0%	50-74%	75-84%	85-94%	95-100%
	D3 Shkalla e mbrojtjes së mjedisit në trajtimin dhe depozitimin e mbetjeve	2.0%	21-40%	14-60%	61-80%	81-100%
INDIKATORET E QENDRUESHMERISË EKONOMIKO-FINANCIARE	E1 shkalla e rikuperimit të kostos	7.6%	41-60%	61-75%	75-85%	85-100%
	E2 Eficenca në mbledhjen e tarifave	39.0%				
INDIKATORËT E ASPEKTEVE INSTITUCIONALE	F1 Vlerësimi i përshtatshmërisë së politikave kombëtare të MMN përfshirë zbatimin e tyre	0-20%	21-40%	41-60%	65.0%	81-100%
	F2 Shkalla e koherencës së institucioneve lokale	0-20%	21-40%	41-60%	70.0%	81-100%

4.6 Organizimi i shërbimit të administrimit të mbetjeve

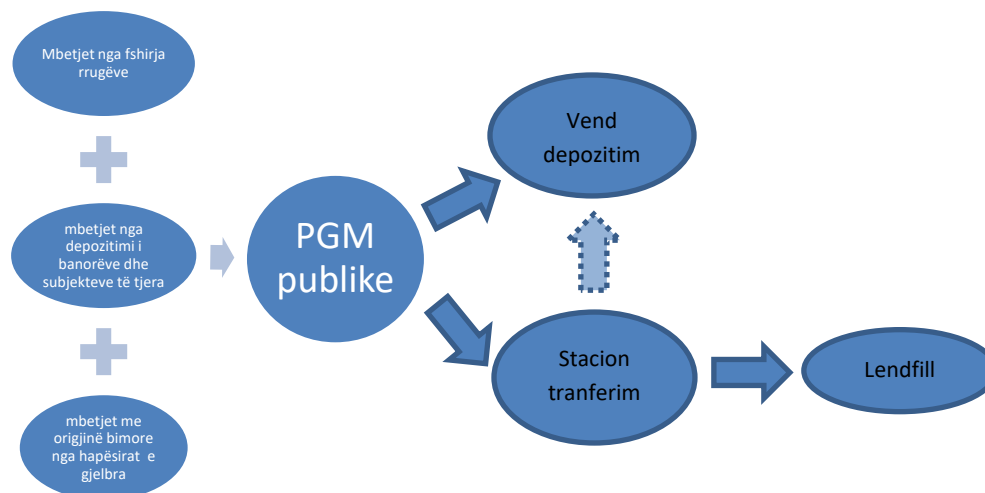
Skenari 1: Administrimi i zakonshëm i mbetjeve

Ky skenar bazohet në përqasjen e zakonshme të organizimit të shërbimeve të mbetjeve duke filluar nga grumbullimi i mbetjeve nga pikat e përbashkëta apo publike dhe transporti i tyre për në vend depozitimin përkatës, në rastin konkret në venddepozitimin e Fushë-Qarrit dhe në atë të Rraskut pranë NJA Gjegjan. Sistemi bazohet në përdorimin e pikave të përbashkëta për grumbullimin e mbetjeve të përbërë nga kontenierë 1.1m³, ku mbetjet do të hidhen të përziera.

Në të gjithë territorin e bashkisë propozohet që mbulimi me PGM të përbashkëta të bëhet, duke vendosur vetëm kontenierë 1.1 m³. Bashkia mund të propozojë që brenda kësaj skeme të vendosë në territor edhe kontenierë 1.1m³ me ngjyrë për grumbullimin e mbetjeve të riciklueshme.

Në kushtet e grumbullimit të përzier të mbetjeve, ato do të grumbullohen në sajë të kalendarit javor të vendosur nga bashkia dhe do të depozitohen, në terma afat shkurtër, në venddepozitimin e Fushë-Qarrit dhe në atë të Rrask-ut.

Figura 23. “Skema e manaxhimit të mbetjeve – Skenari 1”

Siç mund ta shohim edhe nga skema, në këtë skenar mund të propozohet edhe ndërtimi i një stacioni transferimi, i cili do të eliminojë të gjitha vend depozitimet e tjera të mbetjeve, me perspektivën që më pas mbetjet të depozitohen në landfillin rajonal të Bushatit, pasi janë transferuar në ST nga të gjitha NJA të bashkisë.

Zbatueshmëria: Kjo skemë është vazhdim i skemës aktuale të mbledhjes së mbetjeve. Ajo gjen zbatim për momentin dhe rezultati mund të jetë mjaft i kënaqshëm në një nivel optimal të largimit të mbetjeve, duke bërë një mbulim shumë të mirë të zonës me kontenerë, ku rreth 90 % e popullsisë të ketë akses tek këto PGM.

Efektiviteti (cilësia): Për sa i përket efektivitetit dhe cilësisë së shërbimit, ky skenar në kushtet e reja të planifikimit të shërbimit (financimit, mjetet, riorganizimi i lëvizshmërisë) mundëson një përmirësim të dukshëm duke e krahasuar me gjëndjen aktuale. Sidoqoftë është e nevojshme në këtë skenar të bëhet një informim i publikut lidhur me frekuencën e shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve, reduktimin në burim të mbetjeve, pagesën e tarifës së pastrimit apo çështje të tjera që lidhen me këtë shërbim.

Performanca e pakësimit të mbetjeve: Në lidhje me pakësimin e mbetjeve dhe perspektivës së saj për përmbushjen e objektivave vendorë, ky skenar duket më pak i preferuar dhe më pak efektiv për sa kohë që ai mbështet vetëm në sistemin e pikave të hapura me dy kosha, i cili ka rezultuar jo shumë efektiv në ndarjen e mbetjeve, sidomos kur mungon kultura qytetare për ndarjen e mbetjeve.

Aspektet sociale: Ky sistem kërkon qëndrim pasiv të banorëve dhe bizneseve, ndaj ai nuk inkurajon pjesëmarrjen e tyre. Ai nuk ofron shërbim të barabartë, ku disa zona mbulohen me shërbim më të shpeshtë me një numër të caktuar PGM, ndërsa të tjerat kanë një rrjet më të vogël PGM, ku në disa raste (NJA Qelëz, Gjegjan, Qerreti) konsumatorët duhet të kryejnë distanca të largëta për të hedhur mbetjet në pikën më të afërt.

Si përfundim, ky skenar përfaqëson një mënyrë praktike dhe me kosto të ulët dhe shoqërisht të pranueshme për përmirësimin e situatës aktuale në ofrimin e një mjedisi urban më të pastër, por nuk ofron kushtet optimale për zhvillimin e skemave efektive të minimizimit të mbetjeve.

Skenari 2: Administrimi i Kombinuar i Mbetjeve

Në thelb, ky skenar i administrimit të mbetjeve bazohet në sistemin e mbledhjes individuale në burim mbi të cilat janë hartuar skemat e ndarjes dhe mbledhjes së mbetjeve të riciklueshme. Ky skenar parashikon ndryshimin gradual nga sistemi aktual i mbledhjes drejt atij të personalizuar (individual). Duke iu referuar përbërjes merceologjike të mbetjeve si edhe duke konsideruar objektivat që parashikon strategjia kombëtare e mbetjeve dhe Ligji “Për menaxhimin e integruar të mbetjeve” mund të ndërmerren disa hapa në ndarjen e mbetjeve në burim. Kjo gjë duhet të bëhet në bashkëpunim me operatorë të intresuar për grumbullimin e materialeve të riciklueshme, por mund të bëhet edhe nga vetë bashkia me ndërrmarrjen e saj, duke filluar si fillim fushata ndërgjegjësuere me komunitetin dhe me projekte pilot.

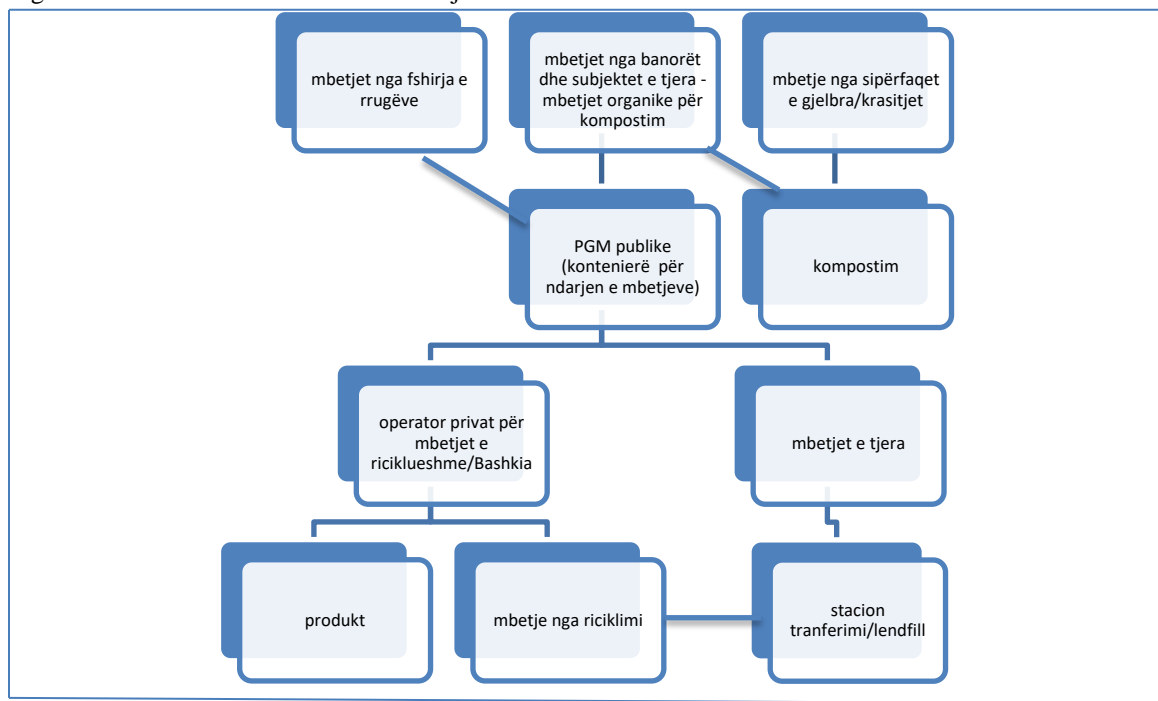
Për këtë rekomandohet që ky proces të fillojë në zonat me dendësi të lartë (aty ku shërbimi kryhet 7 herë/jave), në PGM pranë institucioneve apo pranë bizneseve si edhe në çdo subjekt që shpreh dëshirën për të bashkëpunuar në këtë aspekt.

Zbatueshmëria dhe cilësia e shërbimeve: Zbatimi i sistemit individual duket më pak praktik dhe më shumë i ndërlikuar, për sa kohë kërkon pjesëmarrjen aktive të komunitetit. Për sa i përket cilësisë së shërbimeve, nëse banorët dhe bizneset bien dakord të marrin pjesë aktivisht në këtë skemë individuale të mbledhjes së mbetjeve, kjo me siguri do të zgjidhë shumë probleme me situatën aktuale të administrimit të mbetjeve. Për më tepër, kjo do të bënte të mundur heqjen e PGM-ve të mbetjeve nga rrugët dhe hapësirat publike dhe do të çonte në përmirësimin e shërbimit të grumbullimit të mbetjeve. Ky skenar duhet të vihet në zbatim pas aplikimit të tij në një zonë pilot për të parë sjelljen e banorëve apo subjekteve aty, përpara sesa bashkia të marrë iniciativën për ta aplikuar në të gjithë territorin e saj. Kjo do të kërkojë, si fillim zgjedhjen e një zone të mirë pilotimi dhe aplikimin e disa masave nxitëse, si tarifim të reduktuar për konsumatorët që do t’i ndajnë mbetjet në burim. Një zonë e mirë pilot mund të jetë një zonë me përqëndrim të lartë të familjeve të përjashtuar nga tarifa e pastrimit apo atyre që jetojnë me përkrahje sociale, të cilët në këtë mënyrë mund të nxiten edhe drejt puneve të industrisë së riciklimit.

Performanca e minimizimit të mbetjeve: Kjo ofron një perspektivë të mirë për ngritjen e një sistemit të efektshëm dhe cilësor për ndarjen në burim të mbetjeve, gjë që do të çonte në rritjen e

riciklimit dhe kompostimit në të ardhmen dhe do të siguronte respektimin e plotë të objektivave kombëtarë dhe vendorë për pakësimin e mbetjeve.

Figura 24. Skema e administrimit të mbetjeve – Skenari 2”

Si përfundim, skenari i kombinuar i administrimit të mbetjeve paraqet një sistem të përmirësuar që është i përqendruar në performancën e përgjithshme të shërbimit për sa i përket cilësisë dhe pakësimit të mbetjeve, por duket mjaft i ndjeshëm dhe i varur nga shkalla e përfshirjes së publikut. Ai kërkon aftësi dhe mjeshtëri të manaxhimit të mirë nga autoritetet vendore për të vepruar me efektivitet dhe efikasitet për uljen e kostove.

5. PERSPEKTIVA FINANCIARE

5.1. Financimi dhe strategjia e “mbulimit të kostos”

5.1.1 Llogaritja e kostove të dy skenarëve të administrimit të mbetjeve

Cdo skenar dhe variant i propozuar në kapitullin 4 shoqërohet me koston e vet financiare e cila përbehet nga kostot operacionale dhe investimet. Në kushtet e reja të ndarjes territoriale, centralizmit të shërbimeve, menaxhimi i mbetjeve ka të ngjarë të ketë probleme në mbulimin e kostove të tij. Plani rekomandon që në përzgjedhjen e variantit përfundimtar të menaxhimit të mbetjeve për Bashkinë Pukë, përzgjedhja të jetë në funksion të mbulimit të kostos së shërbimit, interesit publik dhe mbrojtjes së mjedisit. Nje kontribues i rëndësishëm në rritjen e kostos operacionale është edhe aplikimi i transportit nga Stacioni i Tranferimit deri në Lendfill si edhe kosto për ton mbetje te depozituara në lendfillin e Bushatit që aplikohet si tarifë depozitimi(3

euro/ton). Megjithatë ky transport është më eficient duke e krahasuar me transportin direkt të mjeteve direkt nga zona e grumbullimit për në lëndfillin e Bushatit. Praktikata nderkombëtare sygjerojnë studimin e fizibilitetit në rastet kur lëndfilllet janë mbi 30 km nga zona e grumbullimit të mbetjeve. Për të parë mundësinë e përgjedhjes midis skenarëve është e nevojshme përlllogaritja e investimeve që nevojiten për të bërë të realizuar skenarët e menaxhimit të mbetjeve. Këto investime përfshijnë pjesët teknologjike të procesit (*makina, kontenierë të llojeve të ndryshëm për zbatimin e skemave të riciklimit apo kompostimit dhe grumbullimit si në pikat publike ashtu edhe grumbullimin individual*) dhe infrastrukturën (*mbyllja e fushës ekzistuese të depozitimit të mbetjeve, ndërtimi i Stacionit të Transferimit të mbetjeve etj*).

Në tabelën e mëposhtme jepet një përmbledhje e planit të investimeve të propozuar për periudhën 2017-2021:

Tabela 25. Investimet kapitale për variantet 1 dhe 2.1

Investimet per variantet 1 dhe 2.1(minimizim i mbetjeve dhe depozitim ne venddepozitimet aktuale ose lëndfill Bushat)					
Viti	Lloji I investimit	Sasia (cope)	cmim/njesi (lek)	vlera totale(lek)	investimet vjetore(lek)Varianti 1
2,017	Kompatator 7 ton	1	3,588,000	3,588,000	4,844,400
	qese plasitike	190	560	106,400	
	konteinere 1.1	30	35,000	1,050,000	
	struktura kompostimi	46	4,000	184,000	
	Riparimi i fushave egzistuese te depozitimit mbetjeve	2	per tu llogaritur	per tu llogaritur	
	motorr transporti	1	100,000	100,000	
2,018	qese plasitike	255	560	142,800	514,800
	struktura kompostimi	93	4000	372,000	
2,019	qese plasitike	383	560	214,480	770,480
	struktura kompostimi	139	4000	556,000	
2,020	qese plasitike	449	560	251,440	879,440
	struktura kompostimi	157	4000	628,000	
2,021	qese plasitike	515	560	288,400	1,008,400
	struktura kompostimi	180	4000	720,000	

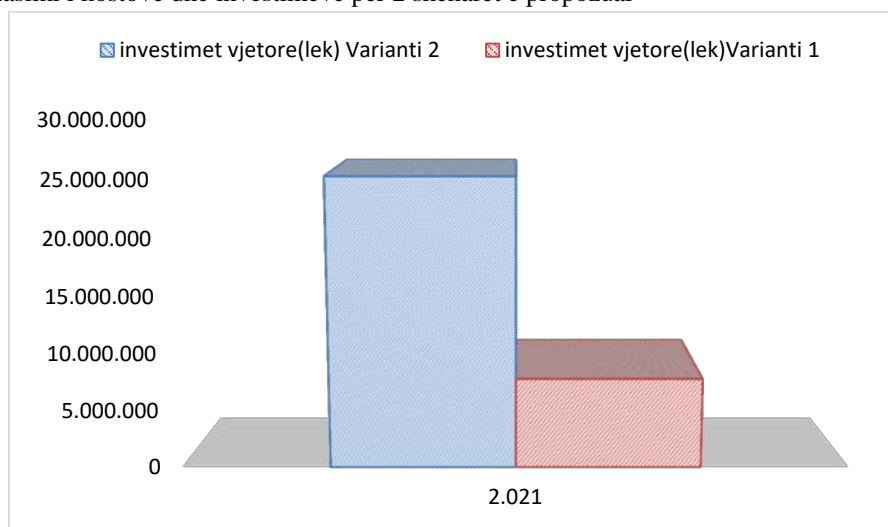
Tabela 26. Investimet kapitale për variantin 2.1

Investimet per variantin 2(minimizim i mbetjeve dhe depozitim ne ST-Lëndfill)					
Viti	Lloji i investimit	Sasia (cope)	cmim/njesi (lek)	vlera totale(lek)	investimet vjetore(lek) Varianti 2
2,017	Kompatator 7 ton	1	3,588,000	3,588,000	22,003,200
	qese plasitike	190	560	106,400	
	konteinere 1.1	30	35,000	1,050,000	
	struktura kompostimi	46	4,000	184,000	

PLMMNU -BASHKIA PUKË

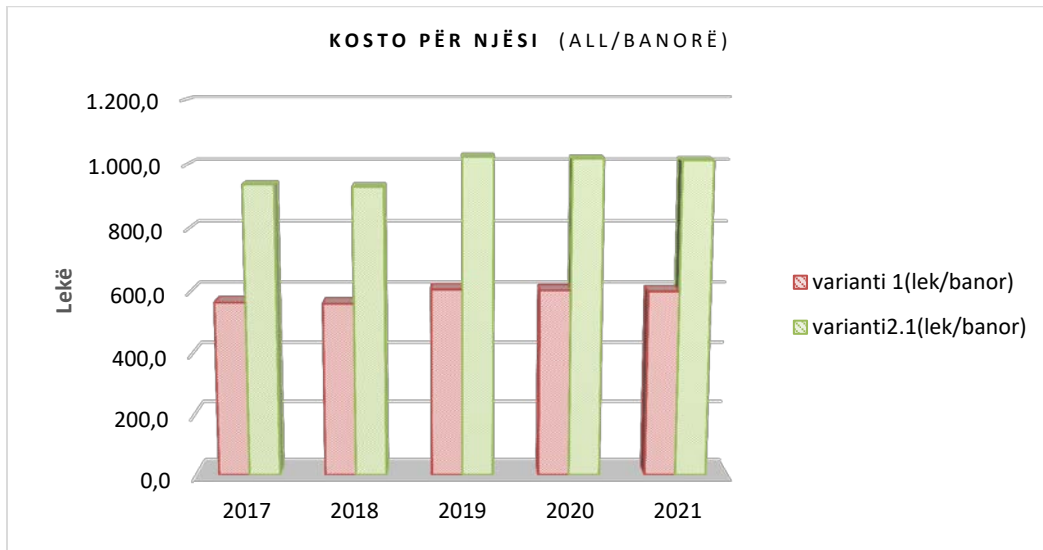
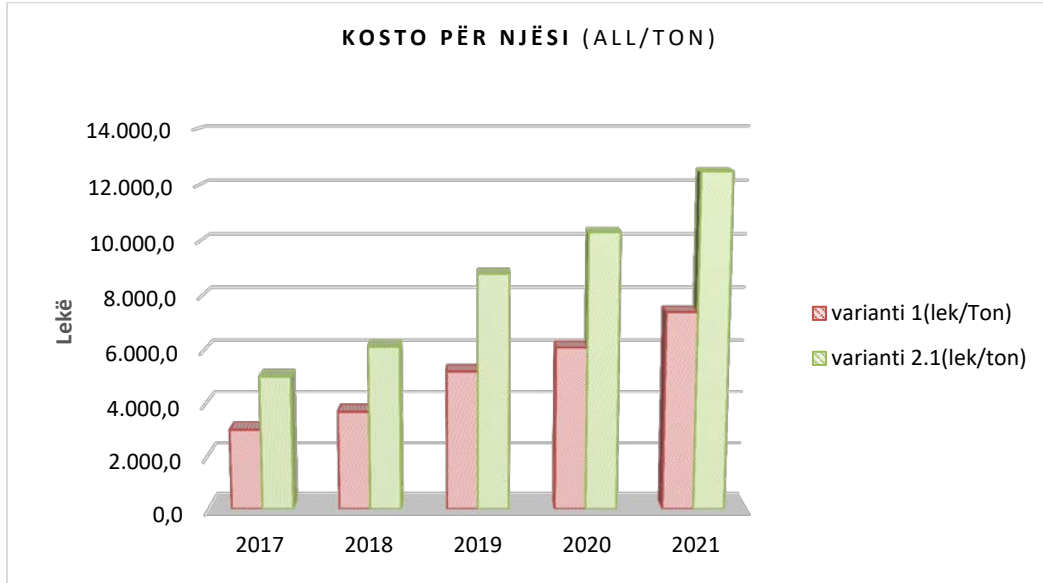
	Mbyllja e fushave egzistuese Puke, Gjegjan	2	per tu llogaritur	per tu llogaritur	
	motorr transporti	1	100,000	100,000	
	qese plasitike	255	560	142,800	
	struktura kompostimi	33	4,000	132,000	
	Stacion Tranferimi	1	4,200,000	4,200,000	
	kamion Transporti mbetjesh 20 ton	1	12,500,000	12,500,000	
2,018	qese plasitike	255	560	142,800	514,800
	struktura kompostimi	93	4000	372,000	
2,019	qese plasitike	383	560	214,480	770,480
	struktura kompostimi	139	4000	556,000	
2,020	qese plasitike	449	560	251,440	879,440
	struktura kompostimi	157	4000	628,000	
2,021	qese plasitike	515	560	288,400	1,008,400
	struktura kompostimi	180	4000	720,000	

Figura 25. Krahasimi i kostove dhe investimeve për 2 skenarët e propozuar

Kostot njësi për variantit 1 dhe 2.1 janë përkatësisht:

Figura 26. Krahasimet e kostove njësi.

Rekomandime për investime

Pronësia mbi investimet: Sipas analizës së nevojave për investime, zbatimi i dy varianteve të administrimit të mbetjeve kërkon blerjen e kompjuterit me kapacitet 7 ton, motorcarros për grumbullim dhe transportin e materialeve të riciklueshme, kontenierë të rinj për të plotësuar nevojat dhe për të përmirësuar performancën e shërbimeve dhe zbatimin e skemes të ndarjes së mbetjeve (kosha me ngjyra) dhe të kompostimit familjar. Në kushtet e administrimit të ri të bashkisë Puke, ku akoma nuk ka disa paqartësi në ndarjen e buxhetit për vitin ardhshëm në lidhje me shërbimet e mbetjeve, bashkia, me qëllimin final përmirësimin e performancës të shërbimeve

të mbetjeve, mund të nisë planin për zbatimin e këtyre investimeve gjithmonë duke përzgjedhur variantin më të përshtatshëm për kushtet financiare dhe fizike që ajo ka. Është e rëndësishme që këto investime të nisin me gjërat parësore të përcaktuara në këtë strategji, si blerja e konteinerëve për mbulimin në shkallën më të lartë të territorit të bashkisë apo mbylljen e fushës ekzistuese të mbetjeve dhe ndërtimin e Stacionit të Transferimit të mbetjeve po në territorin ku aktualisht është kjo fushë depozitimi. Aktualisht Bashkia ka parashikura blerjen e një mjetit teknologjik 7 ton si një bashkë financim i bashkisë me fondet e projektit dldp, Helvetas Sëiss Intercooperation. Ndërkohë si pjesë e projektit të hartimit të planit është parashikuar që për bashkinë Pukë të hartohet edhe një plan për rehabilitimin e venddepozitimit të Fushë Qarrit.

Ngritja e ndërmarrjes publike për menaxhimin e mbetjeve: Ngritja e një ndërmarrje publike do të jete problematike nëse nuk sigurohen fondet e nevojshme për blerjen e teknologjisë. Kjo kompani publike do të shtonte shpenzimet operacionale dhe kostot administrative. Një staf punonjësish do të duheshin trajnuar dhe përgatitur për funksione të tilla si administrator i ndërmarrjes, ekonomist, përgjegjës turni, etj. Të gjitha këto shpenzime do të shtonin nivelin e tarifimit të shërbimit të pastrimit, me 15% çdo vit. Gjithësesi kjo do të varet nga vetë bashkia e Pukës për t’ia referuar më vonë këshillit bashkiak.

Tabela 27. Shpërndarja e kostove administrative sipas zërave.

Kosto administrative Ndermarrje		
	Administrata e ndermarrjes	Pagat Totale & perfitimet(lek/vit)
1	Administrator	924,000Lek
2	sekretar	360,000Lek
3	Pergj sektori	600,000Lek
4	Inspektori	312,000Lek
5	Jurist	600,000Lek
6	Financier	576,000Lek
7	Pastruese zyresh	300,000Lek
8	Kosto administrative	303,480Lek
	Total	3,975,480Lek
Fondi total per ndermarrje		3,975,480Lek

5.1.2. Strategjia e mbulimit të kostos dhe niveli i tarifave

Sipas legjislacionit ekzistues, autoritetet vendore kanë përgjegjësinë të kontrollojnë caktimin dhe përshtatjen e tarifave të mbetjeve në përputhje me politikat e tarifave të përcaktuara nga këshilli bashkiak dhe të bazuara në principet e mëposhtme:

- Parimin “kush ndot paguan”
- Rakordimin me buxhetin vjetor
- Prioritetet lokale dhe politike
- Mundësia e pagesës

- Kufizimet ligjore (p.sh., niveli i tarifave për biznesin e vogël)

Shqyrtimi paraprak i strukturës aktuale financiare të sektorit të manaxhimit të mbetjeve në bashkinë e Pukës tregon se ajo ka arritur një performancë **mesatare** në realizimin e të ardhurave për menaxhimin e mbetjeve, por buxheti aktual është **i pamjaftueshëm** për modernizimin e shërbimeve të pastrimit dhe përmbushjen e standarteve kombëtare për një menaxhim mjedisor të mbetjeve.

Baza e përmirësimit të mëtejshëm të sistemit aktual të tarifave dhe të të ardhurave nga mbetjet duhet të mbështet në parimin “ndotësi paguan” apo mbi “përgjegjësia e prodhuesit të mbetjeve” si dhe në elasticitetin e sistemit në mbështetje të iniciativave për minimizimin e mbetjeve. Qëllimi i bashkisë është të zbatojë sistemin e mbulimit të plotë të kostos të ofrimit të shërbimit. Fillimisht ajo duhet të rrisë nivelin grumbullimit të tarifave të pastrimit, duke u fokusuar sidomos në prodhuesit e mëdhenj të mbetjeve siç janë bizneset, institucionet etj. Me arritjen e këtij objekti, plani rekomandon rritjen e nivelit të tarifave në mënyrë progresive drejt mbulimit të kostos operative, kostos së mirëmbajtjes dhe amortizimit si dhe duke përdorur subvencione apo të ardhura të tjera të bashkisë për të mbështetur kostot administrative.

Ndarja e kostove sipas normës së prodhimit të mbetjeve

Parimi “ndotësi paguan” nënkupton që prodhuesit e mbetjeve duhet të paguajnë koston e plotë të administrimit të mbetjeve të tyre. Duke marrë parasysh këtë parim, kostoja duhet të ndahet në përputhje me prodhimin e mbetjeve për konsumatorët dhe të mbulohet nga vetë konsumatorët. Ndërsa zbatimi i principit që konsumatori paguan për çfarë përfiton apo sa mbetje gjeneron, mund të kërkojë nivele të larta të tarifave për familjet, dhe një investim në infrastrukturë dhe kohë nga ana e bashkisë për ta realizuar këtë gjë, e cila mund të sjellë stepje nga të dyja palët. Për të minimizuar këtë problem, rekomandohet që bashkia të subvencionojnë pjesën kapitale dhe administrative të shpenzimeve për konsumatorët familjarë duke iu alokuar atyre vetëm koston operative të shërbimeve të pastrimit. Prandaj, duke marrë në konsideratë përcaktimet dhe rekomandimet e mësipërme, kostoja totale për shërbimet e pastrimit dhe mbledhjes së mbetjeve ndahet mes konsumatorëve familjarë, bizneseve dhe institucioneve. Referuar të dhënave të marra nga administrata e bashkisë kemi arritur të gjenerojmë shkallën e gjenerimit të mbetjeve sipas llojit të prodhuesit të tyre, e cila na mundësoi ndarjen e kostove në bazë të prodhimit të mbetjeve:

Tabela 28. Të dhënat mbi shkallën e gjenerimit të mbetjeve siaps konsumatorëve.

Kontribuesit e gjenerimit të mbetjeve sipas kategorive							Perqindja mesatare e kontribuesve të gjenerimit të mbetjeve sipas kategorive (Zona1) (%)	Perqindja mesatare e kontribuesve të gjenerimit të mbetjeve sipas kategorive (Zona2) (%)
NJA	ton/vit	Banore(%)	Biznesi i madh(%)	Biznesi i vogël(%)	Institucione(%)	total(%)		
Puke	1,522.89	0.70	0.05	0.22	0.03	1.00	0.78	0.85
Qerret	318.77	0.82	0.05	0.05	0.08	1.00	0.04	0.04
Qelez	300.03	0.87	0.00	0.07	0.07	1.00	0.11	0.05
Rrape	185.40	0.73	0.06	0.11	0.11	1.00	0.07	0.05
Gjegjan	525.45	0.85	0.04	0.05	0.05	1.00		

Nisur nga fakti që bashkia do të ketë frekuencë dhe kosto të ndryshme shërbimi, në procesin e tarifimit duhet të grupohen sipas këtyre dy ndarjeve në 2 zona që kemi prezantuar më lart: zona 1 (Pukë, Qelëz, Qerret, Kastrot) dhe zona 2 (Gjegjan). Në këtë mënyrë plani do të japë një pasqyrim më të qartë mbi tarifimin e subjekteve të ndryshëm prodhues të mbetjeve në dy zonat përkatëse. Tarifimi do të jepet për të dy variantet e propozuara, duke analizuar situatat në funksion të shkallës aktuale të pagesës së tarifës së pastrimit nga subjektet e ndryshme.

- Tarifat për zonën 1 për variantin 1 dhe 1.2 (minimizim i mbetjeve dhe depozitim i tyre në vendet aktuale të depozitimit/ lëndfill i Bushatit) në situatën aktuale me një shkallë pagese të tarifës së pastrimit prej 40% në rang zone jepen si në tabelën më poshtë:

Tabela 29. Tarifat për zonën 1, Varianti 1 dhe 1.2 (Depozitim në vend-depozitimet aktuale)

ZONA 1(ne kushtet aktuale kur pagesa eshte ne shkallen 40%)										
Subjekt/vit	2017		2018		2019		2020		2021	
	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1
	Tarifa (lek/vit)		Tarifa (lek/vit)		Tarifa (lek/vit)		Tarifa (lek/vit)		Tarifa (lek/vit)	
Familjare	1,156.97	1,984.67	1,156.97	1,984.67	1,330.07	2,157.77	1,330.07	2,157.77	1,330.07	2,157.77
Biznes i vogel	1,560.28	2,676.50	1,560.28	2,676.50	1,793.72	9,517.31	1,793.72	9,517.31	1,793.72	9,517.31
Biznes i madh	43,360.66	74,380.88	43,360.66	74,380.88	49,848.02	80,868.24	49,848.02	80,868.24	49,848.02	80,868.24
Institucione	5,103.08	8,753.82	5,103.08	8,753.82	5,866.57	2,909.94	5,866.57	2,909.94	5,866.57	2,909.94
Total te ardhura te parashikuara(lek/vit)	1,318,750.00	7,441,117.00	4,337,832.00	7,441,117.00	1,318,750.00	8,090,117.00	0.00	8,090,117.00	0.00	8,090,117.00

- Tarifat për zonën 1 për variantin 1 dhe 1.2 (minimizim i mbetjeve dhe depozitim i tyre në vendet aktuale te depozitimit/ lëndfill i Bushatit) nëse do të paguhet tarifa e pastrimit në masën 100%*

Tabela 30. Tarifat për zonën 1, Varianti 1 dhe 1.2 (Depozitim në Bushat)

ZONA 1										
Subjekt/vit	2017		2018		2019		2020		2021	
	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1
	Tarifa (lek/vit)		Tarifa (lek/vit)		Tarifa (lek/vit)		Tarifa (lek/vit)		Tarifa (lek/vit)	
Familjare	826.41	1,417.62	826.41	1,417.62	950.05	1,541.27	950.05	1,541.27	950.05	1,541.27
Biznes i vogel	1,114.49	1,911.79	1,114.49	1,911.79	1,281.23	6,798.08	1,281.23	6,798.08	1,281.23	6,798.08
Biznes i madh	30,971.90	53,129.20	30,971.90	53,129.20	35,605.73	57,763.03	35,605.73	57,763.03	35,605.73	57,763.03
Institucione	3,645.06	6,252.73	3,645.06	6,252.73	4,190.41	2,078.53	4,190.41	2,078.53	4,190.41	2,078.53
Total te ardhura te parashikuara(lek/vit)	4,337,832.00	7,441,117.00	4,337,832.00	7,441,117.00	4,986,832.00	8,090,117.00	4,986,832.00	8,090,117.00	4,986,832.00	8,090,117.00

- Tarifat për zonën 2 për variantin 1 dhe 1.2 (minimizim i mbetjeve dhe depozitim i tyre në vendet aktuale te depozitimit/lëndfill i Bushatit) në situatën aktuale me një shkallë pagese të tarifës së pastrimit prej 40% në rang zone:

Tabela 31. Tarifat për zonën 2, Varianti 1 dhe 1.2 (Depozitim në vend-depozitimet aktuale)

PLMMNU -BASHKIA PUKË

ZONA 2(ne kushtet kur pagesa e tarifës është 40%)										
Subjekt/vit	2017		2018		2019		2020		2021	
	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1
	Tarifa Lek/vit		Tarifa Lek/vit		Tarifa Lek/vit		Tarifa Lek/vit		Tarifa Lek/vit	
Familjare	4,092.19	5,569.42	4,062.31	5,510.81	4,039.92	5,466.89	4,025.08	5,437.80	4,017.87	5,423.66
Biznes i vogel	17,537.98	23,868.93	17,409.90	23,617.75	17,313.93	23,429.54	17,250.36	23,304.87	17,219.46	23,244.27
Biznes i madh	13,490.75	18,360.72	13,392.23	18,167.50	13,318.41	18,022.72	13,269.51	17,926.82	13,245.74	17,880.21
Institucione	12,492.80	17,002.53	12,401.57	16,823.60	12,333.21	16,689.53	12,287.93	16,600.73	12,265.92	16,557.56
Total te ardhura te parashikuara(Lek/vit)	12,871,824.00	4,026,921.00	12,823,939.00	3,984,544.00	13,437,059.00	3,952,791.00	13,413,291.00	3,931,758.00	13,401,737.00	3,921,534.00

- Tarifat për zonën 2 për variantin 1 dhe 1.2 (minimizim i mbetjeve dhe depozitim i tyre në vendet aktuale të depozitimit/lendfill i Bushatit) në rast se tarifa e pastrimit do të paguhet në masën 100%*.

Tabela 32. Tarifat për zonën 2, Varianti 1 dhe 1.2 (Depozitim në Bushat)

ZONA 2										
Subjekt/vit	2017		2018		2019		2020		2021	
	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1	Varianti 1	varianti 2.1
	Tarifa Lek/vit		Tarifa Lek/vit		Tarifa Lek/vit		Tarifa Lek/vit		Tarifa Lek/vit	
Familjare	2,923.00	3,978.16	2,901.65	3,936.29	2,885.66	3,904.92	2,875.06	3,884.14	2,869.91	3,874.04
Biznes i vogel	12,527.13	17,049.24	12,435.64	16,869.82	12,367.10	16,735.39	12,321.68	16,646.34	12,299.61	16,603.05
Biznes i madh	9,636.25	13,114.80	9,565.88	12,976.79	9,513.15	12,873.37	9,478.22	12,804.87	9,461.24	12,771.58
Institucione	8,923.43	12,144.66	8,858.27	12,016.86	8,809.44	11,921.10	8,777.09	11,857.66	8,761.37	11,826.83
Total te ardhura te parashikuara(Lek/vit)	2,958,827.00	4,026,921.00	2,937,219.00	3,984,544.00	2,921,029.00	3,952,791.00	2,910,303.00	3,931,758.00	2,905,090.00	3,921,534.00

*duke supozuar një mbledhje tarifash në masën 100% ose në të kundërt nevojiten subvencionime nga ana e qeverisë qendrore apo formave të tjera sepse niveli aktual i mbledhjes së tarifës së pastrimit është tepër i ulët. Nëse këto tarifa do të paguheshin në masën 100% shpërndarja e tarifimit për subjekt do të jetë mjaft e drejtë dhe në nivele të pranueshme.

Politika vendore dhe planifikimi i mbetjeve

Për të munduruar një parashikim dhe strategji reale të llogaritjes së të ardhurave për periudhën 5-vjeçare, rekomandohet që bashkia të marrë në konsideratë faktorë të tjerë socialë (si psh. pamundësia e disa familjeve për të paguar), apo eksperiencia dhe performanca aktuale e bashkisë për të mbledhur të ardhurat (që lidhet me nivelin aktual të pagesës së tarifave nga konsumatorët si dhe performancën aktuale të bashkisë për mbledhjen e të ardhurave). Identifikimi dhe vlerësimi i këtyre faktorëve do të ndihmojnë bashkinë të orientojë veprimet dhe strategjitë për modernizimin e mëtejshëm të sistemit fiskal të mbetjeve. Për të vlerësuar efektivitetin e sistemit drejt arritjes së objektivave të mbulimit të kostos, të ardhurat e planifikuara për secilin konsumator përmbledhen së bashku dhe krahasohen me koston totale operative kapitale. Në rastin tonë, përqindjet e mbulimit të kostos për vitet në vazhdim paraqiten e larta dhe në progres drejt mbulimit të plotë në vitin 2021, nëse analiza nuk i kthehet rivlerësimit të nivelit të tarifave apo nëse politika vendore nuk subvencionon tarifën. Çdo vit, bashkia duhet të shqyrtojë strategjinë e mbulimit të kostos dhe rritjen e tarifave bazuar në analizën e propozuar dhe duhet të

marrë parasysh edhe performancën në vjeljen e tarifave, sondazhin mbi vullnetin për të paguar, kostot dhe synimet, si dhe të propozojë ndryshime në paketën fiskale.

Faturimi dhe vjelja e tarifave

Në vijim të praktikës së deritanishme, tarifat e mbetjeve do të kenë formën e një detyrimi të drejtpërdrejt që vjen si faturë më vete tek konsumatori. Bashkia, gjithashtu mund të shikojë si alternativë bashkimin e këtij detyrimi me detyrime të tjera lokale (elektriciteti, uji, apo shërbime të tjera publike) nëse praktika aktuale nuk performon siç duhet.

Forma e faturimit dhe procedura e vjeljes mund të jenë të ndryshme për çdo lloj konsumatori, si njësi tregtare, familje apo institucion. Rekomandohet që mënyra e pagesës të ofrojë mundësi të ndryshme për sa i përket ndarjes së detyrimit në 2-3 pjesë/herë në vit (për bizneset kryesisht) përveç alternativës një herë në vit. Bashkia mund të vazhdojë të mbledhë vetë tarifat me anë të procedurës normale duke autorizuar inspektorët e bashkisë të administrojnë dhe detyrojnë pagimin e tarifave për konsumatorët, siç ka bërë deri tani ose t'ia kalojë përgjegjësinë e vjeljes së tarifave një agjenti të jashtëm publik ose privat vetëm nëse modeli aktual nuk performon siç duhet.

Rekomandime

Në funksion të këtij plani, analiza e kostos vjetore u mbështet në metodologjinë e përcaktuar nga DLDP , ku shpenzimet kapitale regjistrohen dhe vlerësohen përgjatë jetëgjatësisë së përdorimit të mjeteve dhe pajisjeve (makinat teknologjike dhe konteinerët). Kjo përjasje rekomandohet të përdoret nga bashkia kur të vlerësojë buxhetin vjetor për administrimin e mbetjeve.

Të shqyrtohet strategjia e tarifave: çdo vit, bashkia duhet të shqyrtojë strategjinë e mbulimit të kostos dhe të rrisë tarifat sipas analizës së propozuar dhe të marrë parasysh performancën e vjeljes së tarifave, vullneti për të paguar, kostot dhe objektivat si dhe të propozojë ndryshime në paketën fiskale.

Bashkia duhet të kujdeset të llogarisë kapacitetin e vërtetë të konsumatorëve për të paguar tarifën, me qëllim që të subvencionojë skemën e administrimit të mbetjeve për të mbuluar hendekun e të ardhurave nga konsumatorët që nuk kanë mundësi të paguajnë (familjet me asistencë sociale apo me pak të ardhura). Ky lloj grupimi mund të përfshihet i pari në skemat e minimizimit të mbetjeve ku gjatë këtij procesi mund të vlerësohet edhe krijimi i “green job” në funksion të skenarëve të propozuara nga ky plan.

Incentiva për minimizimin, riciklimin dhe kompostimin e mbetjeve: Bashkia duhet të aplikojë tarifa më të ulëta për konsumatorët që përfshihen në programet pilot të minimizimit të mbetjeve. Kjo do të ndihmojë në ndryshimin e qëndrimit të konsumatorëve me rezultatin përfundimtar pakësimin e sasisë së mbetjeve që ata prodhojnë.

Transparenca dhe komunikimi: Proçesi i caktimit të tarifave duhet të jetë transparent dhe duhet t'i komunikohet siç duhet të gjitha palëve të përfshira. Informacioni për shërbimin duhet t'i

shpjegohet banorëve se sa kushton aktualisht administrimi i mbetjeve të ngurta. Bashkia duhet të realizojë një fushatë të fortë ndërgjegjësimit për të gjithë banorët, veçanërisht për banorët duke reklamuar shërbimin e mbledhjes së mbetjeve, rregullave dhe përgjegjësive.

Detyrimi për të paguar tarifat: Bashkia duhet të miratojë dhe përdorë të paktën një nga mekanizmat e mëposhtme për të detyruar banorët që nuk paguajnë për shërbimet e ofruara të mbetjeve, të tilla si: (i) sanksione të drejtpërdrejta në rast mospagese apo kamat vonesa për pagesat e prapambetura; (ii) lidhjen e pagesës së tarifës së mbetjeve me ndonjë tarifë vendore apo kombëtare të detyrueshme (p.sh., fatura e energjisë elektrike, taksa mbi pronës, etj.).

6. KUADRI LIGJOR DHE INSTITUCIONAL

6.1. Rregullorja vendore

Bashkia e Pukës duhet të përgatisë dhe miratojë rregulloren lokale për administrimin e shërbimit të mbetjeve, ku të përcaktohet qartë rolin dhe përgjegjësia e prodhuesve dhe operatorëve të mbetjeve, me qëllim administrimin e suksesshëm të tyre brenda territorit të saj administrativ. Kjo rregullore duhet të përcaktojë rregullat dhe procedurat për administrimin vendor të mbetjeve, procedurat për trajtimin e ankesave të qytetarëve si dhe gamën e sanksioneve për mosrespektim të rregullave.

Më konkretisht kjo rregullore duhet të përfshijë:

- a. Standardet lokale të punës dhe cilësisë, metodologjitë dhe teknologjitë, rregullat e sigurisë dhe të shëndetit për shërbimet e pastrimit dhe të administrimit të mbetjeve;
- b. Rregullat dhe detyrimet e prodhuesve të mbetjeve;
- c. Sanksione në raste të dëmtimit të kontenierëve, të ndryshimit të funksionit apo vendodhjes së PGM apo kontenierëve;
- d. Marrjen e masave parandaluese për mosdjegien e mbetjeve në kazanë, për moshedhjen e mbetjeve në rrymat ujore dhe kanalizimet, apo në vende të tjera nga ato të miratuara nga bashkia;
- e. Marrjen e masave parandaluese për moshedhjen e mbetjeve voluminoze dhe atyre të rrezikshme, mosdepozitimin e kafshëve të ngordhura dhe mbetjeve të rrezikshme;
- f. Shmangien e parkimit të automjeteve përballë apo pranë pikave të caktuara të grumbullimit të mbetjeve;
- g. Marrjen e masave për pastrimin nga ana e pronarëve të hapësirave rreth dyqaneve dhe pikave ambulatorie të shitjes;
- h. Marrjen e masave për sigurimin e një pasterie të pranueshme duke dezinfektuar kontenierët dhe koshat rrugorë të depozitimit të mbetjeve;

- i. Mbajtja e uniformave gjatë proceseve të punës nga punonjësit e pastrimit
- j. Përcaktimin e të drejtave dhe detyrimeve të administruesve të mbetjeve (operatorët e mbetjeve, industria e mbetjeve)
 - Veprimet të kryhen vetëm nga kontraktorë të licencuar;
 - Proçedurat administrative për dhënien dhe heqjen e licencave;
 - Pagesa e tarifave dhe taksave të vendosura nga autoriteti vendor;
 - Përdorimi i makinerive dhe kontenierëve të përshtatshëm;
 - Përdorim i vendeve të licencuara të depozitimit;
 - Regjistrimi i konsumatorëve që përfitojnë shërbime pastrimi;
 - Mbajtja e të dhënave historike për mbetjet;
 - Parandalimi i problemeve për shëndetin publik.

6.2 Zbatimi dhe sanksionet

Rregullorja vendore e administrimit të mbetjeve shoqërohet me një sërë gjobash dhe sanksionet që duhet të caktohen dhe miratohen nga Këshilli Bashkiak. Niveli i gjobave dhe sanksioneve duhet të bazohen në shërbimin e ofruar dhe në parimin “ndotësi paguan”, ku shkelësi duhet të ndëshkohet me qëllim që të merren parasysh kostot e pastrimit apo mbledhjes së mbetjeve, kostot mjedisore dhe për më tepër të krijohet një sistem i drejtë për shkurajimin dhe parandalimin e ndotësve.

Gjobat lokale duhet të vendosen nga inspektorët bashkiakë që janë nën juridiksionin e bashkisë. Përgjegjësia kryesore e këtyre inspektorëve është të vendosin sanksione për personat fizikë apo juridikë që shkelin kushtet ligjore në lidhje me mbledhjen, largimin dhe transportin e mbetjeve.

6.3 Licencimi mjedisor

Zbatimi me sukses i kuadrit ligjor vendor do të kërkojë përmirësime në sistemin e licencimit mjedisor, i cili përbën mekanizmin kryesor të kontrollit. Sipas legjisllacionit kombëtar:

- Bashkitë duhet të bashkëpunojnë me ARM (Agjencia Rajonale e Mjedisit) kur japim miratime për njerëz që ushtrojnë veprimtari apo projekt për administrimin e mbetjeve;
- Të japin miratimin për vendet e depozitimit të mbetjeve të rrezikshme për qëllime të marrjes së lejeve mjedisore (Neni 13 i Ligjit për Mbetjet e Rrezikshme);
- Të kontrollojnë vazhdimisht përmbushjen e detyrimeve ligjore në veprimtari të administrimit të mbetjeve (përfshirë jo vetëm mbetjet urbane por edhe mbetje ndërtimore

dhe të tjera jo-urbane). Në këtë aspekt, ajo duhet të marrë herë pas here raporte nga personat e përfshirë në këto veprimtari.

6.4 Pjesëmarrja e sektorit privat

Ekzistojnë një sërë përfitimesh dhe avantazhesh lidhur me përfshirjen e sektorit privat në sektorin e manaxhimit të mbetjeve:

- Sektori privat zotëron një ekspertizë më të mirë teknike dhe akses më të madh ndaj kapitaleve financiare sesa sektori publik;
- Skemat e minimizimit të mbetjeve që kërkojnë financime në teknologji (makineri dhe kontenierë) mund të jenë shumë të përshatshme për një bashkpunim PPP;
- Administrata e sektorit privat është më efektive se ajo e sektorit publik;
- Aty ku sektori privat mund të realizojë shërbimet me standarde të njëjta apo më të mira dhe me kosto më të ulët për njësi, dhënia me kontratë e shërbimeve është një mundësi mjaft e mirë për të përmirësuar performancën e përgjithshme të shërbimeve të bashkisë;
- Dukë qënë që është i orientuar drejt fitimit, sektori privat ofron kontroll më të mirë të standardeve operative dhe teknike, etj.

Kontraktimi i shërbimeve të largimit të mbetjeve voluminoze, mbetjeve të riciklueshme apo dhënia me koncension e impianteve apo aktiviteteve për trajtimin mbetjeve (përfshirë edhe Stacionin e Transferimit të Mbetjeve), duhet të shihet si një mundësi për të tërhequr investime nga sektori privat në infrastrukturën e mbetjeve. Përfshirja e sektorit privat me anë të koncesionit apo partneritetit publik-privat duhet të nxitet si një mekanizëm për të ofruar një zgjidhje më të mirë ekonomike dhe që mund të jetë e pranueshme nga pikëpamja mjedisore.

Sektori privat mund të marrë pjesë në secilën nga veprimtaritë e administrimit të mbetjeve të ngurta, siç jepet edhe më poshtë:

Tabela 33. Pjesëmarrja e sektorit privat në administrimin e mbetjeve të ngurta

Ofrimi i kamionëve apo makinerive të rënda – me qira ose marrëveshje qiraje me pronarët e pajisjeve	Fshirja apo pastrimi i rrugëve dhe zonave të hapura – me kontratë shërbimi
Mbledhja e mbetjeve të përgjithshme urbane nga të gjitha lagjet / i gjithë qyteti – me kontratë shërbimi	Riparimi i makinerive të bashkisë për mbetjet urbane – me kontratë shërbimi sipas nevojave apo me kontratë afatgjatë
Ofrimi i kontenierëve të posaçëm për skemat e minimizimit të mbetjeve	Operimi i ST – me kontratë shërbimi ose koncension
Mbledhja e mbetjeve komerciale nga hotelet, zyrat, tregjet apo dyqanet	Vjelja e tarifave të përdoruesit apo taksave të mbetjeve – me të drejtë ekskluzive për mbledhjen e tarifave me agjentë, si ndërmarrja e ujësjellësit, apo elektriku.

6.5 Mbështetja politike

Manaxhimi i mbetjeve dhe pastërtia e qytetit duhet të konsiderohen të një rëndësie të veçantë për qytetin dhe banorët e tij dhe do të kërkojë një mbështetje dhe inkurajim të fortë nga Këshilli Bashkiak për të arritur objektivat e tij. Në këtë kuadër, nga njëra anë Këshilli Bashkiak duhet të shikojë me prioritet mbështetjen e projekteve, iniciativave lokale për modernizimin e këtij sektori, përmirësimin e buxhetit, investimet dhe përmirësimin e paketës fiskale, dhe nga ana tjetër bashkia duhet të sigurojë transparencën maksimale ndaj këshillit dhe publikut për të gjitha veprimet që ajo ndërmerr. Kjo marrëdhënie reciproke do të mundësojë paanësinë politike për çështjet që lidhen me mjedisin dhe pastërtinë e qytetit. Mbetet detyrë e stafit të Bashkisë që këtë çështje t'ia argumentojë dhe adresojë në mënyrë sa më profesionale Këshillit Bashkiak me qëllim marrjen e dakordësisë në miratimin e planit lokal të menaxhimit të mbetjeve si dhe buxhetin përkatës për zbatimin e tij.

7. NDËRGJEGJËSIMI PUBLIK

Për të siguruar mirëfunksionimin e sistemit të menaxhimit të mbetjeve, rritjen e efikasitetit dhe efektivitetit të shërbimeve si dhe sigurimin e pastërtisë në qytet, është shumë i domosdoshëm përfshirja dhe ndërgjegjësimi i komunitetit. Komuniteti jo vetëm duhet të kuptojë funksionimin e sistemit, por duhet ta mbështesë atë. Suksesi i çdo skeme riciklimi bazohet plotësisht nga mbështetja e përdoruesve. Konsumatorët si familjet, bizneset apo institucionet, në sajë të një fushatë të fortë ndërgjegjësimi mund të ndikojnë në përmirësimin e sistemit të mbledhjes, dukezbatuar kërkesat të hedhjes dhe ndarjes së mbetjeve dhe duke penguar materialet e padëshirueshme (psh. mbetjet e rrezikshme), të hyjnë në rrjedhën e mbetjeve të mbledhura. Ndërgjegjësimi publik ndaj çështjeve të mbetjeve dhe pastërtisë së qytetit, konsiderohet si një prioritet dhe objektiv primar krahas objektivave të tjerë që lidhen me infrastrukturën apo me depozitimimin e sigurtë të mbetjeve. Ka disa mënyrë për të rritur ndërgjegjësimin publik për çështjet e mbetjeve dhe për të dhënë informacion se si mund të trajtohen ato, me një kosto relativisht të ulët, por mjaft efektiv për arritjen e objektivit. Kjo mund të arrihet duke hartuar një plan ndërgjegjësimi i cili do të mundësojë: i) ofrimin e një informacioni të përgjithshëm dhe të veçantë për publikun në lidhje me nismat vendore të mbledhjes, riciklimit të mbetjeve, pastërtisë së qytetit dhe koston e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve; ii) ndërgjegjësimin e publikut për detyrimet ligjore, rregullat dhe detyrimet vendore; iii) nxitjen e qëndrimit miqësor ndaj mjedisit.

Metoda per komunikim dhe informim

Metodat më të përdorura të komunikimit të informacionit janë broshurat, artikujt në gazeta, njoftimet, dhe reklamat në TV dhe radio lokale, dhe fletëpalosje që shpërndahen në shkolla. Një zhvillim të lartë sot në vend ka edhe teknologjia e informacionit si edhe aksesin në internet. Kjo teknologji si edhe tërheqja pas rrjeteve sociale të komunitetit (kryesisht atij në moshë të re) mund

te jetë një mundësi e mirë për komunikimin dhe informimin e publikut për shkak edhe te kostos së ulët si edhe shpejtësisë që ofron. Gjithashtu mund të shfrytëzohen dhe evente të karaktereve të ndryshme (festa, tubime, koncerte), ku ka grumbullime të mëdha njerëzish dhe ku informi dhe komunikimi me publikun bëhet më i lehtë.

Në programet e riciklimit apo minimizimit të mbetjeve metoda më e mirë është ajo “derë më derë”. Kjo metodë fton konsumatorët në nismat e riciklimit dhe kompostimit, për të përmirësuar qëndrimin e tyre ndaj ndarjes së mbetjeve në burim, për të zbatuar rregullat dhe respektuar oraret. Banorëve dhe bizneseve iu shpërndahen fletë informative për llojet e mbetjeve që mund të riciklohen, kompostohen dhe mënyrën se si ato duhet të veprojnë për t’u bërë pjesë e procesit..

Përdorimi i komparatorëve apo makinave të tjera që shërbejnë për grumbullimin dhe transportin e mbetjeve apo kontenierët për informim: Tek të gjithë makinat dhe nëse është e mundur tek kontenierët e mbetjeve duhet të shkruhet qartë dhe lehtësisht e lexueshme (me germa të paktën 10 cm të mëdha) një slogan domethënës për të mbajtur pastër zonën, numrin e telefonit të ofruesit të shërbimit si dhe numrin e telefonit falas që caktohet nga autoritetet vendore, sipas një formati të miratuar paraprakisht.

Marrja e opinionëve të qytetarëve

Një tjetër çështje e rëndësishme është krijimi i mekanizmave për marrjen e mendimeve dhe reagimit të qytetarëve: si mund të ftohet publiku t’i japë bashkisë mendime apo opinionë ose komente për shërbimin e mbetjeve?

Dy metodat kryesore për të marrë mendimin e publikut janë:

- Mundësia e publikut për t’u ankuar: Bashkia apo operatori i shërbimit duhet të ketë zyrën e kontaktit/informacioni për të marrë ankesat. Numri i ankesave dhe zgjidhja e tyre është një nga parametrat e matjes së performancës së institucionit lidhur me menaxhimin e mbetjeve.
- Vlerësimi i kërkesës dhe sondazhi/studimi i “vullnetit për të paguar”: Për të vlerësuar kërkesën, vullnetin dhe mundësinë për të paguar, del nevoja për të komunikuar me përfituesit e mundshëm të shërbimit lidhur me alternativat e shërbimit, kostot, buxhetin dhe tarifën. Për secilën zonë të komunitetit apo zonë për t’u përfshirë në sondazh, mostra që duhet të realizohet është midis 100 dhe 200 të intervistuar. Kjo praktikë duhet të kryhet në periodikisht nga bashkia, ose sa herë ajo e shikon të arsyeshme për të marrë opinionin e publikut në lidhje me vlerësimin e performancës të shërbimit.

8. Plan Veprimi

8.1. Komponenti: Kuadri ligjor dhe institucional

8.2. Komponenti: Grumbullimi dhe Transportimi i Mbetjeve dhe Pastrimi i Rrugëve

8.3. Komponenti: Depozitimi dhe Trajtimi i Mbetjeve

8.4. Komponenti: Ndarja dhe Riciklimi i mbetjeve

8.5. Komponenti: Aspektet Financiare

8.6 Komponenti: Ndërgjegjësimi Publik dhe Edukimi

	Objektivi Strategjik	Veprimet e detajuara	Roli drejtues dhe Partnerët e tjerë	Afatet kohore
1.1	Përgatitja e kuadrit ligjor dhe rregullator lokal të menaxhimit të mbetjeve në përputhje me kërkesat në nivel kombëtar	1.1.0 Miratimi i Planit Lokal të Manaxhimit të Mbetjeve Urbane	Bashkia Pukë ; Këshilli i Bashkisë	2016
		1.1.1 Përditësimi i Rregullores Lokale të Manaxhimit të Mbetjeve në kushtet e ndarjes së re administrative	Bashkia Pukë (Përgjegjësi i Shërbimeve, Dep. Juridik) Konsulentë të jashtëm & Ekspertë; Këshilli Bashkiak	2016
		1.1.2 Aprovimi i sanksioneve lokale dhe penaliteteve për çështjet e mbetjeve	Bashkia Pukë , (Përgjegjësi i Shërbimeve, Dep. Juridik, Drejtoria e manaxhimit financiar) Këshilli i Bashkiak	2016
		1.1.3 Përdorimi i mjeteve adekuate për komunikimin dhe informimin e publikut rreth rregullave dhe penaliteteve (<i>shih mjetet e informimit</i>)	Bashkia Pukë , (Përgjegjësi i Shërbimeve), Vullnetarët, OJQ, përfaqësues të komunitetit,	2016-2017
1.2	Parandalimi i rrezikut nga gjenerimi dhe depozitimi pa kriter i mbetjeve të rrezikshme (si dhe spitalore) në zbatim të legjislacionit shqiptar;	1.2.1 Informimi i komunitetit për të diferencuar mbetjet e rrezikshme nga mbetjet urbane si dhe detyrimet e tjera të prodhuesit të mbetjeve	Bashkia Pukë , (Përgjegjësi i Shërbimeve), Shkollat, ARM, Donatorët dhe organizatat -joqeveritare	2016 -2021
		1.2.2 Krijimi i skemave efektive për grumbullimin e ndare të mbetjeve të rrezikshme (<i>të ngjashme me skemat e redukimit të mbetjeve</i>)	Bashkia Pukë , (Përgjegjësi i Shërbimeve); ARM, Donatorët dhe organizatat -joqeveritare	2017
		1.2.3 Ruajtja e sigurtë në mënyrë të përkohshme e mbetjeve të rrezikshme (sipas rregullores për administrimin e tyre) derisa të sigurohet një zgjidhje rajonale apo kombëtare për trajtimin përfundimtar të tyre.	Bashkia Pukë , (Drejt. Shërbimeve publike) ARM, Donatorët dhe organizatat -joqeveritare	2016-2017
1.3	Parandalimi i ndotjes nga gjenerimi i mbetjeve spitalore apo mbetjeve inerte dhe ndërtimore	1.3.1 Inspektimi i përbashkët me Agjensinë Rajonale të Mjedisit, (ARM) Qendrën Rajonale të Shëndetit Publik, etj për gjenerimin, grumbullimin dhe asgjësimin e mbetjeve spitalore.	Bashkia Pukë , Përgjegjësi i Shërbimeve & Inspektorët bashkiakë); ARM	2016-2021
		1.3.2 Këto subjekte duhet të gjenerojnë të ndara këto mbetje nga mbetjet e tjera urbane dhe të kujdesen për asgjësimin e tyre në përputhje me standartet kombëtare (rregullorja kombëtare për asgjësimin e tyre)	Bashkia Pukë , (Përgjegjësi i Shërbimeve, Policia Urbane apo Inspektorët bashkiakë) Qendra Mjekësore Malësi Madhe, Qendra Rajonale e Shëndetit Publik	2016
		1.3.3 Inspektimi dhe kontrolli i ndotjes urbane nga materialet inerte dhe ndërtimore, skeletet e makinave, etj. që nga gjenerimi, transporti deri depozitimin e tyre	Bashkia Pukë , (Përgjegjësi i Shërbimeve & inspektorët bashkiakë); Kompanitë e ndërtimit	2016-2021

1.4	Forcimi i kooperimit ndër-institucional dhe ndërkufitar për monitorimin mjedisor dhe koordinimin e masave për përmirësimin e tij;	1.3.4	Projektim dhe ndërtim ose miratim të një vendepozitimi të përkohshëm për mbetjet ndërtimore dhe mbetje të tjera vëlimore brenda standarteve kombëtare.	Bashkia Pukë , (Përgjegjësi i Shërbimeve); Këshilli i Bashkisë	2017
		1.3.6	Organizimi i tryezave lokale me industrinë e ndërtimit për të inkurajuar përdorimin dhe riciklimin e këtyre materialeve	Bashkia Pukë , (Përgjegjësi i Shërbimeve); Industria e ndërtimit	2016- 2021
		1.4.1	Krijimi i dhe miratimi i një strukture lokale të inspektorëve bashkiak në lidhje me mjedisin dhe mbetjet	Bashkia Pukë ; Keshilli I Bashkise	2017
		1.4.2	Vendosja e gjobave dhe penalteteve ndaj personave fizike dhe juridike që shkelin rregullat e vendosura në rregulloren lokale të manaxhimit të mbetjeve	Bashkia Pukë , (Përgjegjësi i Shërbimeve & inspektorët bashkiak);	2017
		1.4.3	Përmirësimi i procedurave të licencimit mjedisor të ST në kooperim të ngushtë me strukturat e Agjensisë Rajonale të Mjedisit (ARM)	Bashkia Pukë ; ARM	2017
		1.4.5	Koordinimi në nivel rajonal dhe me njësitë lokale fqinje për monitorimin dhe parandalimin e ndotjes nga mbetjet, apo organizimin e shërbimit apo përdorimin e përbashkët të infrastrukturës së mbetjeve	Bashkia Pukë ; Qarku i Shkodrës, si dhe njësitë e tjera lokale	2016

8.2. Komponenti: Grumbullimi dhe Transportimi i Mbetjeve dhe Pastrimi i Rrugëve

2	Objektivi Strategjik	Veprimet e detajuara	Roli drejtues dhe Partnerët e tjerë	Afatet kohore
2.1	Përmirësimi i shërbimeve të pastrimit në qytetin e Pukës; Ofrimi i shërbimeve eficiente dhe cilësore;	2.1.1 Rinovimi i infrastrukturës aktuale të grumbullimit të mbetjeve - dhe blerja e kontenierëve të rinj shtesë.	Bashkia Pukë; (Përgjegjës shërbimesh, Dep. për Manaxhimin dhe Hartimin e Programeve Financiare-DMHPF);	2016
		Zëvendësimi i pikave të hapura prej betoni për grumbullimin e mbetjeve në një sistem të standardizuar me kontenierë me rrota si dhe riorganizimi i pikave të grumbullimit të mbetjeve sipas distancave të rekomanduara në këtë plan	Bashkia Pukë (Përgjegjësi i shërbimeve, DMHPF);	2016-2017
		2.1.2 Ngritja e sistemit të ndarjes së mbetjeve në burim, zbatimi në zona të ndryshme pilot (sipas skemës së propozuar në këtë plan)	Bashkia Pukë (Përgjegjës shërbimesh, DMHPF); NGO	2017
		2.1.3 Krijimi i skemave individuale (në burim) pilot të grumbullimit për konsumatorët e mëdhenj	Bashkia Pukë (biznese të mëdhenj, NGO)	2017
		2.1.4		
		Hartimi i marrëveshjeve efektive me konsumatorët e mëdhenj (p.sh. Hotelet, bizneset), për të specifikuar qartë përgjegjësitë dhe detyrimet e palëve në një shërbim të diferencuar;	Bashkia Pukë (Përgjegjës i shërbimeve, Bizneset të mëdhenj)	2017
2.1.5 Përmirësimi i produktivitetit të fuqisë punëtore: trajnimi i stafit,	Bashkia Pukë (Përgjegjësi i shërbimeve, DMHPF);	2016-2017		
Me anë të mjeteve të informimit dhe komunikimit (shih mjetet e informimit) të bëhen transparent për publikun kostot e shërbimeve të pastrimit sipas kontratave si dhe detyrimet, ndalimet, rregullat si dhe një informacion specifik rreth shërbimeve, orareve, iniciativave, etj;	Bashkia Pukë (Përgjegjësi i shërbimeve); NGO, Grupet e komunitetit, etj	2017-2019		

8.3. Komponenti: Depozitimi dhe Trajtimi i Mbetjeve

3	Objektivi Strategjik	Veprimet e detajuara	Roli drejtues dhe Partnerët e tjerë	Afatet kohore	
3.1	Mbyllja e fushës ekzistuese të depozitimit të mbetjeve dhe gjetja e zgjidhjeve mjedisore dhe ekonomike në zbatim të politikës kombëtare dhe rajonale në depozitimin e mbetjeve;	3.1.1	Kryerja e një studimi fizibiliteti për rehabilitimin dhe mbylljen e vendgrumbullimit lokal.	Bashkia Pukë , Ekspertë& Konsulentë të jashtëm	2016-2017
		3.1.2	Sigurimi i financimit për zbatimin e projektit të rehabilitimit;	Bashkia Pukë & Ekspertë, Konsulentë të jashtëm; Kompani private	2016-2017
		3.1.3	Rehabilitimi i venddepozitimit lokal (sipas projektit)	Bashkia Pukë , MTI; Këshilli Bashkiak, Donatorë	2018-2019
		3.1.4	Hartimi dhe miratimi I një plani mjedisor të monitorimit dhe kujdesi pas mbylljes.	Bashkia Pukë & Këshilli Bashkiak	2017-2018
		3.1.5	Lobim institucional pranë qeverisë qendrore (MTI) për financimin e projektit të landfillit të ri ndër-vendor	Bashkia Pukë & Këshilli Bashkiak, Donatorë, NGO, etj	2017-2018
		3.1.6	Gjetja e mundësive alternative me NGO, Projekte, Donatorë për financimin e projektit të landfillit të ri ndër-vendor	Bashkia Pukë & Këshilli Bashkiak, Donatorë, NGO, etj	2018
		3.1.7	Gjetja e zgjidhjeve financiare për të mbuluar koston e rritur të depozitimit në landfillin e Bushatit, nëse bëhet subvencionim nga qeveria qendrore	Bashkia Pukë & Këshilli Bashkiak, Qeveria Qendrore	2020

8.4. Komponenti: Ndarja dhe Riciklimi i mbetjeve

4	Objektivi Strategjik	Veprimet e detajuara	Roli drejtues dhe Partnerët e tjerë	Afatet kohore
4.1	Promovimi i ndarjes dhe minimizimit të mbetjeve në burim si dhe në të gjitha stadet e gjenerimit të tyre duke aplikuar skema të përshtatshme pilot; Progresi drejt objektivave kombëtarë për minizimin e mbetjeve në nivel lokal.	4.1.1 Mobilizimi i përfshirjes së komunitetit në skemat pilot, bërja e anketimeve paraprake për vlerësimin e vullnetit për t'u përfshirë para se të përzgjidhen zonat e dëshiruara	Bashkia Pukë , NGO, Komuniteti, vullnetarë,	2016- 2017
4.1.2 Hartimi i një plani-pune specifik për zbatimin e skemave të ndarjes së mbetjeve, i cili duhet të koordinohet me sistemin ekzistues të grumbullimit të mbetjeve të tjera urbane		Bashkia Pukë , (Përgjegjësi i shërbimeve, ekspertë të jashtëm	2016-2017	
4.1.3 Krijimi dhe zbatimi i skemave pilot të riciklimit dhe kompostimit të shtëpi sipas skemave pilot të rekomanduara në këtë plan		Bashkia Pukë , Ekspertë& Konsulentë të jashtëm; biznese të riciklimit, Komuniteti	2017	
4.1.4 Organizimi i takimeve në komunitet dhe me biznese, para dhe gjatë fillimit të skemave pilot për të mbështetur përpjekjet/programet e ndërgjegjësimit dhe edukimit për rritur cilësinë dhe nivelin e përfshirjes së komunitetit.		Bashkia Pukë , Ekspertë & Konsulentë të jashtëm; biznese të riciklimit, Komuniteti	2016- 2021	
4.1.5 Organizimi i takimeve me grupet e interesit ne rajon dhe me gjerë. Reklamimi i faciliteteve ricikluese si dhe skemave të grumbullimit të diferencuar, skemave të kompostimit		Bashkia Pukë , Ekspertë & Konsulentë të jashtëm; biznese të riciklimit, Shoqata e Bashkive	2016- 2020	
Monitorimi i zbatimit të skemave të ndarjes së mbetjeve, riciklimit dhe kompostimit: efektivitetit dhe cilësisë së funksionimit ashtu dhe sasisë së mbetjeve që ndahet dhe përpunohet; Mbajtja e një regjistri javor për këto të dhëna dhe relatimi çdo muaj pranë grupit mbikqyrës në bashki;		Bashkia Pukë , Ekspertë & Konsulentë të jashtëm; biznese të riciklimit	2016-2020	
4.1.6 Lidhja e marrëveëshjeve bashkëpunimi/pjesëmarrje me bizneset e mëdhenj ashtu dhe nëse është e mundur me komunitetin e skemave pilot për detyrimet dhe përfitimet e palëve.		Bashkia Pukë , Ekspertë, bizneset e mëdhenj të qytetit, konsumatorët e skemave pilot	2016-2017	
4.1.7 Kryerja e studimeve të fizibilitetit dhe analiza ekonomike mbi zhvillimin lokal të kompostimit në nivel lokal ose ndër-lokal		Bashkia Pukë , Ekspertë & Konsulentë të jashtëm;	2017	
4.2	Stimulimi dhe mbështetja e sektorit privat lidhur me aktivitetet e riciklimit dhe kompostimit	4.2.1 Inkurajimi i shtrirjes së skemave të riciklimit dhe kompostimit në shtëpi përmes bashkë-financimit me bizneset e riciklimit dhe komunitetin	Bashkia Pukë , Ekspertë & Konsulentë të jashtëm; biznese të riciklimit në rajon	2017
4.2.2 Promovimi dhe zhvillimi i tregjeve lokale për materialet e riciklueshme		Bashkia Pukë , Ekspertë të jashtëm; biznese të riciklimit në rajon	2017-2020	

8.5. Komponenti: Aspektet Financiare

5	Objektivi Strategjik	Veprimet e detajuara	Roli drejtues dhe Partnerët e tjerë	Afatet kohore	
5.1	Forcimi i kuadrit financiar të manaxhimit të mbetjeve, marrvëshjeve dhe kontratave; Krijimi një sistemi financiar të përmirësuar (lidhur me buxhetin, investimet e nevojshme)	5.1.1	Aplikimi çdo vit i metodologjisë së "Llogaritjes së plotë të kostos sipas modelit të DLDP " kur shpenzimet kapitale vlerësohen dhe llogaritet përgjatë gjithë jetës së dobishme të makinave dhe kontenerëve	Bashkia Pukë (Përgje. Shërbimesh, dhe Dep. për Manaxhimin dhe Hartimin e Programeve Financiare-DMHPF)	2017-2021
		5.1.2	Rritje progresive e buxhetit vjetor operacional+mirëmbajtjes drejt mbulimit total të kostove operacionale dhe kostos kapitale	Bashkia Pukë (Përgj Shërbimesh, dhe Dep. DMHPF), Këshilli Bashkiak	2017-2021
		5.1.3	Kompesime financiare për konsumatorët me pamundësi për të paguar (me asistencë sociale apo me të ardhurave të ulëta) dhe jo për grumbullim inefficient të tarifave	Bashkia Pukë (Përgj Shërbimesh, dhe Dep. DMHPF), Këshilli Bashkiak	2017
		5.1.4	Hartimi i projekteve konkrete dhe të kërkohet mbështetje financiare për investimet e mëdha nga fondet e qeverisë, donatorë, hua nga institucione financiare apo banka	Bashkia Pukë , Këshilli Bashkiak	2017-2020
		5.1.5	Rifreskimi i bazës së të dhënave të konsumatorëve duke synuar rritjen e numrit të tarifë paguesve drejt mbulimit total	Bashkia Pukë (Policia Urbane, Përgj. Shërbimesh, dhe Dep. MHPF), Këshilli Bashkiak	2017-2018
		5.1.7	Aplikimi i penaliteve të qarta efektive, dhe procedurave detyruese për mos pagimin e tarifave të mbetjeve	Bashkia Pukë (Policia Urbane, Insp. Shërbimesh, dhe Dep. MHPF), Këshilli Bashkiak	2017-2021
		5.1.8	Vendos stimuj për minimizimin, riciklimin dhe kompostimin e mbetjeve: Aplikimi i uljeve në tarifatat e heqja e tyre për konsumatorët e përfshirë në programet pilot të minimizimit.	Bashkia Pukë (Përgjegj. Shërbimesh, dhe Dep. MHPF), Këshilli Bashkiak	2018
		5.1.9	Rishikimi dhe përmirësimi i tarifimit të bizneseve, në përputhje të plotë me parimin "ndotësi paguan" dhe përcaktimet e bëra në këtë plan	Bashkia Pukë (Përgj. Shërbimesh, dhe Dep. MHPF), Këshilli Bashkiak	2017-2019
		5.1.10	Kryerja e studimeve periodike (vjetore) mbi "Dëshirën për të paguar" dhe "Mundësinë për të paguar" nga qytetarët;	Bashkia Pukë (Dep.MHPF, Përgj. Shërbimeve), OJQ-të, Vullnetarë	2017-2020
		5.1.11	Rishikimi i strategjisë së mbulimit të kostove dhe nivelit të tarifave, bazuar në analizën e zhvilluar në plan dhe marrja në konsideratë e performancës së grumbullimit, studimin e dëshirës për të paguar, kostove dhe objektivave si dhe indikatorët financiar të përcaktuar në këtë plan	Bashkia Pukë (Dep.MHPF, Insp. Shërbimeve) Ekspertë të jashtëm	2017-2019
5.1.12	Transparenca dhe komunikimi: Proçesi i caktimit të tarifave duhet të jetë transparent dhe duhet t'i komunikohet siç duhet të gjitha palëve të përfshira: duke përdorur metodat e komunikimit në masë si dhe atë "derë më derë"	Bashkia Pukë (Dep.MHPF, Përgj Shërbimeve), OJQ-të, Vullnetarë, OJQ	2016-2019		

8.6 Komponenti: Ndërgjegjësimi Publik dhe Edukimi

6	Objektivi Strategjik	Veprimet e detajuara	Roli drejtues dhe Partnerët e tjerë	Afatet kohore	
6.1	Sensibilizimi i komunitetit dhe bizneseve për t'u berë pjesë e iniciativave të bashkisë për mbajtjen pastër të qytetit si dhe për aplikimin e skemave inovative për minimizimin e mbetjeve;	6.1.1	Ofrimi i vazhdueshëm i informacioneve të përgjithshme për publikun dhe bizneset; broshura informative, buletinë, postera, rrjete sociale, etj	Bashkia Pukë; Konsulentë & Ekspertë të jashtëm të komunitetit, Bizneset e riciklimit, OJQ-të.	2016-2021
		6.1.2	Ofrimi i informacioneve specifik për grupet e interesit (konsumatorët në zonat pilot)	Bashkia Pukë; Konsulentë & Ekspertë të jashtëm të komunitetit, Bizneset e riciklimit, OJQ-të.	2013-2015
		6.1.3	Lançimi i nismave të reja (grumbullimi individual i mbetjeve, riciklimi dhe kompostimi) duke përdorur promovimin në TV, radio lokale dhe gazeta;	Bashkia Pukë; Bizneset e riciklimit, OJQ-të.	2011-2015
		6.1.4	Krijimi i grupeve në komunitet për promovimin e edukimit dhe ndërgjegjësimin në zonat pilot dhe konsumatorët pilot	Bashkia Pukë; Konsulentë & Ekspertë të jashtëm të komunitetit, Bizneset e riciklimit, OJQ-të.	2017
		6.1.5	Hartimi dhe shpërndarja e paketave të informacionit sipas grupeve të interesit (qytetarët, bizneset, shkollat, industria, etj)	Bashkia Pukë; Komuniteti, Bizneset e riciklimit, OJQ-të, Donatorë	2017-2019
		6.1.6	Përdorimi i mjeteve teknologjike dhe kontenierët për të ofruar informacion të përgjithshëm (slogan, numrat e kontaktit, grafikët e shërbimit)	Bashkia Pukë	2017
		6.1.7	Realizimi i fushatës "derë më derë" për të përfshirë popullatën dhe bizneset në mënyrë eficiente mbi aktivitetet e riciklimit dhe ndarjes në burim	Bashkia Pukë; Bizneset e riciklimit, Vullnetarë, OJQ-të,	2017-2018
		6.1.8	Hartimi i programeve dhe fushatave "vijuese" të riciklimit për të përmirësuar cilësinë e ndarjes në burim përmes programeve të riciklimit	Bashkia Pukë; Konsulentë & Ekspertë të jashtëm, Bizneset e riciklimit, Vullnetarë, OJQ-të.	2018-2020
		6.1.9	Hartimi dhe shpërndarja e udhëzuesve dhe ilustrimeve për riciklimin dhe kompostimin, për shkollat, bizneset, banorët	Bashkia Pukë; Konsulentë & Ekspertë të jashtëm të komunitetit, Bizneset e riciklimit, OJQ-të.	2017-2019

9. RISHIKIMI I PLANIT

Ndjekja e zbatimit të planit duhet të jetë një proces i vazhdueshëm me vlerësime periodike (çdo 5 vjet) ose më shpesh nëse është e nevojshme për vlerësimin dhe rishikimin e objektivave dhe masave. Monitorimi dhe vlerësimi mund të funksionojë si një bazë për rishikimin e planit.

Çështje të rëndësishme për t'u marrë në konsideratë kur të analizohet ky plan janë sigurisht vlerësimi nëse objektivat janë përmbushur, nëse masat e parashikuara kanë qenë efektive apo jo. Një plan duhet të rishikohet gjithashtu, kur politika kombëtare e mbetjeve rekomandon apo detyron ndryshime thelbësore në mënyrën e manaxhimit të mbetjeve apo vendos objektiva të ndryshëm në funksion të obligimeve ndërkombëtare. Në këto raste, plani duhet të përballet me ndryshime të thella ose mund të jetë i nevojshëm hartimi i një plani të ri.

Përgjatë zbatimit të planit, duhen analizuar në mënyrë të vazhdueshme faktorët kryesorë që impaktojnë në parashikimet dhe objektivat e vëna në plan, si zhvillimi i popullsisë, ndryshimet lidhur me konsumin dhe llojin e mbetjeve të gjeneruara nga industritë apo ekonomitë shtëpiake. Gjithashtu analizimi i këtyre faktorëve shërben për të vlerësuar programet dhe projektet në proces apo që priten të fillojnë.

9.1. Monitorimi

Ky plan duhet të parashikojë hapat në vazhdim, indikatorët dhe mjetet për të vlerësuar punën e bërë, për të verifikuar nëse objektivat janë përmbushur dhe të raportojnë tek vendimmarrësit. Qëllimi është që të sigurojë që autoriteteve përgjegjëse u është dhënë mundësia për të ndjekur zhvillimin dhe zbatimin e planit dhe të vendosin mbi masat shtesë, nëse është e nevojshme. Studimi bazë, i kryer për qëllim të këtij plani, do të shërbejë si një status bazë mbi të cilën do të vlerësohen arritja e objektivave dhe targeteve dhe mbi të cilin do të maten ndryshimi i indikatorëve të performancës së planit.

Monitorimi i planit duhet të jetë një proces i vazhdueshëm me vlerësime periodike dhe, nëse është e nevojshme mund të kërkojë rishikimin e objektivave dhe masave të planit. Monitorimi i planit do të shërbejë për:

- Për të dhënë informacion të vazhdueshëm tek bashkëpunëtorët dhe grupet e interesit, mbi statusin e zbatimit të planit;
- Për të analizuar statusin dhe për të vlerësuar efektivitetin e skemave të zbatuara;
- Për të përshtatur, modifikuar ose forcuar skemat apo programet në proces, ose për të krijuar të reja më të përshtatshme apo të efektshme;
- Për të mësuar, përditësuar dhe shpërndarë informacion dhe njohuri.

Si kryhet monitorimi dhe vlerësimi

Bashkia duhet të ndjekë këto hapa në kryerjen e procesit të monitorimit dhe të vlerësimit të planit, si më poshtë:

- 1) Rishikimi i situatës: Rishikimi i objektivave dhe synimeve, kontrolli nëse ato i përshkatan kontekstit real dhe vlerësimi i tyre me anë të indikatorëve;
- 2) Mbledhja e evidencave sasiore dhe cilësore që lidhen me mbetjet;
- 3) Analizimi i evidencave: Analizimi i të dhënave për të matur progresin, krahasimi i rezultateve me objektivat dhe synimet, kontrolli nëse objektivat janë arritur në një afat kohor të dëshiruar;
- 4) Dokumentimi i konkluzioneve
- 5) Ndarja dhe diskutimi i konkluzioneve: Gjetjet duhet të ndahen me palët e interesuara dhe domosdoshmërisht me vendimmarrësit.

Kryetari i bashkisë duhet të ngarkojë një grup pune përgjegjës apo zyrtarë të caktuar, brenda stafit të bashkisë, me përgjegjësinë e monitorimit dhe vlerësimit të planit. Grupi i punës duhet të përfshijë zyrtarë të administrimit të mbetjeve, administrimi financiar, struktura të mjedisit dhe kontrollit të territorit dhe konsulentëve të jashtëm.

10. IMPAKTI I PROCESIT TË PLANIFIKIMIT

Aspektet e shërbimit të manaxhimit të	Fund 2015	Objektivat e Planit	Fund 2016
Cilësia e			
<i>Grumbullimi i mbejve</i>	<ul style="list-style-type: none"> Në Bashkinë Pukë shërbimi ofrohet në 3 njësi nga 5 gjithsej. Dy njësi të Qelez dhe Rrape nuk kishin shërbim. NJA Puke dhe Qerret Operonin si një njësi më vete dhe shërbimi i grumbullimit kryhet nga një mjet i vetëm 7ton, ndërsa në njësinë Gjegjan shërbimi ofrohet me një mjet të hapur. Mungonte standardizimi i shërbimit - mjetet e transportit nuk ishin të përshatshme për kontenerët (rastë Njësia Gjegjan, pasi mjeti i hapur nuk ishte aspak i përshatshëm për grumbullimin e mbejve nga kontenerët 1.1m3). Mjetet teknologjike të transportit të mbejve ishin teje të amortizuar duke ulur cilësinë e ofrimit të shërbimit. Në disa njësi kontenerët ishin teje të amortizuar - njësi Gjegjan. 	<ul style="list-style-type: none"> Mbulimi i të gjithë territorit të Bashkisë Pukë me shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbejve; Përmirësimi i shërbimeve të pastrimit në të gjitha NJA ku ky shërbim ofrohet aktualisht Ofrimi i shërbimeve të mbejve efikente dhe efikase; Forcimi i kuadrit financiar të manaxhimit të mbejve, marrëveshjeve dhe kontratave; Krijimi një sistemi finaciar të përmirësuar (lidhur me buxhetin, investimet e nevojshme); Mbyllja e fushës ekzistuese të depozitimit të mbejve dhe gjetja e zgjidhjeve mjedisore dhe ekonomike në zbatim të politikës kombëtare dhe rajonale në depozitimin e mbejve; Reduktimi depozitimeve ilegale të mbejve urbane dhe sidomos të mbejve voluminoze; Parandalimi i rrezikut nga gjenerimi dhe depozitimi pa kriteri mbejve të rrezikshme (si dhe mjeksore) në zbatim të legjislacionit shoqiptar; 	<ul style="list-style-type: none"> Gjatë procesit të hartimit të planit bashkia u mundësua me analizat përkatëse në lidhje me nevojën për kontenerë dhe mjet teknologjik për të përmirësuar standardin e ofrimit të shërbimit. Bashkisë ju prezantuan 2 skenarë të mundshëm të ofrimit të shërbimit. Dy skenarët propozonin ndarjen e bashkisë në dy zona shërbimi, ku u analizuan edhe kostot përkatëse. Gjatë planifikimit bashkia u udhëzua për shtrirjen e shërbimit në zonat pa shërbim. Bashkia në kuadër të një bashkëfinancimi bëri blerjen e një mjeti teknologjik 7ton dhe të një fadrome për të mbuluar me shërbim edhe zonat e pa mbuluara. Bashkia u mundësua me skenarë të lëvizjes së mjeteve në territorin e saj për të optimizuar kohën dhe përdorimin e makinave.
Qëndrues			
<i>Grumbullimi i diferencuar</i>	<ul style="list-style-type: none"> Në bashki nuk kishte asnjë iniciativë për grumbullimin e diferencuar dhe ricklimin e mbejve, ndërsa bashkia kishte një eksperiencë për kompostimin e mbejve. 	<ul style="list-style-type: none"> Forcimi i kooperimit ndër-institucional dhe ndërkufitar për monitorimin mjedisor dhe koordinimin e masave për përmirësimin e tij; 	<ul style="list-style-type: none"> Gjatë procesit të planifikimit bashkisë i është propozuar plani për minimizimin e mbejve së bashku edhe me një plan ndërgjegjësimi për komunitetin në lidhje me kompostimin.
<i>Trajtimi i mbejve sipas legjislacionit</i>	<ul style="list-style-type: none"> Mbejjet në territorin e Bashkisë Pukë depozitoheshin në venddepozitimet e njësisë Pukë dhe njësisë Gjegjan, jashtë kushteve higjieno sanitare. Mbejjet grumbulloheshin nga kontenerët 1.1m3 dhe depozitohen direkt në këto fusha të hapura, ku në shumë raste janë pranë përranjve të lumenjve, si ajo e Pukës. 	<ul style="list-style-type: none"> Sensibilizimi i komunitetit dhe bizneseve për t'u berë pjesë e iniciativave të bashkisë për mbajtjen pastër të qytetit si dhe për aplikimin e skemave inovative për minimizimin e mbejve; Promovimi i ndarjes dhe minimizimit të mbejve në burim si dhe në të gjitha stadet e gjenerimit të tyre duke aplikuar skema të përshatshme pilot; Relaizimi i objektivave kombëtare për minimizimin e mbejve në nivel lokal 	<ul style="list-style-type: none"> Në skenarët e propozuar për manaxhimin e mbejve dhe trajtimin final, një nga alternativat e trajtuara është edhe depozitimi i mbejve në landfillin e Bushalit. Për këtë alternativë janë llogaritur edhe kostot përkatëse që duhet të përballojë bashkia në të ardhmen kur mbejjet të dërgohen në landfill.
<i>Mbrojtja e mjedisit në trajtimin dhe depozitimin e mbejve</i>	<ul style="list-style-type: none"> Venddepozitimet e mbejve janë toka të hapura pa asnjë lloj kriteri mbrojtës. I gjithë shllami i mbejve depërton në shtresat nëntokësore. 		<ul style="list-style-type: none"> Gjatë fazës së planifikimit është hartuar një plan për rehabilitimin e venddepozitimit në njësinë Pukë, si objektiv afatmesëm, si një zgjidhje e përkohshme për venddepozitimin e mbejve, deri në zgjidhjen përfundimtare.
Qëndrues			
<i>Rekuperimi i kostos</i>	<ul style="list-style-type: none"> Në dy njësi të që nuk ofrohet shërbim, nuk kishte buxhet të alokuar dhe as nuk aplikoheshin tarifat për mbejjet. Në njësi të ku aplikoheshin, niveli i grumbullimit të tarifës ishte (48% e familjeve kanë paguar, 89% e BV kanë paguara, 55% e BM kanë paguar, 94% e institucioneve kanë paguar). 		<ul style="list-style-type: none"> Të gjithë skenarët e propozuar për sistemin e manaxhimit të mbejve janë shoqëruar me llogaritje kostosh dhe përcaktimi i tarifave në varësi të përqindjes të pagesës së tyre. Është zgjedhur që të llogariten tarifat në varësi të përqindjes të pagesës së tyre me qëllim që në të gjitha rastet të sigurohet mbulimi i kostos nga tarifat.
<i>Eficienca e mbledhjes së tarifës</i>	<ul style="list-style-type: none"> E vetmja mënyrë e mbledhjes së tarifës është në zyrat e bashkisë. Në rast të mos pagesës qytetarët nuk mundësohen me shërbime administrative. 		

ANEKSI I: PLANI I DETAJUAR PËR REHABILITIMIN E VEND-DEPOZITIMIT TË MBETJEVE

Vend-depozitimi i Pukës ka shërbyer si venddepozitim mbetjesh urbane duke filluar që në muajin gusht të vitit 2012. Grumbullimi i mbetjeve të Bashkisë së Pukës në këtë vend u evidentua si zgjidhje e përkohshme e problemit të mbetjeve urbane. Më parë ato depozitoheshin pa asnjë kriter, disa metra larg nga venddepozitimi në fjalë, duke u shpërndarë në të gjithë kodrën ku ndodhet vend-depozitimi aktual. Hapja e këtij vend-depozitimi pasoi me mbylljen e të mëparshmit dhe grumbullimin e mbetjeve në vend-depozitimin e sotëm të Pukës. Vend-depozitimi manaxhohet nga Bashkia Pukë, ku NJA Pukë dhe Qerret depozitojnë mbetjet e tyre në zonë.

Figura 27 Vend-depozitimi i mëparshëm i mbetjeve në Pukë, tashmë i mbyllur dhe rehabilituar

Strategjia Kombëtare e Mbetjeve⁷ rekomandon zbatimin e aktiviteteve të parandalimit, riciklimit apo ripërdorimit dhe trajtimit të mbetjeve me rikuperim energjie, para se mbetjet të përfundojnë në vendet finale të asgjësimit të tyre, pra në landfille sanitare. Duke marrë në konsideratë statusin aktual të manaxhimit të mbetjeve urbane në vend, janë përcaktuar standarte dhe janë vendosur afate konkrete⁸ për përmirësimin e kushteve teknike dhe mjedisore për të gjithë vendet e depozitimit të mbetjeve urbane dhe përdorimit të impianteve të kontrolluara dhe inxhinierike për trajtimin final të mbetjeve.

Sipas VKM 452/2012 për landfillët e mbetjeve, njësitë vendore që kanë në administrim një venddepozitim për mbetjet urbane, pavarësisht nëse janë pajisur me leje mjedisi, brenda 2 viteve⁹ nga hyrja në fuqi e këtij vendimi, duhet të përgatisin një plan përmirësimi të venddepozitimit dhe ta paraqesin atë për miratim pranë Agjencisë Kombëtare të Mjedisit. Agjencia Kombëtare e Mjedisit, pasi miraton planin e përmirësimit, ia dërgon atë për shqyrtim Komitetit Ndërmintor për Mbetjet, i cili vendos për masat që duhen marrë dhe periudhën e nevojshme të tranzicionit për përmbushjen e tij. Periudha e tranzicionit nuk duhet të zgjatë më shumë se 8 (tetë) vjet pas hyrjes në fuqi të këtij vendimi.

⁷ Ministria e Mjedisit, 2011

⁸ VKM 452/2012

⁹ Brenda vitit 2014

Gjendja e ekzistuese e venddepozitimi të mbetjeve në Fushë Qarr

Vendndodhja

Bashkia e Pukës ndodhet në pjesën verilindore të vendit. Relievi i bashkisë karakterizohet nga një terren i thyer malor me lartësi mesatare 780-850 m mbi nivelin e detit. Qendra më e madhe urbane e bashkisë është qyteti i Pukës me sipërfaqe 40.21 km². Vend-depozitimi i Pukës ndodhet në Fshatin Gomsiqe të Bashkisë së Pukës, në zonën e quajtur Qafa e Qerretit (ose Fusha e Qarrit siç e njohin banorët vendas) rreth 4 km larg qytetit të Pukës, ndërmjet Kçirës në jugperëndim (3.5 km largësi), Qerretit të Madh në veriperëndim (2.5 km në linjë ajrore) dhe qytetit të Pukës në verilindje (4-5 km). Kodra në të cilën është ndërtuar vend-depozitimi është 763 m mbi nivelin e detit. Terreni është kryesisht malor i ulët.

Vend-depozitimi i Pukës ndodhet në Qafën e Qerretit. Kjo qafë është formuar nga bashkimi i shpateve të dy gungave relativisht të larta duke marrë një formë konike të lehtë. Forma konike ka favorizuar grumbullimin e dherave përreth si rezultat i rrëshqitjes së dheut të shtyrë nga forca e gravitetit ose pjerrësia. Shtresa e dheut në vendin ku është hapur gropa e vend-depozitimit arrin deri në 3m thellësi. Vend-depozitimi është rreth 60 metra i gjatë dhe rreth 45 metra i gjerë, me sipërfaqe 2,700m². Gropa e vend-depozitimit arrin deri në 4 metra thellësi¹⁰. Vend-depozitimi ka një kapacitet prej 10,800m³. Rreth 1/2 e volumit të vend-depozitimit është e mbushur me mbetje. Pjesa tjetër mendohet të mbushet gjatë 2-3 viteve të ardhshme¹¹. Venddepozitimi i mbetjeve urbane është ndërtuar dhe përdoret prej vitit 2012, duke zëvendësuar vendin e mëparshëm të depozitimit të mbetjeve, ngjitur me të. Projekti i rehabilitimit të vend-depozitimit të mbetjeve, përfshinte edhe punimet për mbylljen e fushës së vjetër të mbetjeve ashtu dhe rikonstruksionin e rrugës nga rruga ekzistuese kombëtare (Qafë-Qerret) deri në fushën ku depozitohen mbetjet urbane, gjatësia e këtij segmenti rrugë është 1050 m.

Figura 28 Pamje nga fusha e venddepozitimit të mbetjeve në Pukë

Në vend-depozitimin e Pukës depozitohen mbetje urbane nga NJA e Pukës dhe NJA e Qerretit. Mbetjet depozitohen rreth 3-4 herë në javë dhe arrijnë një mesatare prej rreth 4 ton mbetje urbane të ngurta në ditë. Sipas të dhënave të Bashkisë Pukë, këtu shkarkohen mbetjet urbane të të gjitha llojeve, nga komponentët organikë, mbetje të riciklueshme dhe mbetjet e përziera. Për shkak të mungesës së kontrollit në pikat e grumbullimit të mbetjeve (*kontenierët*), në fushë mund të gjënden mbetje industriale, spitalore

¹⁰ 1.5 nën sipërfaqen e tokës dhe 2-2.5m mbi nivelin e saj

¹¹ Nëse nuk aplikohet ngeshja e mbetjeve në fushë (densiteti 350-500 kg/m³)

dhe mbetje të tjera të rrezikshme. Në fushë nuk aplikohet ndonjë aktivitet përpunues bazik si, p.sh., ngeshja e mbetjeve, apo veçimi dhe trajtimi i shllamit, ndërkohë që ndërhyhet me fadromë herë pas here për shtyrjen e mbetjeve nga rruga për në brendësi të fushës. Ndërkohë, shllami dhe ujrat sipërfaqësore që grumbullohen në fushë largohen prej saj nëpërmjet një çarje të karrierës në pjesën lindore të fushës.

Figura 29 Vendi i largimit të shllamit dhe ujrave të shiut nga vend-depozitimi

Gjeomorfologjia dhe hidrologjia e zonës së vend-depozitimit

Vend-depozitimi i mbetjeve ndodhet në njësinë gjeologjike të Mirditës¹². Kjo zonë përbëhet nga shkëmbinj të fortë të klasifikuar si të Jurasikut të Mesëm, lercolite plagioklazike që janë tipikë të Masivit të Krrabit, pjesë gjeologjike e Masivit të Mirditës. Shkëmbinjte klasifikohen kryesisht si shkëmbinj magmatikë dhe metamorfikë. Në përgjithësi shkëmbinjte janë kompaktë. Megjithatë, dallohen për çarje të vogla, në të shumtën e rasteve të mbushura me material dytësor¹³. Masivi i Krrabit dallohet për praninë e një akuiferi me porozitet çarjesh ku çarjet nuk janë të thella (thellësia nuk është përcaktuar) përjashto rastet ku ka shkëputje tektonike¹⁴ fenomen ky që nuk është i pranishëm në territorin e vend-depozitimit. Ujë-përcjellshmëria është e ulët për shkak të përbërjes së natyrës magmatike e metamorfike të shkëmbinjve. Akuiferi nuk ka kapacitet të lartë ujëmbajtje. Mbushja e tij bëhet nëpërmjet rreshjeve ndërsa derdhja e tyre nëpërmjet përrenjve të vegjël me prurje mjaft të kufizuar (nga 0.1 l/s deri në 15 l/s)¹⁵. Bashkitë e Pukës dhe Fushë-Arrëzitet furnizohen me ujë pikërisht nga ky akuifer¹⁶.

Trupi më i madh ujqor sipërfaqësor në zonën e Pukës është përroi i Gomsiqes i cili derdhet në rezervuarin e Vaut të Dejës. Puka ka edhe dy rezervuarë në afërsi të qytetit. I pari ndodhet ngjitur me qytetin ndërsa i dyti ndodhet rreth 1.5 km në largësi nga qyteti. Vend-depozitimi ndodhet vetëm 1.3 km nga rezervuari i Pukës dhe 4-5 km nga qyteti. Përroi i Gomsiqes furnizohet me ujë nga një rrjet përrenjsh të vegjël që burojnë nga malet ose furnizohen nga reshjet e shiut dhe të dëborës. Një ndër degëzimet veriore të përroit të Gomsiqes është edhe përroi i Muhamet Beqirit (emër me të cilin njihet nga banorët e zonës), i cili rrjedh në drejtim juglindje. Përroi i Muhamet Beqirit ka karakter të përkohshëm sepse ushqehet nga reshjet e shiut ose të dëborës. Si rrjedhojë, rrjedh kryesisht në stinën e dimrit dhe në pranverë, deri në

¹² Gjeoresurset dhe Gjeoreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Shkodrës, Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, 2014

¹³ Gjeoresurset dhe Gjeoreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Shkodrës, Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, 2014

¹⁴ Shih shënimin N. 1

¹⁵ Gjeoresurset dhe Gjeoreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Shkodrës, Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, 2014

¹⁶ Gjeoresurset dhe Gjeoreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku i Shkodrës, Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, 2014

shkrirjen e plotë të dëborës. Përroi i Muhamet Beqirit bashkohet me përroin që rrjedh drejtpërsëdrejtë nga Rezervuari më i lartë i Pukës. Mbas këtij bashkimi, përroi i Muhamet Beqirit, së bashku me përroin që buron nga rezervuari i largët i Pukës, rrjedh në drejtim lindje-veri-perëndim dhe bashkohet me Përroin e Gomsiqes mbas 5-6 km.

Toka e zonës së vend-depozitimit klasifikohet si tokë e murrme pyjore¹⁷ ose shkëmbore. Shpesh në literaturë është klasifikuar edhe si Orthent¹⁸, tokë malore me shtresë shumë të hollë e të pazhvilluar dheu prej 0-15cm e përzier me gurë. Tekstura e tokës, e si rrjedhojë edhe shpejtësia e përshkueshmërisë së ujit në tokë, është e panjohur. Zona përreth vend-depozitimit është e mbjellë me pishë të zezë që është edhe karakteristike e zonave malore mesdhetare si Puka.

Figura 30 Pamje nga shtresa e tokës pranë venddepozitimit

Situata mjedisore e venddepozitimit të Fushë Qarrit

Nga informacionet e mbledhura më parë dhe nga vizita në terren rezulton se vend-depozitimi i mbetjeve në Pukë nuk respekton standardet minimale mjedisore dhe teknike. Ky vend-depozitim është thjesht një gropë e hapur nga Bashkia e Pukës me përmasat e cituara më sipër. Gropa nuk ka asnjë shtresë apo veshje në pjesën e saj të poshtme apo anësore që të shërbejë si pengesë për depërtimin e shllamit në ujërat sipërfaqësore e nëntokësore të zonës, ose në tokë. Si shtresë mbrojtëse shërben vetëm shtresa e dheut ose toka mbi të cilën hidhen mbetjet. Shkalla e kontrollit gjatë pranimin të mbetjeve në fushë është tepër e ulët. Bashkia kontrollon vetëm makinat e transportit që ka vetë në operim dhe deklaron se nuk kemi shkarkime informale apo nga palë të tjera në fushë. Shkarkimi i mbetjeve bëhet në një sipërfaqe të dizenuar për këtë qëllim nën vëzhgimin e personelit (*shoferit të makinës teknologjike, ndërkohë mungojnë roje apo punonjës të tjerë në fushë*). Si rezultat mbetjet nuk kontrollohen, peshohen apo regjistrohen.

Ndërkohë nuk merret ndonjë masë për kontrollin e përhapjes së mbetjeve nga era, përhapjen e mizave dhe parazitëve apo edhe të baltës nga lëvizja e makinave, kontrollit të zjarreve (*nuk ekzistojnë djegiet rutinë të mbetjeve, apo nuk ekzistojnë dhe zbatohen procedurat për parandalimin e zjarrit dhe fikjen e tij në raste emergjence apo aksidentale*). Shkalla e monitorimit dhe e verifikimit të kontrollit mjedisor pothuajse nuk

¹⁷ Pyjet e virgjër të Shqipërisë, Vëzhgim Ekologjik, Instituti i Burimeve Ekologjike, 1997

¹⁸ *The status of soil survey in Albania and some of its major environmental findings*. P. Zdruli, S. Lushaj. 2001

ekziton, nuk ka kontroll mbi ujrät sipërfaqësorë dhe nëntokësorë, manaxhimin e shllamit dhe gazit, etj. Si rrjedhojë, **shqetësimi kryesor** që ngre grumbullimi i mbetjeve në vend-depozitime të papërshtatshme si ai i Pukës është **ndotja e ujërave sipërfaqësorë e nëntokësorë me metale të rënda** si Pb, Cd, As and Cr, Zn, Ba, Mn, Cu, Co, Ni, Br, **me kripëra** si sulfate, nitrate dhe kloride, me metale radioaktive si U, Sr, Rb, Nd, Sb, Sm dhe V dhe **me ndotje bakterologjike**. Nëse lihen të pakontrolluara, ujërat e ndotura që rrjedhin nga fusha e mbetjeve, mund të emigrojnë (*nëpërmjet rrjedhjeve ose depërtimit*) në përrrenjtë e zonës ose t'i bashkohen ujërave nëntokësore të akuiferit të zonës. Ka shumë mundësi që sasia e rrjedhjeve në këto burime të shtohet edhe më shumë në kohën e rreshjeve. Në vend-depozitim të Pukës, **emigrimi i ndotjes në ujërat sipërfaqësore ose nëntokësore mbetet një shqetësim**. Kjo për arsyen se përroi i Muhamet Beqirit dhe ujërat që rrjedhin nga vend-depozitimi bashkohen në pjesën juglindore të venddepozitimit, vetëm në largësinë 1m nga gropa. Si rrjedhojë, rrjedha e përroit të Muhamet Beqirit merr me vete ujërat e ndotura që rrjedhin nga ky vend-depozitim. Pasi bashkohet me shkarkimet e lëngëshme të vend-depozitimit, në largësinë 1-2km, përroi i Muhamet Beqirit bashkohet me përroin që rrjedh drejtpërsëdrejtë nga Rezervuari i Pukës. Mbas këtij bashkimi, përroi i Muhamet Beqirit së bashku me përroin që buron nga rezervuari i Pukës, rrjedh në drejtim lindje-veri-perëndim dhe bashkohen me Përroin e Gomsiqes mbas 5-6km. Ky i fundit derdhet në liqenin e Vaut të Dejës.

Figura 31 Pamje nga Përroi i Muhamet Beqirit, ku bashkohen ujrät e vend-depozitimit

Figura 32 Pamje nga Përroi i Gomsiqes, pranë urës së Gomsiqes

Ndërsa në fushën e mbetjeve ndotja në pjesën e përroit që kalon ngjitur është e dallueshme për shkak të ngjyrave të shumta që reflektohen në ujë, sasia e ndotjes që përfundon në përrrenjtë e zonës, nuk mund të

përcaktohet. Në të njëjtën kohë, nuk është përcaktuar nëse vendburimet që furnizojnë qytetin e Pukës dhe fshatrat përreth janë të lidhur me përrrenjtë që komunikojnë me rrjetin ujëmbledhës të Gomsiqes, ku edhe përfundojnë rrjedhjet e vend-depozitimit. Shqetësim tjetër është edhe shpërndarja e mbetjeve nëpërmjet rrjedhjeve të përroit të Muhamet Beqirit për arsye se pjerrësia e relievit favorizon rrëshqitjen e mbetjeve me rrjedhën e ujit të përroit. Si rrjedhojë, egziston mundësia që rrjedha e këtij përroi të dërgojë mbetjet në përroin e Gomsiqes (*në veçanti plastikën*) sidomos gjatë rreshjeve. Gjatë vizitës në terren u gjetën mbetje të ndryshme përgjatë përroit të Muhamet Beqirit deri në një largësi prej 500m nga fusha e mbetjeve.

Një shqetësim tjetër i vend-depozitimit të Pukës është edhe **ndotja e tokës përreth tij**. Siç është theksuar më sipër, toka në zonën e venddepozitimit klasifikohet si tokë malore me ngjyrë të murrme. Megjithatë, tekstura e tokës nuk njihet me saktësi. Nga një vëzhgim në terren, duke përdorur metoda të thjeshta për përcaktimin e teksturës (*metoda me gjatësi shiriti*) u pa se tekstura e tokës përbëhet nga një përzierje kokrrizash të argjilës, lymit dhe rërës ku mbizotëron lymi. Megjithatë, për përcaktimin e saktë të teksturës së tokës, që do të ndihmonte të përcaktonim nëse ndotja nga venddepozitimi depërton në tokë dhe në ujërat nëntokësore në rast rrjedhjesh nga venddepozitimi, nevojitet analiza e teksturës së tokës.

Figura 33 Pamje nga shtresat e tokës, pranë venddepozitimit

Venddepozitimet njihen edhe **për ndotjen e ajrit nga gazra të ndryshme** që prodhohen gjatë depozitimit të tyre në venddepozitim. CO_2 , CH_4 , N_2O , klorofluorokarbonët (CFCs), HFCs dhe HCFCs ose CF_4 janë disa prej tyre, ku CO_2 , CH_4 , dhe N_2O janë gazra serrë. CH_4 është gaz shpërthyes. CFCs, HFCs dhe HCFCs ose CF_4 janë gazra shumë të fuqishëm. Në vend-depozitimin e Pukës, një shqetësim për çlirimin e gazrave të dëmshme mbetet si në vend-depozitimin e vjetër ashtu edhe në këtë aktual. Vend-depozitimi i vjetër është mbuluar me dheun e gërrmuar në afërsi të tij. Megjithatë, nuk është përdorur asnjë teknikë që të lejojë çlirimin e gazit metan (CH_4). Metani është gaz pa ngjyrë që krijohet gjatë dekompozimit/shpërbërjes së lëndëve organike në mjedis pa oksigjen. Zakonisht metani grumbullohet në struktura të afërta duke krijuar rrezik për shpërthim gazi. Në një zonë si ajo e Pukës ku mbizotëron pisha e zezë, zjarri mund të shkaktohet lehtësisht, duke shkaktuar dëme të mëdha ekonomike dhe mjedisore për të gjithë zonën.

Për sa i përket erërave, vend-depozitimi ndodhet relativisht larg qendrës së banuar. Rrjedhimisht, vend-depozitimi mund edhe të mos shkaktojë probleme për banorët me erërat që kundërmojnë përreth tij (*qendra më e afërt e banuar është Kçira me rreth 3.5km largësi dhe Qerreti i Madh me rreth 2.5km në linjë ajrore*).

Si përfundim, **ndotja e ujit dhe mundësia e rënies së zjarrit** mbeten shqetësimi kryesor në këtë vend-depozitim. Mundësia për ndotjen e ujit sipërfaqësor egziston për shkak të përfundimit të rrjedhjeve të

mbetjeve në përroin e Muhamet Beqirit. Mundësia e ndotjes shtohet më shumë në dimër, stinë kjo që përkon me rritjen e rreshjeve të shiut e dëborës në zonë e si rrjedhojë me shtimin e sasisë së ujërave në përroin e Muhamet Beqirit. Pjerrësia e relievit ndihmon në përshpejtimin e shpejtësisë së rrjedhës së përroit duke bërë të mundur ndotjen e Përroit të Gomsiqes me ujërat e përroit të Muhamet Beqirit. Mbetet për t'u parë nëse burimet ujore që furnizojnë qytetin me ujë të pijshëm preken nga ndotja e mbetjeve. Si përfundim, edhe pse rrjeti hidrografik i zonës dhe vend-ndodhja e gropës së mbetjeve nuk favorizojnë ndotjen e menjëhershme të burimeve të banorëve, meqenëse zona ndodhet në largësi të fshatrave, është e rëndësishme të kuptohet nëse ndotja e përroit të Muhamet Beqirit arrin në përrrenjtë e tjerë me të cilët bashkohet dhe, në veçanti, me përroin e Gomsiqes.

Konkluzione

Në përfundim të procesit të vlerësimit të vend-depozitimit të mbetjeve në Pukë, kemi këto rezultate:

- a) Venddepozitimi aktual (*prej 2012*) i mbetjeve urbane në Pukë, rezulton një zhvillim pozitiv në krahasim me vendet e mëparshme për depozitimin e mbetjeve (*tashmë të mbyllura dhe sistemuara*), për shkak se:
 - Hedhja dhe depozimi i mbetjeve bëhet në mënyrë të kontrolluar, duke mos lejuar përhapjen e tyre në një territor të gjerë;
 - Ndodhet larg qendrave të banuara dhe burimeve ujore;
- b) Vend-depozitimi aktual nuk përmbush kërkesat teknike-ligjore për pranimin, ruajtjen, mbulimin, mbikqyrjen dhe monitorimin e depozitimit të mbetjeve në vend-depozitim:
 - Edhe pse mbetet për t'u verifikuar nëpërmjet monitorimit të cilësisë së ujit, ka mundësi që të ketë ndotje të ujrave sipërfaqësore dhe nëntokësore në afërsi të fushës së mbetjeve, për shkak se mungon një sistem për grumbullimin dhe trajtimin e shllamit të mbetjeve dhe ujrave të shiut. **Zgjidhja e dhënë për largimin e ujrave të shirave dhe shllamit është jo e qëndrueshme dhe e efektshme pasi lejon përhapjen e gjerë të ndotjes në zonat përreth fushës dhe një zonë më të largët, duke ndotur ujjat sipërfaqësore dhe nëntokësore si dhe shtresat e tokës përreth;**
 - **Nuk garantohet mbrojtja e tokës, nëpërmjet barrierës gjeologjike (koeficienti i përshkueshmërisë është 1.0×10^{-9} m/sekondë ose më i vogël se kaq; trashësia është 1 m ose më e madhe se kaq, dhe mbulimi me shtresë izoluese artificiale për grumbullimin e lëngjeve që kullojnë nga venddepozitimi dhe izolimi i shtratit (pjesës së poshtme) të venddepozitimit);**
 - **Mungon ruajtja, kontrolli gjatë pranimit të mbetjeve urbane që shkarkohen në venddepozitim, rrjedhimisht rreziku për praninë e mbetjeve të rrezikshme dhe mbetjeve të tjera të papranueshme në venddepozitim është i lartë;**
 - **Mungon kontrolli ndaj zjarreve (ekzistojnë djegiet rutinë të mbetjeve, nuk ekzistojnë dhe nuk zbatohen procedurat për parandalimin e zjarrit dhe fikjen e tij në raste emergjence apo aksidentale);**
 - **Përdorimi jo efektiv i kapacitetit të vend-depozitimit dhe kohëzgjatja e limituar e përdorimit të tij, për shkak se nuk aplikohet asnjë masë për kompresimin e mbetjeve në venddepozitim.**

- **Prani e lartë e ndotjes së ajrit**, shkarkimeve për shkak të munges së masave për kontrollin e përhapjes së mbetjeve nga era, përhapjen e mizave dhe parazitëve, etj., si rezultat i mosmbulimit të mbetjeve pas shkarkimit;
- Bashkia nuk kryen matje apo **nuk mban të dhëna mbi nivelin e shkarkimit dhe emetimeve** që të përcaktojë shkallën e ndotjes që shkakton.

c) Bashkia nuk ka sot një plan përmirësimi, si detyrim i:

- Sipas pikës 25 të VKM (452/2012), “Operatori i një venddepozitimi ekzistues, pavarësisht nëse ka ose jo leje mjedisi, brenda 2 (dy) viteve nga hyrja në fuqi e këtij vendimi, përgatit një plan përmirësimi të lëndfillit dhe e paraqet atë për miratim në Agjencinë Kombëtare të Mjedisit. Ky vendim ka hyrë në fuqi në Gusht të vitit 2012 dhe sipas tij brenda Gushtit të vitit 2014 të gjitha bashkitë duhet të kishin hartuar një plan për përmirësimin e venddepozitimeve ekzistuese.

Rekomandime

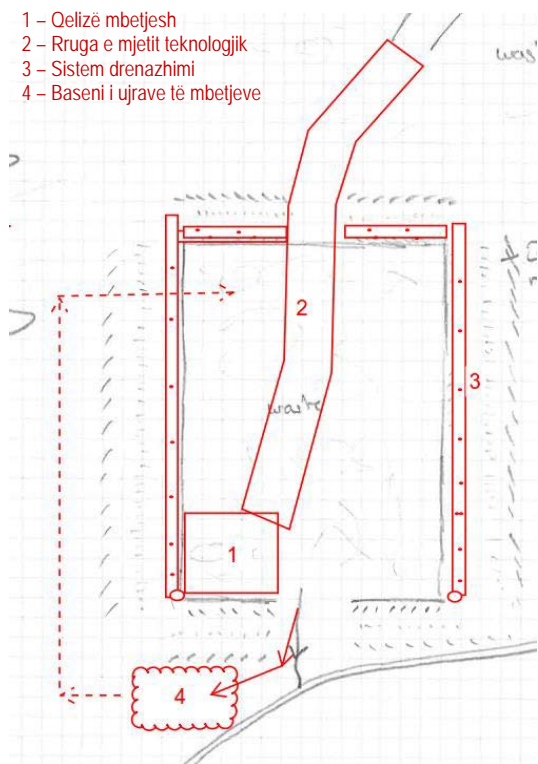
Bashkia Pukë ndodhet në territorin e Qarkut të Shkodrës, dhe si rregull mbetjet duhet të transportohen në landfillin Rajonal të Bushatit, i cili ndodhet në një distancë mbi 50km larg nga Puka, duke ndikuar ndjeshëm në rritjen e kostos së transportit, gjë të cilën Bashkia nuk mund ta ofroj dot në këtë moment.

Si fillim bashkia duhet të ulë kostot operacionale dhe të transportit dhe në të njëjtën kohë të rrisë grumbullimin e tarifës. Qëllimi përfundimtar i bashkisë është transporti dhe trajtimi final i mbetjeve në një landfill sanitar, dhe konkretisht është tek ai i Bushatit. Deri sa, bashkia të jetë në gjëndje që të ketë mundësi të transportojë dhe asgjesojë mbetjet në një landfill rajonal, duhet të merren disa masa për të kontrolluar më mirë venddepozitimin gjatë kësaj faze tranzitore.

Masat e mëposhtme teknike dhe operacionale duhet të merren në konsideratë:

I. Hartimi i një plani për përmirësimin e venddepozitimit, në përputhje me kërkesat ligjore dhe nevojat specifike për operimin e venddepozitimit dhe për të minimizuar ndikimet mjedisore;

1. Përcaktimi i një buxheti mujor nga ana e bashkisë për mirëmbajtjen e fushës, në të cilin duhet të parashikohet edhe një fuqi punëtore (**1 punonjës**) si manaxher të fushës (**1 turn 8 orarësh**), i cili mund të luajë edhe rolin e rojës të fushës (*kjo në varësi të buxhetit të bashkisë*);
2. Depozitimi i mbetjeve duhet të zhvillohet në ditë të caktuara (sipas një kalendari të përcaktuar javor), ku manaxheri i fushës është përgjegjës për regjistrimin e të dhënave ditore në lidhje me: i) *llojin e mbetjeve që duhet të hyjnë në vend depozitim*; ii) *numrin e shkarkimeve që ndodhin në venddepozitim*; iii) *numrin e mjeteve që shkarkojnë mbetjet në venddepozitim*; iv) *sasia e mbetjeve që hyjnë çdo ditë në venddepozitim*; v)

komente të ndryshme në lidhje me mbetjet që hyjnë në venddepozitim;

3. Duhet të ndiqet një procedurë për reduktimin e sipërfaqes në të cilën punohet në vend depozitim. Rekomandohet që në vend depozitim të punohet me qeliza dhe pjesa tjetër e territorit të jetë e mbuluar me dhe'. Konkretisht do të ndërmerren këto hapa:
 - a. **Mbulimi i të gjithë sipërfaqes së fushës me dhe'**: Sipërfaqja e fushës është $60 \times 45 = 2,700 \text{ m}^{219}$. Duhet që një kompaktues të ngjeshë mbetjet me një normë 0.8 ton/m^3 (pra duhet të llogaritet një sasi karburanti e cila do t'i nevojitet kompaktuesit për ngjeshjen e mbetjeve, duhet të llogaritet kosto e qerasë për kompaktuesin për një periudhë kohore 1 javë, ose duhe të llogaritet kosto për blerjen e tij nëse Bashkia vendso të bëjë një gjë të tillë). Më pas ai do të ketë nevojë për mbulimin **me dhe' me një trashësi shtrese maksimale prej 30cm**. Pra gjithsej do të nevojiten $2,700 \text{ m}^2 \times 0.3 \text{ m} = 810 \text{ m}^3$ dhe' fillestar për mbulimin e të gjithë fushës. Në vend të dheut mund të përdoren edhe mbetje inerte të përdorura diku tjetër. Kjo gjë do të ulë koston e blerjes së dheut, dhe njëkohësisht bashkia në këtë mënyrë do të mund të riciklojë edhe mbetjet inerte të përdorura diku tjetër. Mbulimi i fushës me dhe' apo me mbetje inerte do ulë rrezikun e rënies së zjarrit, pranisë së vazhdueshme të kafshëve në fushë, apo largimit të plastikës nga erat. Mjetet të cilat mund të operojnë në vend depozitim jepen si mëposhtë, ku jepen edhe burimet e nevojshme për operimin e tyre. Bashkia përveç mjetit teknologjik, i cili do të jetë i pranishëm në vend depozitim, Bashkia mund të zgjedhë në përdorimin apo jo të dy mjete të tjera.

	<p>Fadroma me goma</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naftë - 22 l/ h • Vaj motorri - 325 l/ vit • Vaj hidraulik - 15 l/ muaj; vaj lubrifikues 15 l/ h • Grasoja 25 kg / vit
	<p>Buldozer me zinxhir</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naftë 22 l/ h • Vaj motorri 32 l/ muaj • Vaj lubrifikues - 18 l/ muaj • Graso 25 kg/ vit
	<p>Kamioni</p> <ul style="list-style-type: none"> • Naftë - 22 l/ h • Vaj motorri - 60 l/ vit • Vaj hidraulik - 45 l / vit • Vaj diferenciali - 50 l/ vit

Figura 34 Mjetet e mundshme që mund të përdoren në vend depozitim

¹⁹ Këto matje janë zhvilluar në terren nga grupi i punës

- b. Pas mbulimit me dhe' të të gjithë fushës, manaxheri i fushës duhet të insistojë që depozitimi i mbetjeve të kryhet me qeliza me dimensione $20\text{m} \times 20\text{m} \times 2.5\text{m} = 1000\text{m}^3$ 1 qelizë, dhe qeliza me dimensione $5\text{m} \times 20\text{m} \times 2.5\text{m} = 250\text{m}^3$ 1 qelizë. Nisur nga sipërfaqja e fushës shtresa e parë do të përbëhet nga 6 qeliza mbetjesh me kapacitet 1000m^3 dhe 3 qeliza me kapacitet 250m^3 , të cilat do të kenë një kapacitet total $6 \times 1000\text{m}^3 + 3 \times 250\text{m}^3 = 6,750\text{m}^3$. Gjatë punës që operohet në një qelizë pjesa tjetër duhet të jetë e mbuluar me dhe'. Pasi përfundon puna në 1 qelizë ajo mbulohet dhe kalohet në qelizën tjetër. Në skicëm më poshtë tregohet më qartë ndarja e fushës në qeliza dhe puna që duhet të kryejë Bashkia në secilën qelizë:

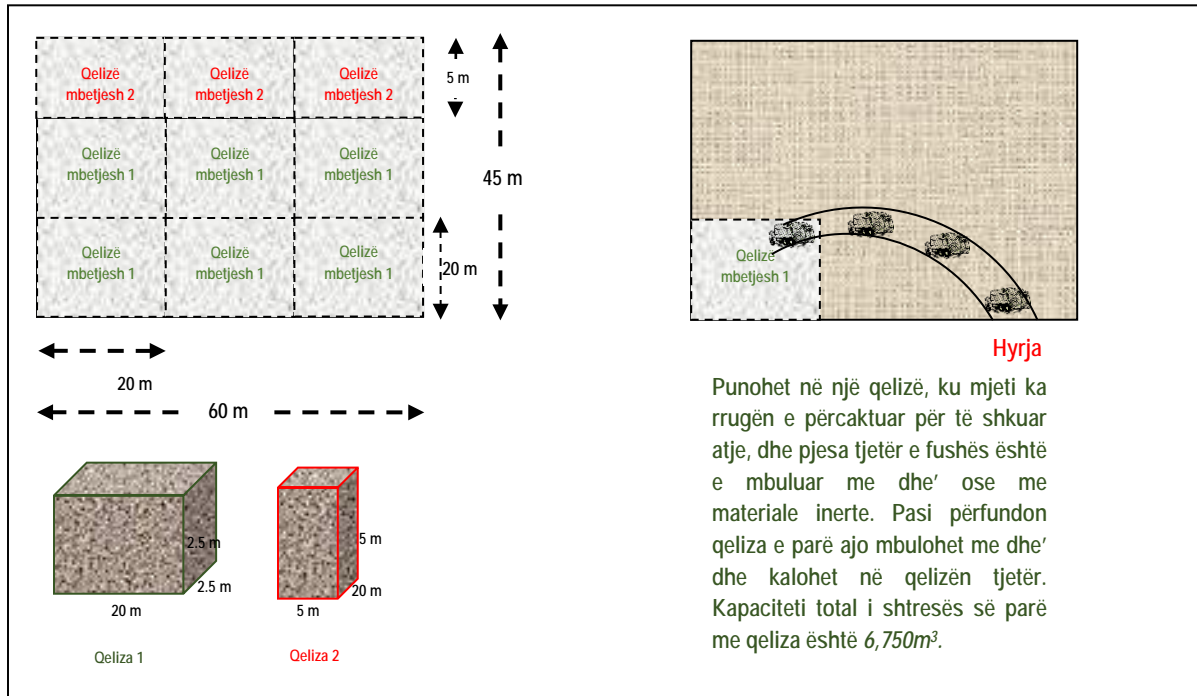

Figura 35 Mënyra e organizimit të qelizave në vend depozitimin e mbetjeve

- c. Aksesimi për në venddepozitim nga mjeti teknologjik duhet të jetë i tillë që ai të shkojë direkt në qelizën ku do të behët edhe depozitimi i mbetjeve. Në këtë mënyrë evitohet prania e një mjeti buldozer, gjë që do të reduktojë edhe kostot e lëndës djegëse, ashtu siç tregohet edhe në figurën më lart. Buldozeri mund të përdoret rrallë për të ngjeshur mbetjet në fushë, por kjo mund të evitohet si kosto duke përdorur mjete të rënda, si vetë mjeti teknologjik kur vjen në fushë, për të kompresuar mbetjet në fushë.
- d. I gjithë perimetri i fushës duhet të rrethohet për të evituar hyrjet e paligjshme në fushë apo hyrjet e kafshëve të ndryshme. 210m perimetër linear i fushës duhet të rrethohet me një gardh me shtylla betoni dhe gardh hekuri të dendur. **Mesatarisht kërkohen 70 shtylla benoni me një distancë 3m nga njëri tjetri dhe 248-250 m linera gardh hekuri me një lartësi 2-3 metra (duhet të përfshijë edhe një sipërfaqe pune përveç fushës së depozitimit të mbetjeve).** Gjithashtu nevojitet edhe një fuqi punëtore (bashkia mund të angazhojë punonjësit e saj të shërbimit) 2-3 persona. Në figurën më poshtë jepet më qartë skema për rrethimin e fushës.

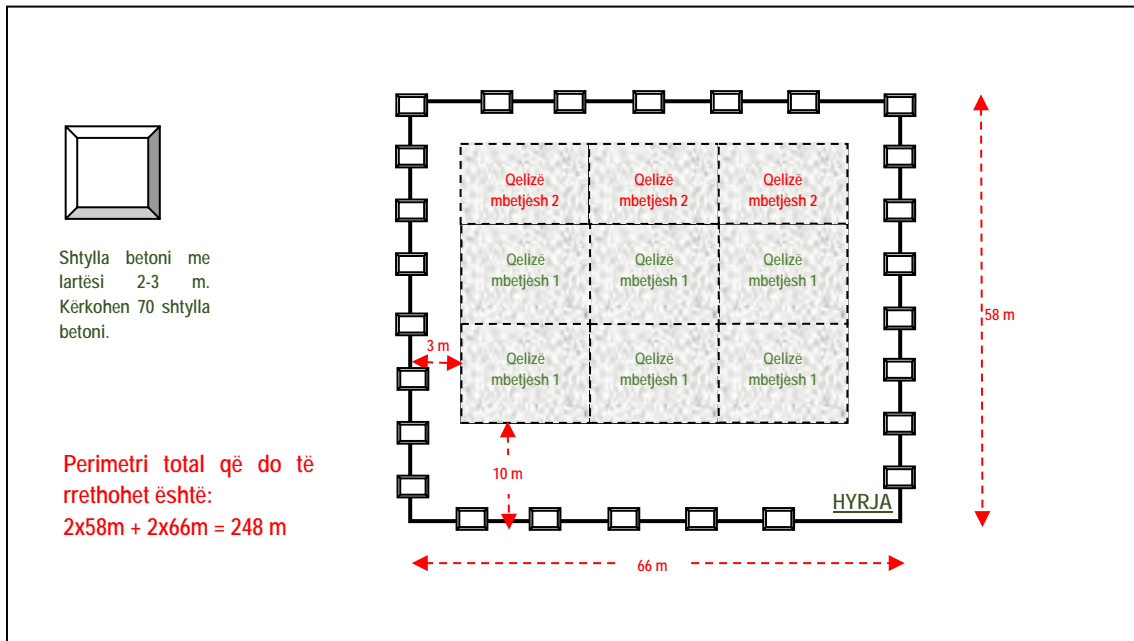

Figura 36 Skema për rrethimin e fushës

- e. Të gjitha ujrat e ndotura që rrjedhin nga ky venddepozitim shkarkohen në rrjedhat ujore që vijnë nga zona të tjera malore dhe më pas të gjitha derdhen në liqenin e Vaut të Dejës. Në të gjithë perimetrin linear të venddepozitimit duhet të ndërtohet një sistem drenazhimi me tuba me gjatësi lineare 210 m, i cili më pas duhet të shkarkohet në një basen apo grope septike shumë pranë vend depozitimit siç tregohet edhe në figurë. Më anë të një pompe, uji i grumbulluar duhet të risillet përsëri në fushë, duke eviduar në këtë mënyrë ndotjen e rrjedhave ujore që vijnë nga zonat malore. Nëse bashkia do të vendosë për kryerjen e këtij investimi, asaj do t'i duhet të parashikojë blerjen e tubave drenazhimi për një perimetër linear prej 210 m (që përshkon të gjithë fushën), si dhe ndërtimin një baseni prej betoni me dimensione afërsisht (5x5) m dhe 3m thellësi, dhe blerjen e një pompe e cila do të risjellë ujin nga baseni për në fushë përsëri me anë të një tubacioni tjetër me gjatësi lineare afërsisht 80 m. Në figurën më poshtë jepet më qartë skema e ndërtimit të sistemit të drenazhimit, gjatësitë dhe dimensionet e tubave që do të përdoren:

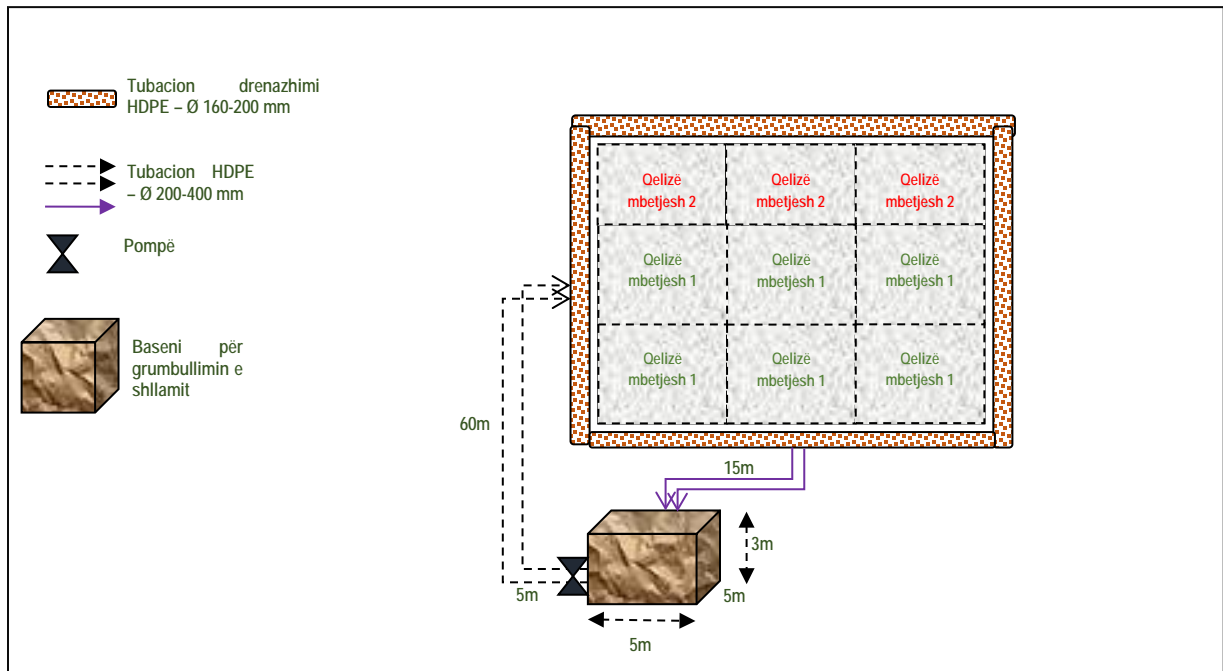

Figura 37 Skema për sistemin e drenazhimit

Shtresa e parë e vend depozitimit llogaritet të ketë një kapacitet prej $6,750 \text{ m}^3$ (mesatarisht $5,400 \text{ ton mbetje}$). Nisur nga llogaritjet e sasisë së mbetjeve që parashikohet të gjenerojë Bashkia e madhe gjatë një viti ($2,760 \text{ ton/vit}$), jetëgjatësia e këtij venddepozitimi llogaritet mesatarisht (vetëm për shtresën e parë me 9 qeliza) 2 vjet.

Masat e propozuar më lart janë masa emergjente që bashkia mund t'i realizojë për një afat të shkurtër kohor, por ajo duhet të parashikojë **në buxhet hartimin e një plan më të zgjeruar të operimit të venddepozitimit**, ku depozitimi i mbetjeve duhet të bëhet me qelizave në nivelin vertikal. Këto qeliza duhet të ndahen nga njëra tjetra me anë të barrierave prej betoni ose materiali inert. Secila qelizë pasi të përfundojë të mbushet duhet të mbulohet me dhe' ose materiali inert dhe në fund të çdo qelize duhet të mbillen pemë. Ndërkohë bashkia në këtë plan afat gjatë duhet të parashikojë fonde për ndërtimin e tubave për grumbullimin e gazit metan, i cili është një problem real për fushën, pasi mund të shkaktojë shpërthime të mundshme kryesisht gjatë periudhës të stinës së nxehtë.

ANEKS II: PLAN I DETAJUAR PËR PROGRAMIN E NDËRGJEGJËSIMIT NË LIDHJE ME PROCESIN E MANAXHIMIT TË MBETJEVE DHE SKEMAVE TË MINIMIZIMIT TË TYRE

Objektivat e projektit dhe të programit të ndërgjegjësimit

Ky program, do t'iu vijë në ndihmë jo vetëm komunitetit, i cili do të njihet me skemat e reja dhe iniciativat pilot të kompostimit, por edhe nxënësve të shkollave, të cilët do të marrin iniciativën për të zhvilluar procesin e kompostimit, në nivel komuniteti apo në ambientet e shkollave.

Objektivat e fushatës ndërgjegjësuese dhe informuese do të konsistojë si më poshtë:

1. Ndërgjegjësimin dhe informimin e qytetarëve në të gjithë zonën e parashikuar në lidhje me skemat e reja të manaxhimit të mbetjeve, si do të kryhen, si dhe angazhimin e tyre konkret në aplikimin e tyre;
2. Ndërgjegjësimin dhe rritja e numrit të qytetarëve që paguajnë tarifën për shërbimet e mbetjeve;
3. Mbështetje në aplikimin e skemave nxitëse për tarifa më të ulta të mbetjeve në sajë të angazhimit të komunitetit në aplikimin e skemave të kompostimit, duke përmirësuar në këtë mënyrë edhe shërbimin dhe cilësinë e mjedisit;
4. Rritja e numrit të qytetarëve dhe nr. nxënësve të shkollave të informuar në lidhje me procesin e kompostimit, dhe njëkohësisht që janë gati të ndërmarrin iniciativën për kompostimin e mbetjeve organike;
5. Ndërgjegjësimin dhe informimin e qytetarëve në të gjithë zonën e parashikuar në lidhje me procesin se si do të kryhet kompostimi, si dhe angazhimi i tyre konkret në aplikimin e skemave të kompostimit;
6. Prezantimin e skemave të ndryshme të kompostimit për kategori të ndryshme të qytetarëve dhe aktorëve që do të përfshihen në këtë iniciativë;
7. Prezantimin e modeleve/metodave që do të ndihmojnë në informimin dhe trajnimin e aktorëve të interesuar në aplikimin konkret të kompostimit të mbetjeve organike;
8. Prezantimin e skemave nxitëse për rritjen e pjesëmarrjes të aktorëve që do të aplikojnë skemat e kompostimit;
9. Promovimi i mbrojtjes së mjedisit urban dhe rural.

Fushata ndërgjegjësuese dhe komunikuese do të jetë pjesë e programit të njësive vendore dhe do të jenë ato, të cilat do të zbatojnë këtë program në territorin e njësive të tyre. Konkretisht me anë të këtij programi stafet lokale të njësive do të synojnë që periodikisht (ashtu siç është përcaktuar edhe në hapat më poshtë) gjatë gjithë vitit, të zhvillojë fushata intensive ndërgjegjësimi dhe informimi për komunitetin dhe specifikisht për nxënësit e shkollave. Njësitë vendore duhet të sigurojnë burimet e nevojshme financiare dhe njerëzore për të realizuar periodikisht gjatë vitit këtë program.

Në lidhje me burimet financiare njësitë vendore duhet të parashikojnë si fillim në buxhetet e tyre një zë të veçantë për programin e ndërgjegjësimit dhe informimit, ku duhet të merret në konsideratë elementet si më poshtë:

1. Përgatitja e materialeve informuese, si kalendari periodik i fushateve ndërgjegjësuese, si broshura, postera apo stenda për në ambientet e njësive vendore dhe shkollave

2. Përgatitja e spotit publicitar informues për fushatat intensive periodike gjatë vitit kalendarik
3. Hedhja e informacioneve informuese në faqen e internetit të njësive lokale dhe shpërndarja e informacionit në rrjete sociale
4. Përfshirja e ekspertëve/ trajnuesve të jashtëm që do të kryejnë sesionet e trajnimit në shkolla dhe në komunitet
5. Përgatitja dhe printimi i materialeve trajnuese për shkollat dhe komunitetin

Si fillim përfaqësuesit e njësive vendore do të jenë pjesë e ëorkshopeve që do të zhvillohen në kuadër të projektit, ku do të njihen fillimisht me skemën e re të manaxhimit të mbetjeve dhe skema specifike e kompostimit të mbetjeve në komunitet të kompostimit të mbetjeve, mundësitë që ka zona për të zhvilluar këto skemë, grupet e interesit që realisht kanë mundësi dhe interes, përfitimet ekonomike të tregut nga aplikimi i skemës, vendosja e sistemit të tarifave për të përfituar shërbime më të mira mjedisore si dhe paraqitja e një plani informues dhe ndërgjegjësues për komunitetin.

Programi i fushatës ndërgjegjësuese dhe informuese për manaxhimin e mbetjeve

Rritja e njohurive të komunitetit dhe nxënësve në lidhje me skemat ndërvendore të manaxhimit të mbetjeve

HAPI 1- VEPRIMTARITË PARAPRAKE TË NDËRGJEGJËSIMIT

Njësia vendore duhet të promovojnë në komunitet apo në zonat pilot, ide dhe mënyra të reja për manaxhimin e mbetjeve, si prezantimi i skemave të reja për grumbullimin e mbetjeve (në burim), ndarjen e mbetjeve, ripërdorimi i mbetjeve, metodat alternative të dorëzimit të mbetjeve, etj., duke ndërmarrë fushata ndërgjegjësimi për publikun e gjerë, të fokusuara për disa konsumatorë apo në një zonë pilot.

Synimi për këtë fazë është t'i informojë njerëzit se është marrë një vendim për aplikimin e një skeme të re; apo se ekziston një mënyrë tjetër më e preferueshme për manaxhimin e mbetjeve në krahasim me mënyrën tradicionale; dhe se ekzistojnë arsye të mira për të ndërmarrë një ndryshim në praktikat aktuale të manaxhimit të mbetjeve. Shpërndarja e këtij informacioni në publik duhet të vijë jo vetëm si një vendim i marrë në nivel bashkie, por edhe në formën e një kërkese (me anë të një pyetësori, i cili do të vlerësojë nevojat e komunitetit dhe mendimi që ka komuniteti për aplikimin e skemave të reja të manaxhimit të mbetjeve).

Nisur nga ky fakt, njësitë vendore mund të fillojnë fushatën e ndërgjegjësimit me anë të **një pyetëso**, i cili mund të përsëritet periodikisht (**1-2 herë në vit**), për të vlerësuar si fillim opinionin e tyre në lidhje me gjendjen ekzistuese të manaxhimit të mbetjeve dhe prezantimit të metodave të reja të manaxhimit të mbetjeve, si ndarja në burim, riciklimi, kompostimi i mbetjeve. Në këtë pyetësor do të parashikohet edhe një pjesë në **lidhje me opinionin/sjelljen e banorëve kundrejt tarifës së mbetjeve**, a janë ata të informuar në lidhje me shërbimet të cilat ata paguajnë, mendimi i tyre në lidhje me propozimin e tarifave të reja për mbetjet etj.

Metodat më të preferuara të ndërgjegjësimit publik, të cilat mund të përdoren nga njësitë vendore si fazë fillestare e ndërgjegjësimit të komunitetit për manaxhimin e mbetjeve është **metoda derë më derë** duke përfshirë vullnetarë apo studentë të interesuar të bëhen pjesë e fushatave aktive.

HAPI 2- RITJA E INTERESIT

Një një fazë të dytë, komuniteti që tashmë është informuar dhe ndërgjegjësuar për çështjet e manaxhimit të mbetjeve, si dhe për idetë apo programet e reja, do të kërkojë informacione të tjera shtesë, ose do të jetë në pritje për të kërkuar informacione shtesë, përderisa njësi do të vendosë që të zbatojë këto skema të manaxhimit të mbetjeve në territorin që ata administrojnë.

Qëllimi është që t'i bëjnë ata më shumë me dije psh. **për praktikën e kompostimit dhe riciklimit të mbetjeve ose për praktikën e ndarjes së mbetjeve**. Kryesisht në zonën e përzgjedhur do të zbatohen skemat e kompostimit të mbetjeve në nivel komuniteti dhe shkollash²⁰. Gjatë kësaj faze duhet që njësitë vendore të fillojnë të hartojnë një program të detajuar, i cili duhet të ketë si qëllim jo vetëm informimin e komunitetit në lidhje me iniciativat e reja që janë ndërmarrë për manaxhimin e mbetjeve, por edhe konkretisht ku do të konsistojnë, infrastruktura e nevojshme, cili do të jetë roli i tyre në këto iniciativa, përfitimet konkrete që ata do të kenë, niveli i tarifave dhe metodat nxitëse financiare etj.

Kjo fazë e rritjes së interesit do të propozojë konkretisht hapat që do të ndjekë njësi vendore për të realizuar këtë fushatë ndërgjegjësimi, ku do të parashikohet të organizohen takime, seminare, vizita në terren, në impiantet e mbetjeve apo të riciklimit, etj., me pjesëmarrjen e individëve dhe grupeve të interesit duke përfshirë profesionistë dhe manaxherë të mbetjeve.

²⁰ Në pjesën më poshtë ka informacion të zgjeruar në lidhje me programe konkrete ndërgjegjësimi dhe informimi për kompostimin në nivel komuniteti dhe shkollash.

HAPI 3- VLERËSIMI DHE PËRMIRËSIMI

Në këtë fazë, drejtuesit e programeve, që janë përfaqësuesit e njësive vendore, duhet të jenë në gjëndje të vlerësojnë programin dhe rezultatet e tij të për një periudhë **çdo 3 mujore**, për të parë nëse programi është realizuar sipas parashikimeve, nëse ka rezultuar i suksesshëm, i përshtatshëm dhe financiarisht i përballueshëm për të përmbushur mjaftueshmërisht pritshmëritë dhe objektivat. Falë vlerësimit mund të përmirësohen aktivitetet, grafikët ose rrugët e operimit, të merren vendime nëse do të vazhdohet me programin, apo merren vendime për përmirësimin dhe mbështetjen e tij etj. Nga ana tjetër, autoritetet vendore synojnë të përfshijnë njerëzit më pranë programit, të rrisin pjesëmarrjen dhe kontributin e tyre.

Ky vlerësim mund të zhvillohet në fund të çdo fushate aktive (1 herë në muaj ose 1 herë në 3 muaj), ku njësia vendore përcakton disa forma të kontrollit si më poshtë:

1. **Vlerësim vizual** në zonat, të cilat kanë filluar të zbatojnë skemat e reja të manaxhimit të mbetjeve;
2. **Vlerësim sasior**, në lidhje me sasinë e mbetjeve të cilat janë reduktuar nga rryma e përgjithshme e mbetjeve (pra kanë shkuar për riciklim apo kompostim);
3. **Vlerësim cilësor** i zonave në të cilat janë vendosur infrastruktura të posaçme për trajtmin e mbetjeve, si kosha për riciklim apo për kompostimin e mbetjeve, nëse ato janë funksionale apo jo dhe nëse janë të mirëmbajtura apo jo;
4. **Vlerësim i opinionit të qytetarëve**, kryesisht të atyre të cilët kanë filluar zbatimin e skemave të reja të manaxhimit të mbetjeve me anë të një pyetësori të shkurtër, i cili duhet të nxjerrë në pah: i) **A është e përshatshme skema për qytetarët;** ii) **A janë ata të ndërgjegjësuar dhe informuar mjaftueshëm për operimin e suksesshëm të skemës;** iii) **Sistemi i aplikuar i tarifave a justifikon mjaftueshëm skemën e re të manaxhimit të mbetjeve etj.**

Gjatë kësaj faze, si autoritetet ashtu edhe konsumatorët do të kërkojnë prova të qëndrueshmërisë nga partneriteti i tyre i deritanishëm, me qëllim që palët të sigurohen se kontributi i gjithësecilit ka vlerë dhe se pala tjetër tregon përkushtimin e duhur. Në këtë fazë rekomandohen intervistat, takimet publike dhe seminarët për të treguar rezultatet dhe për të prezantuar hapat për të ardhmen.

Informimi për Sistemin e ri të tarifave

Njësitë vendore me fillimin e aplikimit të skemave të reja ndërvendore, do të fillojnë të aplikojnë edhe një sistem të ri të tarifave të mbetjeve, për një shërbim i cili do të ofrohet në një territor më të madh, ku në disa raste nuk ekzistonte më parë. Nisur nga ky fakt, njësitë vendore do të duhet të fillojnë një fushatë ndërgjegjësimi për sistemin e ri të tarifave për mbetjet, e cila do të prekë qytetarët në dy nivele: i) ata që e paguanin më parë tashmë tani do të kenë një sistem të ri; ii) ata të cilët nuk kanë patur shërbim do tu duhet së pari të njihen dhe të kuptojnë se si funksionon sistemi, ku ata do të bëhen pjesë.

Në fushatën ndërgjegjësuere për sistemin e tarifave, e cila do të jetë pjesë e fushatës për promovimin e skemës së re ndërvendore, njësitë vendore duhet të marrin në konsideratë këto parime:

- 1. Alokimin efiçient të burimeve që ka në dispozicion njësia vendore**
- 2. Ofrimi në mënyrë sa më efiçiente të shërbimit - krijimi i incentivave për të ofruar shërbimin me kosto sa më të ulët**
- 3. Përdorimi efiçient i burimeve natyrore - përmbushja e objektivave mjedisore, si promovimi i skemave të riciklimit dhe kompostimit**
- 4. Mbulimi i kostos – tarifat e vendosura duhet të reflektojë të gjitha shërbimet që kryhen për shërbimin e manaxhimit të mbetjeve**
- 5. Qëndrueshmëria financiare – tarifat e vendosura duhet të reflektojnë një qëndrueshmëri të sistemit të manaxhimit të mbetjeve**
- 6. Barazi horizontale mes përdoruesve, të cilët duhet të paguajnë të njëjtën shumë për të njëjtin nivel shërbimi të ofruar**
- 7. Zbatimi i parimit “Ndotësi Pague”**
- 8. Parimi i “Proporcionalitetit” – sasia e tarifës duhet të reflektojë sasinë e shërbimit të ofruar**
- 9. Parimi i “Transparencës” – vendosja e tarifës duhet të jetë e qartë dhe nëse ka incentiva ato duhet të qartësohen për publikun**

Procesi i vendosjes së tarifës së mbetjeve duhet të kalojë në 9 hapa kryesorë, të cilat duhet të jenë pjesë e fushatës ndërgjegjësuere për tarifat e mbetjeve:

- 1. Njohja me konsumatorët** – njësia vendore duhet të identifikojë kategoritë dhe numrin e konsumatorëve që gjenerojnë mbetje në territorin e saj. Ky informacion duhet të paraqitet në broshurat informuese.
- 2. Sasia e mbetjeve që gjenerohen në njësinë vendore** – Pasi janë përcaktuar kategoritë dhe numri i konsumatorëve, njësia vendore duhet të përcaktojë edhe sasinë e mbetjeve që gjenerohen në territorin e saj (sipas kategorive) dhe normat e gjenerimit të mbetjeve për kategoritë e konsumatorëve. Ky informacion që duhet të paraqitet në broshurat informuese do t'i japë mundësi konsumatorëve që të

kuptojnë realisht sasinë e mbetjeve që gjenerohen në njësinë e tyre dhe sa e rëndësishme është pagesa e tarifës për të siguruar këtë shërbim.

3. **Vlerësimi i opsioneve teknike** – Skema e re ndërvendore do të parashikojë edhe aspekte të reja teknike për mënyrën e ofrimit të shërbimit. Ky informacion, në lidhje me aspektet e reja teknike të shërbimit (nr. i kontenerëve, lloji i tyre për mbetjet miks apo të diferencuara, numri i makina për transport, stabilimentet për depozitimin e mbetjeve etj) duhet t'i vihet në dispozicion komunitetit, që ai të kuptojë realisht teknologjinë e ofrimit të shërbimit të ri.
4. **Vendosja e marrëdhënies institucionale** – Komuniteti duhet të njihet me ndarjen e përgjegjësisve dhe detyrave në skemën e re të ofrimit të shërbimit të mbetjeve. Cila do të jetë përgjegjësia dhe roli i secilit territor administrativ në skemën e re të manxhimit të mbetjeve? Në këtë mënyrë ai do të kuptojë edhe dinamikat përkatëse në territorin ku ai ndodhet.
5. **Njohja me koston e ofrimit të shërbimit** – Për të vendosur tarifa sa më realiste duhet të përcaktojmë koston e plotë të shërbimit të manxhimit të mbetjeve sipas shërbimeve që do të ofrohen: i) për grumbullimin dhe transportin e mbetjeve; ii) fshirjen dhe larjen e rrugëve; iii) trajtimin e ndërmjetëm të mbetjeve; iv) trajtimin final të mbetjeve; v) kostot operative; vi) kostot kapitale; vii) kostot indirekte etj. Në këtë mënyrë komuniteti e ka më të qartë koston e shërbimeve që ai do të marrë.
6. **Identifikimi i burimit të të ardhurave** – Komuniteti duhet të njihet edhe me burimet financiare të cilat do të sigurojnë ofrimin e shërbimit sipas standardeve.
7. **Përzgjedhja e niveleve të duhura për tarifat dhe llogaritja e tyre** – Pasi njësi vendore ka përcaktuar numrin dhe kategoritë e konsumatorëve, koston e shërbimit dhe burimet e të ardhura, ajo ka mundësinë që të përcaktojë edhe nivelet e duhura të tarifave për kategoritë e ndryshme të konsumatorëve. Ky informacion është mëse i rëndësishëm për t'u ndarë me konsumatorët, ku ata njihen specifikisht se për cilat shërbime, me një kosto të caktuar, ata do të paguajnë.
8. **Vendim-marrja strategjike** – Në sajë të karakteristikave të njësive vendore merren disa vendime strategjike për vendosjen e nivelit të tarifave për kategoritë e konsumatorëve, ku përcaktohet sa përqind e koston pritët që të mbulohet nga mbledhja e tarifave.
9. **Komunikimi i sistemit të ri të tarifave** – Njësitë vendore mund të përcaktojnë mënyrën më të mirë për informimin e publikut në lidhje me 8 hapat më lart, **të cilat mund të realizohen me anë të ëorkshopeve periodike, stendave në hyrje të njësive vendore apo edhe me broshura informuese, ku japin rezultatet e 8 hapave më lart.**

Kompostimi i mbetjeve

a) Promovimi i kompostimit të mbetjeve në nivel komuniteti

Në njësitë vendore do të aplikohen skema kompostimi, si fillim për të informuar qytetarët në lidhje me këtë iniciativë të re. Për aplikimin e skemave të kompostimit propozohet që njësi vendore të hartojë një program, ku për një periudhë **3-4 mujore**, dy herë në vit (kryesisht në periudhën e pranverës dhe fundin e

verës ku koha është më e thatë dhe më lehtë për të filluar këtë process), çdo **2-3 javë** të realizohet një fushatë ndërgjegjësimi me titull **“Java lokale e ndërgjegjësimit për kompostimin e mbetjeve në zonën e Pukës”**

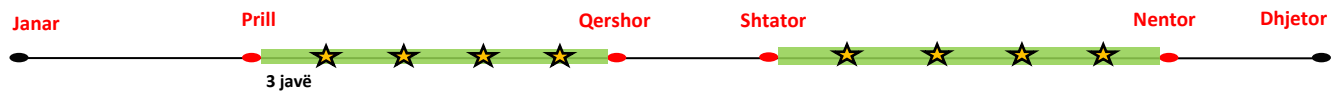
Në kuadër të kësaj jave, njësitë vendore mund të përgatisin një leaflets (flyer) informues për ta shpërdarë në komunitetin e gjërë, i cili mund të përmbajë informacionin si më poshtë:

- i)** Njoftim për ëorkshop falas për kompostimin për komunitetin në ambjentet e përzgjedhura nga njësitë vendore: çfarë është ai, si mund të kryhet, kushtet e përshtatshme për realizimin e tij, llojet e vermi kompostit që duhet të përdoren. Duke qënë që fushata do të përsëritet për disa javë gjatë një periudhe 4 mujore, këto ëorkshope mund të realizohen në zona me komunitete të ndryshme për të mbuluar sa më shumë territorin me informacion;
- ii)** Gjatë zhvillimit të ëorkshopeve mund të zhvillohet një sesion i veçantë në lidhje me aplikimin e instrumentave nxitës financiarë për stimulimin e kompostit të mbetjeve (p.sh. komposti i prodhuar do të blihet nga kompanitë e interesuara ose nga vetë bashkia për përdorimet e saja) etj;
- iii)** Njoftim për ofrimin e vermi kompostit në tregun e fermerëve me një çmim të arsyeshëm, gjatë ditës që do të zhvillohet ëorkshop-i. Nëse nuk ka një treg fermerësh mund të improvisohet nga ana e njësisë vendore një aktivitet, në sheshin kryesor të qytetit apo komunës, ku komuniteti mund të blejë vermi kompost të llojeve të ndryshme më një çmim të arsyeshëm. Të ardhurat e gjeneruara nga këto blerje, njësia mund t'i përdorë për të blerë kontenierë kompostimi për shkollat e qytetit që duan të zhvillojnë aktivitet kompostimi, si dhe për sigurimin e bazës së parë materiale për fillimin e kompostimit të mbetjeve organike;
- iv)** Sipas periudhës kur do të zhvillohet java e ndërgjegjësimit, në ditët mjedisore si **22 Prill (dita e tokës), 5 Qershor (dita botërore e mjedsit), 24 Nëntor (Dita botërore e mbjelljes së pemëve)** të organizohen ëorkshopet e mësipërme, apo tregu në sheshin e qytetit për blerjen e vermi kompostit, ose në leaflet informues mund të njoftohet se një nga shkollat “sot” të organizojë një demonstrim konkret të kompostimit të mbetjeve në oborin e shkollës;
- v)** Gjatë zhvillimit të fushatës ndërgjegjësuese përgjatë 1 jave, njësia vendore me anë të një grupi studentësh vullnetarë mund të realizojë një pyetësor për komunitetin për të vlerësuar njohuritë aktuale dhe gadishmërinë që kanë qytetarët në zhvillimin e kompostimit të mbetjeve organike në nivel komuniteti;
- vi)** Në leaflets informues, njësia vendore mund të vendosë një numër telefoni, ku qytetarët mund të telefonojnë për të marrë informacion më të shpejtë në lidhje me kompostimin, procesin si zhvillohet, aktorët që mund të përfshihen etj. Ky mund të quhet si **“Telefoni i mbetjeve”** ose **“Numri i gjelbërt për mbetjet”**;
- vii)** Në ambjentet e njësisë vendore apo edhe në institucionet shtetërore ku do të aplikohen skemat e kompostimit mund të vendoset një kuti e Ankesave/ Sugjerimeve për qytetarët;
- viii)** Në stendën kryesore të njësisë vendore në fillim të çdo javë ndërgjegjësimi mund të vendoset informacioni në lidhje me aktivitet që do të zhvillohen gjatë gjithë javës, ku mund të përfshihen edhe hartat, të cilat tregojnë më qartë vendodhjen e aktiviteteve etj.

Përgjegjësitë

Përgjegjësia për zhvillimin e fushatës do të jetë e punonjësive të bashkisë si dhe e grupeve të interesit, të cilët paraprakisht duhet të kenë nënshkruar një marrëveshje me njësitë vendore në lidhje me detyrimet dhe përgjegjësitë e tyre në këtë bashkëpunim.

Afatet kohore të zhvillimit të fushatës

★ **Java lokale e ndërgjegjësimit për kompostimin e mbetjeve në zonën e Pukës** – Sipas parashikimit ajo do të zhvillohet cdo 3 javë për gjatë një periudhe 3 mujore, dy here në vit

b) Promovimi i kompostimit të mbetjeve në shkolla

HAPI 1

Të gjitha shkollat, të cilat do të duan të fillojnë të zbatojnë një program për kompostimin e mbetjeve duhet të **hartojnë një program fillestar njoftimi për këtë iniciativë**, i cili duhet të konsistojë në:

- i) Shpërndarjen e idesë për kompostimin e mbetjeve dhe kërkimin për aktorë, të cilët janë të interesuar të jenë pjesë e kësaj iniciative;
- ii) Rekrutimi i një grup të vogël për të zhvilluar idenë dhe themelimin e Komitetit të Drejtimit të procesit për kompostimin e mbetjeve organike;
- iii) Kërkime fillestare në lidhje me procedurën që duhet ndjekur për zhvillimin e procesit të kompostimit në shkollë;
- iv) Përcaktimi qartë i objektivave të projektit.

HAPI 2

Hartimin e një udhëzuesi për nxënësit e shkollave që duan të zhvillojnë kompostimin e mbetjeve organike në ambjentet e tyre. Ky udhëzues mund të bëhet pjesë e lëndëve mësimore, ku **nxënësit 1 herë në javë** mund të kenë dy orë mësimore. Në javët e para (gjatë muajit të parë) do të marrin mësim në lidhje me procesin e kompostimit, si kryhet, cilat janë karakteristikat, kushtet në të cilat do të kryhet etj. Ndërkohë në javët në vazhdim gjatë dy orëve mësimore ata do të zhvillojnë konkretisht kompostimin e mbetjeve organike në oborrin e shkollës dhe çdo javë do të kujdesen për kompostin deri sa ai të bëhet gati. **Kurrikulat e lëndës mësimore për kompostimin e mbetjeve mund të përmbajë konceptet më poshtë:**

- i) **Përshkrimi i përfitimeve të aplikimit të këtyre skemave në shkolla:** Aplikimi i skemave të kompostimit në shkolla mund të sjellë një sërë përfitimesh: i) Komposti si një produkt final mund të përmirësojë cilësinë e tokës dhe të bimëve të mbjellta në shkolla apo në parqet e qytetit; ii) Promovimi i mundësive të edukimit për praktikat e zhvillimit të qëndrueshëm; iii) Reduktimin e koston të transportit të mbetjeve në shkolla

- ii) **Përse duhet të kompostojmë dhe përfitimet që kemi nga kompostimi** – Nxënësit kanë nevojë të dinë nëse procesi që ata do të zhvillojnë do të sjellë njohuri të reja për ta, do të sjellë përfitime për shkollën dhe për komunitetin. Në thelb ata duhet të ndërgjegjësohen me konceptin e kompostimit të mbetjeve organike, si një proces i cili do të kontribuojë në manaxhimin e integruar të mbetjeve në njësinë e tyre vendore, dhe si rezultat reduktimin e mbetjeve për trajtim final dhe uljen e kostos së transportit, duke sjellë përfitime ekonomike dhe përmirësimin e shërbimit të mbetjeve
- iii) **Propozimi i një skeme të thjeshtë për kompostimin e mbetjeve në shkollë:** i) Llojet e mbetjeve që do të kompostohen; ii) procesi që duhet të zhvillojnë nxënësit; iii) Fazat gjatë të cilave do të zhvillohet komposti; iv) Çfarë do të ndodhë me kompostin e krijuar, si do të veprojnë nxënësit, ku do ta dërgojnë, kush do të përfitojë etj.

HAPI 3

Kjo skemë ka nevojë edhe për hartimin e **një rregullore të brendshme**, ku **përcaktohen qartë rolet e aktorëve që do të përfshihen në skemën e kompostimit të mbetjeve në shkollë**, puna që do të kryejnë studentët etj. Kjo rregullore duhet të shoqërohet edhe me një **manual për rregullat e higjenes dhe shëndetit** që duhet të kenë parasysh drejtuesit e shkollave dhe nxënësit gjatë zbatimit të skemës së kompostimit.

HAPI 4

Planifikimi i detajeve të tjera të fushatës ndërgjegjësuese në shkollë:

- i) **Në ambjentet e shkollës** mund të vendosen **postera promovues**, të cilët promovojnë fillimin e kësaj iniciative, shpjegojnë procesin e kompostimit që do të zhvillojnë nxënësit në shkollë (nëse në ambjentet e shkollës ka një zonë ushqimi është mirë që ato të vendosen edhe në këto ambjente posterat shpjegues). Punonjësit e zonës së ushqimit duhet të jenë të informuar në lidhje me ndarjen e mbetjeve ushqimore që do të shkojnë për kompostim;
- ii) **Ideimi i konkurseve të vogla**, ku nxënësit që ndajnë ashtu siç duhet mbetjet për kompost vlerësohen nga shkolla/promovohen për të udhëhequr procesin për një afat të caktuar deri në zhvillimin e konkursit tjetër;
- iii) Vetë nxënësit në bashkëpunim me stafin pedagogjik që ndjek procesin e kompostimit mund të ndërtojnë **një stendë, ku të paraqesin çdo javë rezultatet në lidhje me sasinë e mbetjeve** që gjenerojnë dhe sasinë e mbetjeve që kompostojnë;
- iv) Në kontenerët që do të hidhet komposti duhet të vendosen **letra që specifikojnë se çfarë konkretisht do të kompostohet**;
- v) **Hartimi i një plani trajnimi për nxënësit, stafin pedagogjik dhe prindërit**, të cilët janë të interesuar të kontribuojnë në këtë proces, i cili mund të shtrihet gjatë gjithë vitit i ndarë në dy pjesë: Gjatë semestrit të parë zhvillimi i seancave të trajnimit për nxënësit 1 herë në 2 javë dhe gjatë semestrit të dytë angazhimi i nxënësve që 1 herë në muaj të zhvillojnë ditë të veçanta në qytet për promovimin e kompostimit;
- vi) **1 herë në muaj mund të zhvillohen vizita në terren nga nxënësit e shkollave pranë fermave të mëdha**, ku ata mund të kërkojnë që fermerët të sjellin një pjesë të lëndës së

tyre organike për ta kompostuar në ambjentet e shkollave. Gjithashtu nëse në këto ferma kryhet procesi i kompostimit, nxënësit mund të mësojnë më shumë dhe t'i zbatojnë në stendën e tyre të kompostimit në shkollë.

